

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΕΤΟΣ Κ' ● ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 1955 ● ΑΡ. 243—244

ΛΕΥΚΑ ΜΕΤΩΠΑ

Ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ λευκὸ μέτωπο,
πού σταματᾷ ἡ ὄργη τῶν ἀνέμων
καὶ γαληνέβει τὸ φῶς,
ἔδῶ σ' αὐτὸ τὸ μέτωπο,
πού πλαταίνει ὁ κόσμος
καὶ σμίγει μὲ τὸ θάνατο ἢ ἀγάπη,
στάθηκε, χωρὶς βασιλικὸ διάδημα
ἢ ἀξιοπρέπεια κι' ὁ πόνος
κι' ὄργωσαν τὸ θαθὸ αἶνιγμα τῆς ζωῆς.

Μὴ ζητήσεις τίποτε ἄλλο.
Ἡ ἀγάπη εἶν' ἓνα ὄραμα κλειστὸ
σκαλισμένο σὲ χρυσοὺς ἀναβαθμοὺς
πίσω ἀπὸ τὸ διάφανο φῶς τ' ὠραίου μετώπου.

Ἐξω εἶναι τὸ θερμὸ κλίμα
κι' ὁ ἄγονος κάμπος
κι' οἱ ἄνθρωποι πού τρεκλίζουν
κι' ἀδειάζουν τὴν καρδιά τους ἀπὸ τὰ αἰσθήματα
κυνηγώντας τὴν καθημερινότητα.

Ὅμως πίσω ἀπ' τὸ λευκὸ αὐτὸ μέτωπο
ὑπάρχει ἀκόμη ἓνα καταφύγιο.
Ἐπάρχει ἀκόμη ἡ θερμὴ φλόγα τῆς ιδέας,
πού ἀνάβει σὲ δυὸ καστανὰ μάτια
τὸ φῶς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμορφιάς.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Ἡ ΛΕΥΚΗ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ *

Ἡ λευκὴ πεταλούδα
καρφωμένη στὸ μαῦρο βελούδο
ξεψυχᾷ καὶ θυμάται
τὰ βελούδα τῶν κρίνων πού τῆς γίναν παγίδες.
Ἡ λευκὴ πεταλούδα πού ἀργοπόρησε λίγο
μεθυσμένη ἀπ' τὸ χρῶμα καὶ τὸ μύρο ἑνὸς ρόδου.

*Απὸ τὴ σειρά «Ψιθυρισμοὶ τῆς Σιγῆς».

Ποιός τῆς εἶπε ν' ἀργήσει,
τῆς λευκῆς πεταλούδας μετ' τὸ πάθος τόνειρου
τοῦ γλυκοῦ ποῦ σκοτώνει.

Συννεφιές, ξαφνικές καταγιγίδες,
τοῦ φθινόπωρου δάκρυα,
τῆς μούσκεψαν τὰ δυό, τὰ λευκά της φτερά,
ποῦ ὄλο μάταια τὰνοίγει,
τελευταῖο σινιάλο δίχως πόθο κι' ἐλπίδα,
καρφωμένη στό μαῦρο βελουδο
καί θυμάται μονάχα,
τίποτ' ἄλλο,
θυμάται τὰ βελουδα τῶν κρίνων ποῦ τῆς γίναν παγίδες.
Μιά βερβένα στό βάζο, σκεφτική, γερασμένη,
στό Κινέζικο βάζο πῶχει ἀπ' ὦρα στεγνώσει
τὴν κοιτᾶ καί σωπαίνει...

Ἔξω, τρέμουν στὰ φύλλα
δροσοστάλες ποῦ μοιάζουν σάν γυαλένια ματάκια
δίχως δάκρυα συμπόνιας.

Κι' ἡ λευκὴ πεταλούδα
καρφωμένη στό μαῦρο βελουδο
ἔχει τώρα τὸ χάρο τρυφερὸ παραστάτη
καί μονάχα θυμάται, τίποτ' ἄλλο,
θυμάται.....

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ν. ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΗ

Κατάντικρυ στὴ θάλασσα,
μετ' τὸ μέτωπο φουρτουνιασμένο
ἀπὸ τοὺς κυματισμοὺς τῆς σκέψης,
καρτεροῦσες νᾶρτει
τὸ λευκὸ σημεῖο ἀπ' τ' ἀνοιχτά.
Τὰ καράβια τὰ παράσυραν
ρεύματα σ' ἄλλες θάλασσες.
Κι' οἱ ναυτικοὶ ξεχάστηκαν
στό ρεμβασμὸ τοῦ βυθοῦ
παρακολουθώντας
τοὺς ἐναγκαλισμοὺς τῶν Νημφῶν μετ' τοὺς Τρίτωνα.

Μιά ἄσπρη φτερούγα ἑνὸς γλάρου,
ποῦ τὸν σκότωσαν ἄγριοι πειρατὲς
ριγμένη στὴν τρικυμισμένη θάλασσα...
Κι' ἐσὺ τὴν πῆρες
μετ' τὴν ἀγάπη ἑνὸς χαμένου ἀντικειμένου,
μετ' τὸν πόθο μιᾶς χαμένης ἐλπίδας...

ΡΕΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Α Π Ο Ψ Ε Ι Σ

Ο Ι Ρ Ι Ζ Ε Σ

Είναι γεγονός ότι με τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ τὶς συνθήκες τοῦ δημιουργεῖ ἡ μηχανικὴ πρόοδος τοῦ καιροῦ μας, παρατηρεῖται μιὰ γενικὴ τάση πρὸς ἐξομοίωση ὄλων ἐκείνων τῶν ἰδιαίτερων στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν διάφορων λαῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τοὺς κί' ἔδιναν χρῶμα κί' ὑπόσταση στὴ φυλετικὴ ἰδιοτυπία τους. Κάτω ἀπὸ τὸν ὀδοστρωτήρα τοῦ κοινοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ κί' ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάμιξη καὶ τὴ ζύμωση ὄλων σχεδὸν τῶν λαῶν τῆς γῆς μέσα στὸ καζάνι δυὸ αἵματηρῶν πολέμων, ἡ ζωὴ πῆρε—στὰ ἐξελιγμένα μέρη τῆς γῆς—μιὰν ὁμοιομορφία σχεδὸν τυποποιημένη, πού, ὅπως ἦταν φυσικό, συνετέλεσε στὴν ἐξασθένηση τοῦ φυλετικοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἀνάπτυξη ἑνὸς πνεύματος κοσμοπολιτικοῦ.

Τὶς συνέπειες τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς μπορούμε νὰ τὶς δοῦμε σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τοῦ αἰῶνά μας: Στὸ ἐμπόριο, στὴ βιομηχανία, στὶς ἐπιστήμες, στὶς τέχνες, στὰ γράμματα. "Ὅλα κινούνται πιά σήμερα πάνω σ' ἐνιαία, παγκόσμια γραμμὴ. Τὰ βιομηχανικὰ ἐμπορεύματα ἔχουν σχεδὸν τυποποιηθῆ. Οἱ ἄνθρωποι τὶνώνονται σ' ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου μὲ τὸν ἴδιον τρόπο. Τὰ ἔθνη κ' αὐτὰ ἐξελιγμένα μέρη τῆς γῆς ἔχουν παραχώρησι τὴ θέσιν τους σὲ γενικὰ παραδεδεγμένα βιομηχανικὰ πρότυπα. Οἱ ἐπιστήμες ἀναπτύσσονται σὲ παγκόσμια κλίμακα. Οἱ διάφορες καλλιτεχνικὲς σχολὲς ἔχουν ὁπαδοὺς, συγχρόνως, σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς.

Ἡ κίνηση αὐτὴ ἔχει τεράστιο πλεονέκτημα: "Ὅτι ἐνοποιεῖ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ συντονίζει πρὸς μιὰν ἐνιαία κατεύθυνση τὶς δημιουργικὰς του προσπάθειες. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ πολιτισμὸς γίνεται κοινὸν κτήμα, οἱ ἄνθρωποι ὄλων τῶν φυλῶν συναδελφώνονται, οἱ ἀντιθέσεις γεφυρώνονται, κί' οἱ κοινοὶ ἀγῶνες ἀποδίδουν πολὺ μεγαλύτερα ἀποτελέσματα στὸν τόμῳ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς «κ α θ ο λ ι κ ὸ τ η τ ο ς» ὑπάρχει ἄλλωστε διάχυτο γύρω μας, στὴ ζωὴ καὶ στὴ φύση, στοὺς βασικοὺς νόμους πού διέπουν κάθε ζωικὴ ἐκδήλωση τοῦ πλανήτη μας, στὶς ἐκδηλώσεις τῆς παγκόσμιας ἰσορροπίας. "Ὅλα αὐτὰ προδιαγράφουν τὸ δρόμον πού θ' ἀκολουθήσει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν, βέβαια, κατορθώσει νὰ ὑπερπηδήσει τὰ ἐμπόδια πού συναντᾷ σήμερα, ὅταν κατορθώσει, μὲ τὴ μελέτη καὶ τὴν ἐργασία του, νὰ διεισθῶσι στὰ μυστικὰ τῆς δημιουργίας καὶ ν' ἀποκρυπτογραφήσι τοὺς μυστηριᾶδεις νόμους πού κυβερνοῦν τὸ σύμπαν.

Μέχρις ὅτου ὁμως ἐπιτύχει αὐτό, μέχρις ὅτου ἐπιτύχει νὰ ἀφομοιώσει καὶ νὰ κάνει βίωμά του τὸν καθολικὸ νόμον τῆς ἰσορροπίας, θὰ πρέπει νὰ προχωρεῖ μὲ πολλὴ περισκεψή. Ὁ ρυθμὸς τῆς παγκόσμιας ἐξελιξέως εἶναι τόσο βραδύς, πού ὁποιαδήποτε σπουδὴ θὰ ἐκινδύνευε νὰ ὀδηγήσει σὲ καταστρεπτικὰς ἀνωμαλίας.

Αὐτὲς τὶς σκέψεις μοῦ ἐνέπνευσεν ἡ μελέτη μερικῶν νεοελληνικῶν κειμένων, πού ἔχουν ἐξελίξει καθ' ὀλοκληρίαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σχῆμα τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου καὶ κινοῦνται μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ ἀπόλυτου. Τὰ κείμενα αὐτὰ μοῦ θυμίζουν πολὺ τὴν περιπέτεια τοῦ κισοῦ, πού στηριγμένος σὲ ξένα ἀναστυλῶματα, ἀφοῦ ξετυλιχτεῖ σὲ ἐπικίνδυνα ὕψη, ξεριζώνεται στὸ πρῶτον δυνατό φάσμα τοῦ ἀνέμου, καὶ ξηραίνεται ἄρριζος, κρεμασμένος στὰ ξένα κλαδιά.

"Ὅσο κί' ἂν ἡ ἐννοια τοῦ δ ι ε θ ν ι σ μ ο ὦ αἶρει τὴν ἐννοια τοῦ ἐ θ ν ι σ μ ο ὦ, ἡ πρώτη ἀποτελεῖ μοιραία καὶ φυσικὴ ἐξέλιξη τῆς δεύτερης, καὶ χωρὶς αὐτὴν δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει. Συμβαίνει δηλαδὴ ὅ,τι συμβαίνει καὶ μὲ τὸ δέντρο. Πρέπει δηλαδὴ πρῶτα ν' ἀπλώσει τὶς ρίζες του σὲ βάθος κί' ὕστερα νὰ ὑψώσει τὸν κορμὸν του σὲ ὕψος. "Αν δὲν στερεωθεῖ στὸ χῶμά του δὲν μπορεῖ νὰ κυνηγήσει τὸ φῶς καὶ τὸ ὕψος. Τὸ φῶς καὶ τὸ ὕψος εἶναι ἐκεῖνον πού πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε. Χωρὶς ὅμως τὸ βάθος τῆς ρίζας, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ ἐπιδιώκουμε. Ὑπάρχει τότε κίνδυνος νὰ σωριαστοῦμε στὸ ἔδαφος καὶ νὰ ἐγκαταλείψουμε ὀριστικὰ κάθε ἐλπίδα ἀνάτασης.

Ὁ τόπος μας, ἡ πατρίδα μας, οἱ ἄνθρωποι τοῦ περιβάλλοντος, τῆς παρα-

δόσεως καὶ τῆς ἱστορίας μας εἶναι οἱ θαθεῖες ρίζες πού μᾶς στηρίζουν γιὰ νὰ ὑψώσουμε τοὺς θλαστοὺς τοῦ μέλλοντος. Ἄπο τοὺς θλαστοὺς ἐκείνους θὰ φυτρώσουν ὕστερα ἄλλοι θλαστοί, κ' ἄπ' ἐκείνους ἄλλοι, κ' εἶναι πολὺ φυσικό κάποτε νάχει ξεμακρύνει τόσο πολὺ ἡ ἐξάρτηση τοῦ τελευταίου θλαστοῦ ἀπὸ τὶς ρίζες, ὥστε οἱ τελευταῖες αὐτὲς νὰ λησμονηθοῦν.

Μέχρι τοῦ σημείου ὅμως ἐκείνου ἔχουμε ἀκόμη νὰ διανύσουμε μεγάλο διὰ ἄστημα. Καὶ δὲν πρέπει, στὸ ἀναμεταξύ, νὰ λησμονοῦμε τὴν ἐξάρτησή μας, καὶ μαζί μ' αὐτὴν τὸ χρέος μας στὶς ρίζες πού μᾶς στηρίζουν καὶ μᾶς τρέφουν..

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Α Π Ο Χ Ω Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

Τὰ θήματα στὸ μάρμαρο δὲ μένουν
κ' ὅμως κάτι σημάδια σὰ σκαλίσματα,
λὲς καὶ τὰ λάξευσαν παλμοὶ ἀγάπης,
ἀνάλαφρα, ἀδιάκριτα, ἀξεχώριστα
ἀπ' ἐκεῖνα τῶν μικρῶν μου ἀδελφῶν,
τὰ δικά μου θήματα, πυκνά
πὰ στὸ μαρμάρينو κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ μου
τὸν ὕπνο τῆς ἀγάπης ἀγκαλιάζουν.
'Ἄλλ' ὅμως τὸ τραγοῦδι τους π' ἀφήναν
σὰν φύσαγαν ζεστὲς οἱ ἀναπνοές μας
πὰ στὶς χορδὲς πού τὰ ἔνωσαν μαζί
δὲ στάθηκε ἱκανὸ νὰ μὲ κρατήσει.

Τὶ νὰ μὲ τράβηξε; ποῖος ξέρει
νὰ τὰ κρατᾷ στὸ χέρι του σφικτὰ
τὰ μυστικὰ τῆς μοίρας του;
Τὴν πείρα τῆς ζωῆς δὲν πῆρα ἀκόμη,
καὶ κρέμουμεναι στὴν πιὸ φιλὴ χορδῇ
μιάς λύρας πού ποτὲ δὲν ἤχησε:
κ' ἴσως νᾶν' ἴδια ἡ ψυχὴ μου.
'Ἡ λύρα πῆρε με μαζί τῆς
ζητώντας τὸν τραγουδιστὴ τῆς:
ἦταν δυὸ μάτια πού μιλιᾷ δὲν εἶχαν,
μὰ σὰν πουλιὰ μὲ πύρινη λαλιὰ
καὶ μὲ παλιὰ μιὰ γνωριμιὰ μου,
εἶχαν κελάδημα δικό τους
καὶ παίζαν τὶς χορδὲς μὲ ματοκλάδια.

Ἔταν κ' αὐτὸ μοιραῖο γλίστρημα
σὲ μιὰ πίστη καλύτερη.

Ἔταν κ' αὐτὸ μιὰ βέβαιη τροχιὰ
μὲ τέλος ἀκαθόριστο.

Ἀναχωρώντας,
τῆς προσμονῆς τὸ φυλλοκάρδι
τὸ κρέμασα ἀνοφώτιστο
μὲ τὴν κλωστή τῆς ἀφθορῆς ἐλπίδας,
πὰ στὸ πρωτομαγιάτικο στεφάνι τοῦ σπιτιοῦ μου,
γιὰ νὰ μὲ περιμένει.

Καὶ τώρα οἱ σκέψεις μου
ἀνοίγουν ἕνα λάκκο μὲ τὰ δάκτυλα
νὰ θάβουνε,
μὲ τὶς παλιές μου ἀναμνήσεις, καὶ μένα.
Μὰ θάβονται μονάχες τους σὰν σκάθουνε.
Κ' ἐγὼ ξαπλώνω πὰ στοὺς τάφους,
μὴ μπορώντας νὰ κλάψω, νὰ γελᾶσω.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΛΑΒΡΑΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΥ

Τὸ «Ρὸς Φουστάνι» εἶναι τὸ μοναδικὸ ἔργο, ποῦ ἔχει ὑποβληθεῖ στὸ δραματικὸ διαγωνισμὸ Χρ. Καρμίου. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἔργου «Δραματικὸς διάλογος», ποῦ θὰ μπορούσε νὰ δώσει κανεὶς, μᾶς φαίνεται πιὸ ταιριαστός, ὅπως θὰ ποῦμε ὑπερῶτερα. Ὁ διάλογος αὐτός, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι μέσον παρατάσεως τῆς πράξεως ἢ μίᾳ θεατρικῆς οἰκονομίας, δὲν παύει νὰ εἶναι ἐνδιαφέρων. Παρ' ὅλον τοῦ συχνὰ γίνεται πάνω σὲ θέματα εἰδικῆς φύσεως, ὁ συγγραφεὺς θρῖσκει τὸν τρόπο νὰ δίνει στὸν διάλογο γενικώτερον ἐνδιαφέρον, χωρὶς νὰ τὸν ἀπομακρύνει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ θέμα, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν ὑπόθεσι τοῦ ἔργου. Ἔτσι ἀποφεύγεται ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος, ποῦ ὑποψιάζεται ὁ ἀναγνώστης, τῆς διασπάσεως τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς ἐκτροπῆς τοῦ διαλόγου σὲ παρεμπιπτότα θέματα, ποῦ θάκαναν νὰ ξεχαστεῖ ἢ νὰ παραγκωνιστεῖ τὸ καθαυτὸ θέμα. Τῆ δραματικότητά, ποῦ δὲν μπορεῖ νάχει πάντα ἡ πράξι, παίρνει ὁ διάλογος, μιὰ δραματικότητά ὅμως ἐσωτερικῆ, ψυχικῆ καὶ ἠθικῆ θὰ τὴν ἔλεγε κανεὶς, παρὰ δραματικότητά ἐξωτερικῆς πράξεως. Τὸ ξέρεи αὐτὸ καὶ ὁ συγγραφεὺς. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ πρόσωπα εἶναι «τύποι» μᾶλλον, ἐκπρόσωποι καὶ φορεῖς ὀρισμένων σκέψεων καὶ ἠθικῶν καταστάσεων, παρὰ «δραματικοὶ» ἄνθρωποι ὅπως συνήθως τοὺς ξέρομε. Δὲν σοῦ δίνουν ὅμως τὴν ἐντύπωση, ὅσο σύντουη κι' ἂν φαίνεται ἡ προβολὴ τους, πὼς εἶναι πλαστοί, πὼς φτιάχτηκαν ἐπίτηδες γιὰ τὸ διάλογο. Ὅσο κοινὴ κι' ἂν φαίνεται ἡ ὑπόθεσι, ὁ διάλογος μᾶς πείθει πὼς ἔχομε μπροστά μας ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς, μιὰ φάσι τῆς, ποῦ προκαλεῖ μοιραῖα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς πιὸ ἀπροετοίμαστους ἀκόμη, νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν ὁ καθένας μὲ τὸν δικὸ του τρόπο, μὲ τὴ δική του «δραματικότητά».

Εἶναι φανερό πὼς ἡ δραματικότητά αὐτὴ εἶναι διάφορη ἀπὸ τὴν «ὀρθόδοξη», ποῦ ξέρομε, τῆ δραματικότητά τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συγκρούσεων. Ἐδῶ ὅσο ἀντίθετες κι' ἂν παρουσιάζονται οἱ ἀπόψεις ἢ ἀπλῶς οἱ καταστάσεις, δὲν φτάνουν στὴ δραματικὴ σύγκρουση, δὲν ὑποστηρίζονται κἂν μὲ τὸν τρόπο «δραματικά». Ἐδῶ ἡ δραματικότητά εἶναι πιὸ πολὺ ἡ ἀπήχησι, ὁ σησμένος φλοῖσθος μιᾶς τρικυμίας, ποῦ προηγήθηκε ἢ ποῦ μάλιστα στὸ πολὺ μεγάλο βάθος. Δὲν ἀκούμε τὸ ρόχθο καὶ δὲ βλέπομε τὰ θεόρατα κύματα νὰ ὀρθώνονται μπροστά μας, αἰσθανόμεστε ὅμως τὴν καταπόνησι τοῦ θαλασσοδαρμένου, τὴν πίκρα τῆς δοκιμασίας, τὸν φόβο τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Μονάχα ποῦ δὲν εἶναι ἀπόλυτα βέβαιος, ἂν ὁ διάλογος παίρνοντας σὲ μερικὰ σημεῖα τὸνο κάπως τρινιῶλεμ γίνεται ἀνοίκειος μὲ τὴ σοβαρότητα τοῦ θέματος ἢ ἂν προσδίνει ἀλήθεια καὶ φυσικότητα (ἢ συζήτησι π.χ. γιὰ τὰ γλυκά, τὰ πνεύματα κ.ἄ.) ἢ ἂν μερικὰ μοτίβα (ὁ λόγος ὁ πολὺς γιὰ τὰ τριαντάφυλλα) κατατοῦν κάπως ἀνιάρὰ καὶ ἀπίθανα ἢ ἂν δημιουργοῦν μιὰν ἀπαραίτητην ἀτμόσφαιρα. Πάντως εἶναι φανερό, πὼς μὲ τὰ μοτίβα αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς θέλει νὰ μεταδώσει τὴν ποιητικὴ διάθεσι ποῦ τὸν διακατέχει, καὶ ποῦ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῆς αἰσθάνεται καὶ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐπιμένει στὴ δραματικὴ παρουσιάσι τῶν σημειῶν ἐκείνων, ποῦ γι' ἄλλους ἴσως θὰ ἦταν τὰ κύρια δραματικὰ εὐρήματα (π.χ., ὁ θάνατος τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸν πατέρα, ἡ ἀποκάλυψι τοῦ μυστικοῦ ἀπὸ τὴν μητέρα, ἡ συνάντησι ὑστερ' ἀπ' αὐτὴ τῶν δυὸ συζύγων στὸ σπίτι τῆς θείας, ἡ αὐτοκτονία τοῦ Γλαύκου), ποῦ περνοῦν ὅλα πολὺ γρήγορα, σὺν φευγαλέας ἀνεπιθύμητες στιγμές. Γιὰ τὸ συγγραφέα ἔχει λιγώτερη σημασία ἡ πράξι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ παρ' ὅλη τὴ δραματικότητά τῆς, καὶ πιὸ πολλὴ ἡ διάθεσι, ποῦ διαφαίνεται ὅμως ὀλόκληρη στὰ λόγια ποῦ ἀνταλλάσσουν τὰ πρόσωπα. Οὕτε ὅμως μοναδικὸς του σκοπὸς εἶναι νὰ προβάλει ἀνάμεσα στὰ λόγια τὰς σοβαρὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, ὅπως θὰ ἔκανε ὁ Ἰψεν. Πιὸ πολὺ τὸν ἐνδιαφέρει ἡ ψυχολογικὴ ἀπήχησι, ποῦ ἔχουν πάνω στοὺς διάφορους τύπους — πιὸ σωστὰ πάνω στὸν ἀνθρώπο μὲ τὴν ποιητικὴ διάθεσι — τὰ προβλήματα αὐτά. Δὲ γίνεται ἐκτεταμένη ψυχικὴ ἀνατομία. Ἡ ψυχικὴ στάσι καὶ τὸ ἐσωτερικὸ δρᾶμα μόλις διαφαίνονται μέσα στὴν ἐκτίλησι τῆς ὑποθέσεως μὲ τὰ λίγα λόγια, ποῦ λέγονται κάθε φορὰ. Σὰν νὰ φοβᾶται ὁ συγγραφέας πὼς ἡ ἔντονη δραματικὴ καὶ τραγικὴ συγκίνηση θὰ χαλοῦσε τὴν ὁμορφί, μέσα στὸν πόνο τῆς, κρούσσει τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ γι' αὐτόν, μ' ὅλες τῆς τίς βαθιεῖς ἀντιθέσεις καὶ τὰ προβλήματα, εἶναι μιὰ ποίησι, ποῦ οἱ πολὺ ἔντονος γραμμὲς θὰ τὴν ἀσχημίζαν, ὅπως ἕνα ὠραῖο γυναικεῖο πρόσωπο οἱ ρυτίδες τῆς ἡλικίας. Δὲ ξέρω, ἂν μιὰ τέτοια ἀποψη μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὴ δημιουργίκα καὶ τὴν

ἐκμετάλλευση δραματικῶν ὑποθέσεων, ὅπως τις ἔχουμε συνηθίσει. Εἶναι ὅμως μιὰ πολὺ ἑλκυστικὴ ἀποψη καὶ μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα προσπάθεια, ποὺ ἀξίζει νὰ τὴν παρακολουθήσει κανεὶς καὶ νὰ τὴν σπρώξει, γιὰ νὰ δεῖ ὡς ποῦ φτάνουν οἱ ἐραματικές δυνατοτήτες τῆς. Καὶ γι' αὐτὸ μονάχα ἀκόμη θὰ εἰσηγούμεν νὰ βραβευτεῖ.

Ἐισηγητὴς
Θ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Λευκωσία, 22 Αὐγούστου 1955.

Τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς συμφωνοῦν μὲ τὴν εἰσήγησιν τοῦ κ. Θ. Σοφοκλέους καὶ ἀπονέμουν τὸ βραβεῖο στὸ συγγραφεὺ τοῦ ἔργου «Τὸ Ροῦ Φουστάνι».

Μετὰ τὴν ἀποσφράγιση τοῦ φακελιδίου εὐρίσκεται ὅτι ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ὁνήσιλος» συγγραφεὺς τοῦ ἔργου εἶναι ὁ κ. Κύπρος Χρυσάνθης.

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
Θ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΦΡ. ΒΡΑΧΑΣ
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.

Τ Ο Λ Ε Δ Ο

Ξεπερνώντας τὴ γῆς,
πατώντας πάνω στ' ἀκροδάχτυλα,
ὑψώσες τὸ ἑξαίσιον ἀπελπισμένον σου πρόσωπο.
Λιγνὸ, γυμνὸ, περήφανο
ξεχύθηκε
ὡς τὴ πῖθ ψηλὴ κορφή τοῦ γοθτικοῦ τόξου
ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς στενοὺς βασανισμένους δρόμους,
πέρα ἀπ' τὴ Puerta del Sol.
Τινάχτηκε
στ' ἓνα κομματιασμένον οὐρανὸν,
στ' ἓνα ἐλεύθερον χῶρον γιομάτῳ ἐλπίδα καὶ ὑπόσχεση.
Σέρνονται ἀκόμα στὶς φλέβες σου
τὰ φρικτὰ φαντάσματα
μὲ ἀθλέφαρα πέτρινα μάτια
ἀκίνητα στὶς κόγχες τους,
μὲ τὸ χαμόγελο πνιγμένον στὸ αἷμα τους,
μὲ τὴ φωνὴ κολλημένη στὸ λαιμό,
μαδώντας μέσα σὲ χλωμὰ μακροδάχτυλα
κόκκινες παπαροῦνες
ποὺ στάζουν αἷμα ἀκόμα μέσα στὰ γκρίζα χαλάσματα
καὶ τοὺς γυμνοὺς γκρεμισμένους πύργους τοῦ Alkajar.
Ἐνας ἥλιος μπερδεύτηκε στ' ἀνυπόταχτα μαλλιά σου,
τὰ μάτια σου γέμισαν φῶς καὶ καταγιγίδα.
Αἷματοπόρφυρο,
φαγωμένον ἀπ' τὴν ἴδια φλόγα σου,
κομματιασμένον, ἀραβίτικο, ἀσκητικὸ Τολέδο,
ὄλη ἡ Ἰσπανικὴ γῆς λαμποβόλησε
στὸ γαλάζιον φῶς τῆς ἀστραπῆς σου.

ΧΡΥΣΤΑΛΛΕΝΗ ΣΤΑΥΡΟΥ

Η ΛΥΠΗ*

Ξαναμένος και κατακουρασμένος γύρισε ο Έρωτας στον Παράδεισο κείνο τ' απόγεμα, πέταξε το χρυσό του τόξο και τη φαρέτρα στη ρίζα μιάς τριανταφυλιάς, κι ύστερα ξαπλώθηκε μέσα σ' ένα ανοιγμένο τριαντάφυλο κι άρχισε να κουνιέται πέρα—δῶθε, πέρα—δῶθε, και μιά πεταλουδίτσα έτρεξε και τούκανε άέρα ανοιγοκλείνοντας τὰ πολύχρωμα φτερά της. Προτού άκόμα περάσει ένα λεφτό, ή Σιωπή τριγύριζε στον Κήπο με τὸ δάχτυλο στο στόμα κι' ὁ Ὑπνος άχοπερπάτητος ανέθηκε στην τριανταφυλιά, έσκυψε στον Έρωτα, κάθησε πάνω στα βλέφαρά του κι' άρχισε να του δίνει τὰ ματόκλαδα μ' άσημένια κλωστή. Καθώς όμως έκανε σϋτή τή δουλιά βιαστικά-βιαστικά, ή άσημένια κλωστή δέθηκε κόμπο και σκάλωσε στή μϋτη του.

Ένα γέλιο... Ὁ Ὑπνος πέταξε τρομαγμένος και μέσα άπ' τὸ τριαντάφυλο ὁ Έρωτας άνοιξε τὰ μάτια του. Μπροστά του στέκονταν δυὸ άδερφές, είχανε κλείσει τ' άσπρα φτερά τους και κοιτάζαν σασιτισμένες.

«Μου κάνετε μεγάλο καλὸ» τους ειπε σκύβοντας λίγο από τή ρόδινη κούνια του. «Έβλεπα ένα άσκημο όνειρο... Ποιές είσαστε;»

«Έμένα με λένε Χαρά», ειπε ή μιὰ κοκκινίζοντας.

«Και μένα Λύπη», ειπε κι' ή άλλη. «Όμως, τὸ όνειρο έβλεπες μικρέ μου Θεέ;»

«Θά σάς τὸ πῶ—αν και θάθελα νὰ τὸ ξεχάσω...»

«Ναί, πέστο μας», ειπε ή Χαρά και ζύγωσε στην τριανταφυλιά.

«Νά, έβλεπα πῶς μ' είχανε πιάσει οί άνθρωποι κάτω στή Γῆ και μ' είχανε δεμένο... και γῶ πάσχισα, λέει, νὰ λεφτερωθῶ, νὰ φύγω, νὰ πετάξω δῶ στον Κήπο, μὰ ὅλο και με δέναν αϋτοί πιὸ σφιχτά. Κι' είχα τόση άγωνία... Γι' αυτό σάς χρωστάω μεγάλη χάρη που με τὸ γέλιο σας ζύπνησα. Πέστε μου τὶ θέλετε νὰ σάς κάνω και γῶ γιὰ νὰ σάς φχαριστήσω;»

«Έχεις πάει πολλές φορές στή Γῆ;» ρώτησε ή Χαρά.

«Άμέτρητες... Γιατί;»

«Και πῶς είναι;»

«Σεῖς δὲν πήγατε ποτέ σας;»

«Ποτέ μας.»

«Έ τότε, ὅτι και νὰ σάς πῶ δὲν θὰ καταλάβετε...»

«Είπες πῶς μᾶς χρωστάς χάρη», ειπε ή Λύπη.

«Και βέβαια σάς χρωστάω.»

«Έ λοιπόν, πάρε μας μαζί σου μιὰ μέρα στή Γῆ!»

«Πάρε μας!» έκανε κι' ή Χαρά.

«Ό δρόμος είναι άλαργινός και θὰ κουραστείτε.»

«Δὲν βλέπεις τὰ ὠραία μας φτερά;»—κι' ή Χαρά άνοιξε τὰ κάτασπρα φτερά της κι' έκανε μιὰ βόλτα καμαρώνοντας.

«Μὰ τὴν αλήθεια έχεις πολὺ ὠραία φτερά!» έκανε ὁ Έρωτας.

«Λοιπόν, θὰ μᾶς πάρεις;»

«Έγῶ ὅμως ξέρετε έχω δουλιὰ εκεί κάτω.»

«Εσὺ θὰ κάνεις τή δουλιὰ σου' μήτε θὰ σὲ μپοδίσουμε εμεῖς.»

«Λοιπόν;» έκανε ή Λύπη και πήγε άκόμα πιὸ κοντά.

«Χμ, νὰ σκεφτοῦμε!» έκανε ὁ Έρωτας κι' άπλωσε τόνα ὀλόχρυσο φτερό του νὰ ξεμυδιάσει.

«Φαίνεται πῶς μᾶς κοροϊδεύεις», ειπε ή Χαρά, και παίρνοντας τὴν άδελφή της άπ' τὸ χέρι: «Φταίμε μεῖς που καθόμαστε τόσην ὠρα μαζί σου. Θάπρεπε νὰ σ' είχαμε άφήσει στόνειρο πούβλεπες, μικρέ, κακὲ Θεέ!»

«Ω! σταθήτε... Γιατί φεύγετε;» φώναξε ὁ Έρωτας. Σᾶς παίρνω, σᾶς παίρνω μαζί μου' μόνο νὰ μὴν κάνετε τρέλλες γιατί θὰ μετανοιώσετε...»

Ἡ τριανταφυλιά δὲν κουνήθηκε ὅταν ὁ Έρωτας έφυγε τ' άλλο πρωί, μὰ τὸ ρὸς τριαντάφυλο που χτες ήταν ὁ θρόνος του, γέμισε πῶρα δάκρυα βλέποντάς τον ν' άνοίγει τὰ χρυσά φτερά του. Ἡ Λύπη κι' ή Χαρά έχοντάς τον στή μέση, πήραν τὸ δρόμο γιὰ τή Γῆ. Πρῶτη φορὰ βγαίναν άπ' τὸν Κήπο κι' ὅλα τὶς ξαφνιαζαν. «Κουραστήκα-

* Από τις «Παραλλαγές σὲ γαλάζιο θέμα».

τε;» ρώταγε κάθε τόσο ο Έρωτας και χτύπαγε άργά τὰ φτερά του, σὰ νάθελε νὰ κάνει ακόμα πιό αλαργινό τὸ μακρινὸ δρόμο.

«Εἶναι μακριὰ ἀκόμα ἡ Γῆ;» ρωτοῦσαν αὐτὲς κάθε στιγμή.

«Νὰ ἐκεῖ», ἔλεγε κείνος καὶ τοὺς ἔδειχνε μὲ τὸ ρόδινο χέρι του καθὼς πετοῦσαν κι' ὄλο κατέβαιναν στὸ γαλαξιο δρόμο.

«Μικρὴ μου Θεέ, δὲ μὰς λὲς καμιά ἱστορία; Ἐσὺ θὰ ξέρεις τόσες», παρακάλεσε ἡ Χαρά.

«Τὶ εἶναι αὐτό;» τὴν ἔκοψε ἡ Λύπη δείχνοντας μιὰ πύρινη σφαῖρα.

«Ὁ Ἥλιος», εἶπε ὁ Έρωτας δίχως νὰ γυρίσει νὰ κοιτάξει, σὰ νὰ τὸν εἶχε θαρρεθί—κι' ἔνοιωσε τόση εὐχαρίστηση πούβλεπε τὶς δυὸ ἀδερφές νὰ κοιτᾶν σαστισμένες.

«Ποτὲ δὲ θὰ μπορούσα νὰ φανταστώ πὼς θάταν τόσο ὠραῖο!» ἔκανε ἡ Χαρά.

«Πάμε νὰ τὸνε δοῦμε ἀπὸ κοντά», παρακάλεσε ἡ Λύπη.

«Δὲν ἔχουμε καιρὸ... κι' ὕστερα εἶναι μακριά».

«Δὲν πειράζει, πάμε», λέγαν κι' οἱ δυὸ ἀδερφές μαζί.

«Ἄν ξέρεις νὰ μὰς πεις μιὰ ἱστορία δὲ θὰ τὸνε καταλάβουμε τὸ δρόμο», εἶπε ἡ Χαρά.

«Ναί, ἀλλὰ σεῖς πάτε γιὰ περίπατο στὴ Γῆ, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω δουλιὰ! Τὶ τοελλὸς ποὺ ἤμουνα νὰ σὰς πάω μαζί μου!»

«Ὡ μὴ θυμῶνεις καλὴ μου Έρωτα, μὴ θυμῶνεις», εἶπε ἡ Λύπη. «ἀφοῦ δὲν θὲς, ἄς μὴ πάμε στὸν Ἥλιο» κι' ὕστερα, πιὸ σιγὰ «νὰ περνάγαμε μονάχα ἀπὸ κοντά του...»

«Ἄν μοῦ ὑποσχεθεῖτε πὼς δὲν θὰ κάνετε τρέλλες, θὰ σὰς πάω ἀπὸ τὴ στράτα τοῦ Ἥλιου», εἶπε ὁ Έρωτας ποὺ τοῦ ἄρесе νὰ βλέπει σαστισμένες ἀπὸ θάμασμα τὶς δυὸ ἀδερφές.

«Ὡ, πάμε, πᾶμε μικρὴ μου Θεέ, καὶ μεις πάντα σὰ κάνουμε αὐτὸ ποὺ θὰ προστάξεις!»

«Πάμε λοιπὸν... ἀπὸ δῶ... δεξιά...»

Καὶ πήραν τὸ χρυσὸ μονοπάτι τοῦ Ἥλιου. Ὅσο πλησιάζαν, τόσο τὸ χρυσὸ φῶς γινόταν καὶ πιὸ δυνατὸ καὶ τοὺς ζάλιζε· ἀγγελοὶ στὰ χρυσὰ ντυμένοι βγαίνουν νὰ τοὺς καλωσορίσουν...

«Τώρα τὸ νοῦ σας!» εἶπε ὁ Έρωτας. «Μόλις σὰς φωνάξω θὰ στρίψετε ἀριστερὰ καὶ θ' ἀνοικοκλείνετε γλήγορα τὰ φτερά σας· σ' ἓνα λεπτὸ θάμαστε στὴ Γῆ.»

Γιὰ λίγο ἀκόμα πετοῦσαν ὀλόισια· τὸ χρυσὸ φῶς ἀστραφτε τόσο ποὺ οἱ δυὸ ἀδερφάδες κλείσαν τὰ μάτια τους ζαλισμένες. Οἱ ἀγγελοὶ ποὺ μέναν στὸν Ἥλιο τρέχαν κοντὰ τους μὲ χαρούμενα τραγοῦδια καὶ ὅσο ζυγῶναν, φλόγες ἀπὸ ἀναλυτὸ χρυσάφι ξεπηδοῦσαν ἀπ' τὴν πύρινη σφαῖρα.

«Ἀριστερὰ!» φώναξε ὁ Έρωτας· γινόταν ἔμως τόση φασαρία καὶ τὸ φῶς ἦταν τόσο δυνατὸ, ποὺ ἡ Λύπη δὲν τὸν ἄκουσε κι' ἔξακολούθησε νὰ πετᾷ ὀλόισια στὸ ἀναλυτὸ χρυσάφι...

«Καὶ ποῦ εἶναι ἡ ἀδερφή σου;» ἔκανε ὁ Έρωτας σὰν ξεμακρύναν λίγο ἀπὸ κεῖ.

«Ἀλήθεια ποῦ εἶναι;» εἶπε κι' ἡ Χαρά γεμάτη ἀπορία.

«Αὐτὸ ρωτᾶω καὶ γώ.»

«Λὲς νὰ μὴν ἀκούσε;»

«Καὶ ποῦ εἶχε λοιπὸν τὸ νοῦ της; Ἐγὼ φώναξα μ' ὅλη μου τὴ δύναμη.»

«Καὶ τώρα;» ἔκανε ἡ Χαρά δακρυσμένη.

«Τώρα... ξέρω καὶ γώ... Τὶ νὰ κάνουμε τώρα...»

«Πάμε πάλι νὰ δοῦμε... θὰ μὰς ἔχει χάσει καὶ θὰ μὰς ζητάει...»

«Αὐτὸ μούλειπε τώρα, νὰ ξαναγυρνᾶω! Καλὰ ἔλγα γώ νὰ μὴ σὰς φέρω ἀπὸ δῶ... Ἔστε θεότρελλες...»

«Μὴ θυμῶνεις Κύριέ μου... ἂν θὲς μονάχα... νὰ γυρίσουμε μαζί... Ἐγὼ θὰ τῆς φωνάξω καὶ θὰ μ' ἀκούσει.»

«Ἄ, σὰν πολὺ μεγάλο μετὰ ἔβαλα μὲ σὰς! Ἐγὼ ἔχω καὶ δουλιὰ, δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω... Ὑστερα αὐτὴ θάχει χαθεῖ πιά μὲς' στοὺς ἀγγέλους... ἄς τῆς δείξει κανένας ἀπ' αὐτοὺς τὸ δρόμο τῆς Γῆς... Πάμε» καὶ τραβώντας τὴ Χαρά ἀπὸ τὸ χέρι ὤρμησε χτυπώντας τὸν ἀέρα μὲ τὰ φτερά του θυμωμένος. Ἡ Χαρά δὲν εἶπε τίποτα. Ἄνοιγε κι' αὐτὴ ὅσο μπορούσε τ' ἀστρα φτερά της καὶ πότε-πότε ἔριχνε κανένα βλέμμα πίσω της—μὰ ποῦ ἡ Λύπη!

“Ετσι φτάσαν στη Γῆ... Μήτε ὅμως ἡ Θάλασσα πού ἀπλωνε φιλάρεσκη τὸ ταφαδένιο φόρεμά της, μήτε τὰ δέντρα μήτε οἱ ἄνθρωποι κάναν στη Χαρά ξεχωριστὴ ἐντύπωση. Ὁ νοῦς της ἦταν στὴν ἀδερφή της πού εἶχε χαθεῖ στὴ χρυσὴ χώρα τοῦ Ἥλιου.

Μὰ ξαφνικὰ ἄφησε μιὰ χαρούμενη φωνή: Νὰ ἐκεῖ κάτου ἀπ’ τὴν ἀνδισμένη πορτοκαλιά ἦταν ἡ Λύπη!

«᾽Ω ἀδελφοῦλα μου! νόμιζα πὼς δὲ θὰ σὲ ξανάβλεπα ποτές πιά!» φώναξε ἡ Χαρά καὶ τὴν ἀγκάλιασε.

«Θεοτρέλλες!» ἔκανε κι’ ὁ Ἐρωτας ἐτοιμάζοντας μὲ σοβαρότητα τὸ χρυσό του τόξο, καὶ καθὼς κούνησε τὸ κεφάλι του τρέμαν οἱ ξανθές του μπούκλες.

Κεῖνη τὴ μέρα τὶς σεργιάνισε σ’ ὅλη τὴ Γῆ. Ἐβαλε τ’ ἀηδονία νὰ τοὺς τραγουδήσουν· πρόσταξε τοὺς ἀνέμους νὰ σωπάσουν... Ἀπ’ ὅπου περνοῦσε αὐτὸς τὰ λουλουδία ἀνθίζανε, οἱ ἄνθρωποι σκύβανε καὶ τὸν προσκυνοῦσαν... Οἱ δυὸ ἀδερφές θαμπώθηκαν· εἶδαν πὼς αὐτὸς ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς Γῆς. Καὶ τὰ νερὰ ἀκοματριχιάζουν ἀπὸ ἠδονὴ στὸ καθρέφτισμά του· τὰ ἀγρίμια τοῦ δάσους τὸν χαίρετοῦσαν γι’ ἀφέντη τους, τὰ πουλιὰ σκύβαν ἀπ’ τὶς φωλιές τους καὶ μὲ τὴν κελαδιστὴ φωνὴ τους ψέλναν τὴ χρυσὴ δυνάμη του... Ἀδιάφορος αὐτὸς πέραγε ἀπὸ τῆς Γῆς τὴ λατρεία ὧσπου κουράστηκε πιά, μάζεψε τὰ χρυσὰ του βέλη κι’ εἶπε στὶς δυὸ ἀδερφίδες:

«Ἐ, τώρα πιά δὲν ἔχετε παράπονο... Σὰς σεργιάνισα σήμερα ὅσο ποτέ σας δὲν εἶχατε σεργιανίσει... Πάμε».

Ἡ Χαρά τέντωσε μαζί του τ’ ἄσπρα φτερά της... Λίγο ὅμως εἶχαν ξεμακρύνει καὶ σταμάτησαν ἀπ’ τοὺς θρήνους τῆς Λύπης... Αὐτὴ δὲν εἶχε πιά φτερά. Καθὼς ζύγωσε πολὺ κοντὰ στὶς φλόγες τοῦ Ἥλιου κάρκιν τὰ φτερά της κι’ ἔπεσε στὴ Γῆ...

«Καὶ τώρα;» ρώτησε ἡ Χαρά γεμάτη ἀγωνία.

«᾽Ω ἂν μπορούσατε νὰ μὲ πάτε στὴν Πατρίδα!.. Καθὼς θ’ ἀπλώνετε σεῖς τὰ φτερά σας, σὺ κι’ ὁ Ἐρωτας, νὰ πιασῶ καὶ γὼ ἀνάμεσά σας...», παρακάλεσε ἡ Λύπη.

«Ναί, ναί... ἔλα ἀδερφοῦλα μου!»

«Ἐγὼ δὲν μπορῶ... εἶμαι κουρασμένος!» εἶπε ὁ Ἐρωτας μὲ πείσμα.

«᾽Ω μικρὸ μου Θεέ, μὴ μ’ ἀφήνεις ἐδῶ κάτου στὴ Γῆ...»

«Ἄς ἔλγες τὸ νοῦ σου νὰρχόσουνα ὅταν σοῦ φώναξα, καθὼς ἡ ἀδερφή σου...»

«Μὰ δὲ σ’ ἄκουσα... γινόταν τόση φασαρία...»

«Δίκηο ἔχεις... μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ κάνω τίποτα...»

«Καλέ μου, ὦραϊε Θεέ, κάνε τὸ θέλημά της...» παρακάλεσε κι’ ἡ Χαρά· «ἄστη ν’ ἀκουμπήσει λίγο πάνω στὰ φτερά σου...»

«Τὶ μελετᾷ ἔβαλα μὲ σὰς!» ἔκανε ὁ Ἐρωτας πεισιμωμένος. «Μιὰ καὶ καλὴ σὰς τὸ λέω: δὲ γίνεται αὐτὸ πού ζητᾶτε!... Ἐγὼ φύγω... καὶ σὺ Χαρά ἂν θές, μείνε μαζί μὲ τὴν ἀδερφή σου!» κι’ ἄνοιξε τὰ φτερά του.

Γιὰ λίγες στιγμὲς κομιὰ ἀπ’ τὶς δυὸ ἀδερφές δὲ μίλησε· κοιτάζονταν μονάχα. Στὸ βλέμμα τῆς Λύπης ἦταν χυμὴν ἡ ἀγωνία, καὶ στὴς Χαράς τὸ βλέμμα τὸ δίλημμα. Μετὰ, βλέποντας πέρα τὸν Ἐρωτὰ πού ἔφευγε δίχως νὰ γυρίσει νὰ τὶς κοιτάξει, στάθηκε ἡ Χαρά ἀκόμα μιὰ στιγμὴ ἀναποφάσιστη· ὕστερα ἔσκυψε καὶ φίλησε ἀκρυσμένῃ τὴ Λύπη.

«Θάρχομαι νὰ σὲ βλέπω ἀδερφοῦλα μου» τῆς εἶπε κι’ ἄνοιξε κι’ αὐτὴ τὰ φτερά της...

Ἀπὸ τότε ἡ Λύπη μένει πάντα στὴ Γῆ, κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰτὶ δὲ φύτρωναν ξανά τὰ καμένα φτερά της—μόλο πού ὁ Ἐρωτας λείει πὼς θὰ γίνε κι’ αὐτὸ μιὰ μέρα.

Ἡ Χαρά ἔρχεται πότε—πότε στὴ Γῆ νὰ δεῖ τὴν ἀδερφή της, μὰ τὸν πιότερο καιρὸ τὸν περνᾷει στὴ γαλανὴ της πατρίδα. Κι’ ὁ Ἐρωτας ὅποτε βλέπει τὴ Λύπη δῶ κάτου στὴ Γῆ, σηκώνει μὲ ἀδιαφορία τοὺς ὤμους του καὶ τρέμουν οἱ χρυσές του μπούκλες στὸ κομψὸ του κεφαλάκι.

ΤΙΤΟΥ ΛΟΥΚΡΗΤΙΟΥ ΚΑΡΟΥ

ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ

ΒΙΒΛΙΟ Α'. ΣΤΙΧΟΙ 1 - 145

Α.) Ἐπίκληση στήν Ἀφροδίτη.

Γεννήτρα τῶν Αἰνειαδῶν, θεῶν κι' ἀνθρώπων γλύκα,
 τρισσέβαστη Κυθήρεια, πού σὺ κάτ' ἀπὸ τ' ἄστρα,
 στὸν πολυκάραβο γιαλό, στή γῆ τὴν καρποδότρα,
 τὰ ζωντανὰ κάθε λογιῆς γεννοβολᾶς, πληθαίνεις,
 κι' ἀπὸ τὴ μήτρα βγαίνοντας θωροῦν τοῦ ἡλιοῦ τὰ φέγγη 5
 φεύγουν μπροστά σου οἱ ἄνεμοι, τὰ σύγνεφα σκορπιούνται
 ὡς φτάνεις, ἢ δουλεύτρα γῆ, γιὰ χάρη σου, εὐωδᾶτα
 βγάζει λουλούδια καὶ γιὰ σέ γελοῦν τοῦ πόντου οἱ ἄπλες
 γαληνεμένος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὸ φῶς ξαστράφτει.
 "Ἄμα τὴν ἀνοιξιὰτικὴ πάρουν οἱ μέρες ὄψη 10
 κι' ἀκράτηγος ὁ καρπερὸς ὁ Ζέφυρος φυσῆσει,
 πρῶτα τοῦ ἀγέρα τὰ πουλιὰ ψηλά τὸν ἐρχομὸ σου
 συνταραγμένα τραγουδοῦν κάτω ἀπ' τὴ δύναμή σου
 κοπάδια ἀπὲ κι' ἀγριμικὰ πηδοῦν στὰ βοσκοτόπια
 καὶ κολυμπώντας τίς συρμές περνοῦν τὰ θιάζ' ἢ γλύκα 15
 κι' ἡδονοχτύπητα ἀκλουθοῦν ὅπου γυρνᾶς καὶ τρέχεις
 τέλος σὲ θάλασσες, θουνὰ κι' ἀσπέδιστα ποτάμια,
 σ' ἀπόμερες πουλιῶν φωλιές, σ' ὀλανθισμένους κάμπους,
 μπῆγοντας σ' ὅλες τίς καρδιές τὸν πόθο τῆς ἀγάπης,
 ρίχνεις στὰ ἔχνη πεθυμιά με γέννες νὰ πληθαίνουν. 20

Σὰν ἐσὺ μόνη τὴν τρανὴ τὴ φύση διαφεντεύεις
 καὶ δίχως σου μὲς στοῦ φωτός τὰ σύνορα δὲ μπαίνει
 πλάσμα πού νὰ ἴναι χαρωπὸ καὶ πλουμιστὸ μὲ χάρες,
 ἐσὲ ποθῶ συνέργισσα στὸ πλέξιμο τῶν γύλων, 25
 πού ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ μελετῶ καὶ θιάζομαι νὰ γράψω,
 στὸ φίλο Μέμμιο προσφορά, πού σὺ, θεά, τοῦ δίνεις
 κάθε σου δῶρο καὶ τὸν θες στὰ πάντα νὰ πρωτεύει:
 Γι' αὐτὸ πιὸ αἰώνιες ὁμορφιές στὸ ἔργο μου νὰ δώσεις!

Πές κι' ὅσο γράφω, οἱ φοβερές τρομάρες τοῦ πολέμου
 μὲς σὲ στεριές καὶ θάλασσες νὰ πέσουν, νὰ λαγᾶσουν 30
 γιατί σὺ μόνο τοὺς θνητοὺς μ' εἰρήνη νὰ γλυκάνεις
 θὰ μπόρρεις, μιὰ καὶ τίς δουλειές τ' ἀγρίου πολέμου ὁ Ἄρης
 ὁ δυνατὸς κρατεῖ, πού σὺ τὸν κλείς στὴν ἀγκαλιά σου
 ἀπ' τὴν αἰώνια τοῦ ἔρωτα πληγὴ του νικημένου.
 Μὲ πλαγιασμένο τὸ κορμί κι' ἀσκώνοντας τὸ βλέμμα 35
 βόσκει τὰ μάτια ἀχόρταγα, θεά, στὸ πρόσωπό σου
 κι' ἀνάσκελα, ἀπ' τὸ στόμα σου τὴ ζῆση του κρεμνάει.
 "Ἐτσι ὡς πλαγιάζει, ἀπάνω του κύλησε τὸ κορμί σου
 γύρω-τριγύρω καὶ γλυκοὺς χύσε ἀπ' τὰ χεῖλια λόγους
 κι' εἰρήνη ἀτέλευτη, θεά, ζήτα γιὰ τοὺς Ρωμαίους. 40
 Τί δὲ μπορῶ σ' ἀνήσυχους καιροὺς γιὰ τὴν πατρίδα
 γαλήνια στὴ δουλειὰ νὰ μπῶ. Μὰ κι' ὁ θλαστὸς τῶν Μέμμιων
 δὲ θὰ βολοῦσε ἀπ' τὴν κοινὴ νὰ λείψει σωτηρία. (Χάσμα 5 στίχων)

Β'.) Ἀντικείμενο τοῦ Ἑπευ.

Ὡστόσο μ' εὐκαιρα τ' ἀφτιά κι' ἄγρυπνη τὴν ψυχὴ σου
μακρὰ ἀπ' τὶς ἔγνοιες τὴ σωστὴ πρόσεξε θεωρία. 50
Τὰ δῶρα αὐτὰ ποῦ μὲ πιστὴ σπουδὴ γιὰ σένα πλάθω,
πρὶν νιώσεις πόσο ἀξίζουμε, μὴν τὰ καταφρονῶσεις.
Γιὰ τ' οὐρανοῦ τὸ σύστημα καὶ γιὰ θεοὺς θ' ἀρχίσω
νὰ δασκαλεύω τὶς ἀρχές θὰ δείξω τῶν πραγμάτων (Χάσμα 1 στίχου) 55
ἢ φύση πῶς τὰ πράματα γενᾶ καὶ μεγαλώνει
κι' ἡ φύση πάλι μὲ καιρὸ σὰ σῆσουν ποῦ τὰ πάει.
Ἐμεῖς ὕλη καὶ σώματα γεννητικά τῶν ὄντων
τὰ λέμε αὐτὰ στὸν κύκλο μας καὶ σπέρματα ὄντογόνα.
Ὅλα τὰ πράματα μαθὲς τῶν ἴδιων κάνουν χρῆση 60
πρῶτων σωμάτων κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ πρῶτα θγαίνουσι ὅλα.

Γ'.) Νίκη τοῦ Ἐπίκουρου πάνω στὴν πρόληψη.

Ὅταν αἰσυχρὰ ἢ ἀνθρώπινη ζωὴ σερνόταν χάμω
σ' ὅλη τὴ γῆ κι' ἀπ' τὴ στραβὴ πιέζονταν θρησκεία,
π' ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὶς πλατωσιές ἔδειχνε τὴν εἰδὴ τῆς
ὅλη φοβέρα στοὺς θνητοὺς ἀντίκρου κι' ὅλη πείσμα, 65
πρῶτος σηκώνει ἕνας Γραικὸς τὰ πρόσκαιρα τὰ μάτια
στὴν ὄψη ἀντίκρου τῆ φριχτὴ κι' ἀντίσταση τῆς δείχνει.
Ὅυτε ὅσα λέν γιὰ τοὺς θεοὺς, γιὰ τ' ἀστροπέλεκτά τους
καὶ τὶς βροντὲς τὸν κράτησαν μὰ πιότερο τοῦ ἀνάψαν
τῆς ἀρετῆς μὲς στὴ ψυχὴ τὴ φλόγα καὶ τὸν πόθο, 70
πρῶτος αὐτὸς τὶς κλειδαριές τῆς φύσης νὰ τσακίσει.
Ἔτσι ἡ ζωντανία ἐνίκησε τοῦ νοῦ του κι' ἀμολύθη
ἔξω καὶ πέρα ἀπ' τὰ τειχιὰ τὰ ὀλόφλογα τοῦ κόσμου.
Καὶ τ' ἄπειρο σὰ διάτρεξε μὲ τὶς νοερὲς φτεροῦγες
μᾶς φέρνει ἐκεῖθε νικητῆς, ποιά μόνο ὑπάρχουν ὄντα, 75
ποιά ὄχι. Μόνες δύνამες ποιὲς ἔχει κάθε πρᾶμα,
ποιά τὶς ὀρίζει λογικὴ, ποιὸ σύνορο τὶς κλείνει.
Κι' ἡ πρόληψη χάμου κι' αὐτὴ ποδοπατιέται τώρα
μὰ ἡ νίκη μὲ τὸν οὐρανὸ τὸν ἄνθρωπο συσιγεί.

Δ'.) Ἐγκλήματα τῆς πρόληψης.

Ὅμως διαβάζοντάς τα αὐτὰ, φοβοῦμαι μὴ θαρρῆψεις,
πῶς παίρνεις ἀσεβῆς σχολῆς μαθήματα, πῶς παίρνεις
δρόμους ποῦ στὸ κακὸ δηγοῦν: Μὰ ἡ πρόληψη γενναίει
συχνότερα τὰ ἐγκλήματα καὶ τὶς ἀνόσιες πράξεις:
Νά, τῆς παρθένας ὁ βωμὸς Ἐκάτης, ποῦ στὸ αἶμα
τῆς Ἰφιγένειας λέρωσαν αἰσυχρὰ καὶ ντροπιασμένα 85
τῶν Δαναῶν οἱ διαλεχτοὶ καὶ πρῶτοι πολεμάρχοι.
Ἄμα τὸ στέμμα ποῦ ἔδενε μαλλιά παρθενία κόπη
καὶ χύθηκαν δεξιά—ζερβὰ πάνω στὰ μάγουλά της,
κι' εἶδε κοντὰ τῆς ὁ γονιὸς νὰ στέκει δακρυσμένους
πλάι στὸ βωμὸ κι' οἱ λειτουργοὶ νὰ κρῦβουν τὸ μαχαίρι,
ποτάμι δάκρυα κι' ὁ στρατὸς θωρώντας τὴ νὰ χύνει, 90
βουβὴ ἀπ' τὸ φόβο λύγισε τὰ γόνατα καὶ πέφτει.
Δὲν βόθησε τὴν ἄμοιρη σὲ τέτοια ἀκμὴ, πῶς πρῶτη
στὸ βασιλιά ἐχάρισε τὸν τίτλο τοῦ πατέρα.
Στὰ χέρια τότε ὀλότρεμη τὴ σκῶσαν οἱ στρατιῶτες 95

καὶ στὸ θωμὸ τὴν ἔφεραν, ὄχι γιὰ νὰ τελέψουν
 πρέπει γιορτὴ καὶ στὸν λαμπρὸν ὕμναιο νὰ τὴ δώσουν,
 μὰ ἀνόσια, σφάγιον ἀγγιχτο καὶ στὸν καιρὸ τοῦ γάμου,
 ἀπ' τοῦ γονιοῦ γιὰ νὰ σφαγεῖ τοῦ ἴδιου τῆς τὸ χέρι,
 τάχα γιὰ καλοσήμαδο ξεκίνημα τοῦ στόλου.
 Τέτοια δεινὰ κατάφερναν οἱ πρόληψες νὰ κάνουν!

100

Ε΄.) Ἡ θεωρία ν' ἀντικαταστήσει τὴν πρόληψη.

"Ἴσως καὶ σὺ ἀπ' τῶν μάντηδων τὰ λόγια νικημένος,
 τ' ἀπαΐσια, κάποτε ἀπὸ μὲ θελήσεις νὰ ξεκόψεις.
 Κι' ὦ, πόσα δὲ θὰ μπόραγαν ὀνειράτα νὰ πλάσουν,
 τόσο ἱκανὰ τὴ λογικὴ τῆς ζήσης νὰ ταράξουν
 καὶ μὲ τὸ φόβο τίς χαρὲς νὰ σοῦ σκοτίσουν ὄλες!
 Καὶ δικαία· γιατί ἂν ἔβλεπαν, πὼς ἔφτασε τὸ τέλος
 σ' αὐτές τους τίς κακοτυχιὲς οἱ ἀνθρώποι, θὰ ζητοῦσαν
 ν' ἀντισταθοῦν σὲ πρόληψες τῶν μάντηδων καὶ τρόμους.
 Μὰ τρόπο τώρα ἀντίστασης καὶ δύναμη δὲν ἔχουν,
 γιατί στὸ θάνατο ποινὲς ἀτέλευτες φοβοῦνται—
 κι' ὅπως κανένας τῆς ψυχῆς τὴ φύση δὲν γνωρίζει.
 Γεννιέται; Στους γεννάμενους τρυπώνει ἄμα γεννιοῦνται
 καὶ χάνεται μαζί μ' αὐτούς; Ἄμα πεθαίνουν, σβήνεται;
 Ἡ τ' Ἄδη πάει νὰ θρεῖ τὰ χὰη καὶ τὰ βαθιὰ σκοτάδια;
 Ἡ σ' ἄλλα μπελονιάζεται θεοσταλμένος ἔχνη;
 ὡς εἶπε πρῶτος ὁ Ἐννιος, ἀπὸ τὸν Ἐλικῶνα
 τὸν ἀνηρὸ σὰν ἔφερε τ' ἀμάραντο στεφάνι
 ποὺ τοὺς ἰταλικούς λαοὺς θὰ δόξαζε μιὰ μέρα;
 Κι' ὅμως ὁ ἴδιος Ἐννιος σ' ἄλλους αἰώνιους στίχους
 διδάχνη πὼς ὑπάρχουνε τοῦ Ἀχέροντα τὰ μέρη,
 ὅπου, ἂν δὲ βρίσκονται οἱ ψυχῆς οὔτε τὰ σώματά μας,
 θρῖσκονται κάποια ὁμοιώματα παράξενης χλωμάδας.
 Καὶ λέει πὼς κείθε ἀνέθηκε τοῦ πολυδοξασμένου
 Ομήρου ὁ ἥσκιος κι' ἄρχισε πικρὰ νὰ χύνει δάκρυα
 καὶ μὲ λαλιά νὰ τοῦ ξηγᾷ πὼς πλάστηκεν ἡ φύση.
 Ἔτσι στὰ οὐράνια σώματα ποῖο σύστημα κρατάει
 σὰ δοῦμε, καὶ στίς τροχιὲς τοῦ ἡλιοῦ καὶ τῆς σελήνης·
 σὰ μάθουμε ποῖες δύνამες δημιουργοῦν τὰ ὄντα
 στὴ νῆ· πλιά τότε μ' αὐστηρὴ μιὰ μέθοδο θὰ δοῦμε,
 ποῦθε τὸ πνέμα κι' ἡ ψυχὴ καὶ πὼς εἶναι πλασμένα·
 ποιά ἴναι τὰ ὄντα π' ἄγρυπνους συχνὰ μᾶς συνταράζουν,
 ἀπ' τὴν ἄρρωστεια ἀδύναμους ἢ στὰ βαθιὰ τῶν ὕπνων,
 ὥστε νὰ λέμε, πὼς μπροστὰ μας ἔχομε κι' ἀκοῦμε
 κείνους, ποὺ ἡ γῆς κι' ὁ θάνατος κρατοῦν τὰ λείψανά τους.

105

110

115

120

125

130

135

Στ΄.) Οἱ δυσκολίες τοῦ ποιητῆ.

Δὲ ξεγελιέμαι: τῶν Γραικῶν τίς σκοτεινὲς ἰδέες,
 δύσκολο σὲ λατινικούς νὰ τίς χωρέσω στίχους,
 πρὸ πάντων τὶ στενεύομαι λέξεις νὰ φτιάχνω νέες,
 γιατί κι' ἡ νλῶσσα εἶναι φτωχὴ, καινούργιο καὶ τὸ θέμα.
 Ὅμως ἡ ἀξία σου κι' οἱ χαρὲς ποὺ ἐλπίζω ἀπ' τὴ φιλία σου
 μὲ συργουλεύουν, μὲ καλοῦν, πολὺς κι' ἂν εἶναι ὁ μόχθος,
 νύχτες ἀκούραστης δουλειᾶς ἄγρυπνος νὰ περάσω,
 λέξεις ἀνασκαλεύοντας σωστὲς γιὰ τὸ τραγοῦδι,
 ποὺ στὸ μυαλό σου φεγγερὴ θ' ἀνάψει φωτολάμψη,
 τὰ πράματα τὰ πιὸ κρυφὰ μὲ μιᾶς γιὰ νὰ γνωρίσεις.

140

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ ΚΑΙ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΕΧΑΔΕ

Ὁ Λίβανος εἶναι ὁ ἐξώστης τῆς Μέσης ἀνατολῆς μὲ τὰ πορτοπαράθυρά του ἀνοιγμένα διάπλατα πρὸς τὴ Δύση. Ἡ βαθεῖα ἐπίδραση τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος στὴν παιδεία καὶ στὴν σκέψη τῶν κατοίκων τοῦ Λιβάνου, χωρὶς νὰ τοὺς κάνει λιγώτερο Ἀραβες, τοὺς ἔφερε πιὸ κοντὰ στὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ λογοτεχνία ποῦ σήμερα καλλιεργεῖται στὸν Λίβανο δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸν ἀερολογισμό ποῦ συναντᾷ κανεὶς στὴν ὑπόλοιπη Παναραβία. Πατὰ στερεὰ στὴ γῆ τοῦ Λιβάνου, ἀλλὰ ἔχει τάμει τὴν ἀγωνία τοῦ καιροῦ μὴς καίρια καὶ ἐπικάιρα. Ἡ λογοτεχνία τοῦ Λιβάνου ἔχει μιὰ καθολικότητα καὶ ἐνημερότητα ποῦ λίγες πνευματικὲς κοινότητες στὸν κόσμον τὴν ἔχουν ἀποκτήσει.

Ὡς κατόρθωμα, αὐτό, θὰ ἦτανε σὲ θέση νὰ μᾶς κάνει, ἰδίως ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνας, νὰ κιτρινίσουμε ἀπὸ ζήλεια, ἂν δὲν ἐπισκιαζότανε ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ μειονέκτημα: ἡ Λογοτεχνία τοῦ Λιβάνου δὲν γράφεται στὴ γλῶσσα τοῦ τόπου, τὴν ἀραβική, ἀλλὰ γαλλικά. Αὐτὸ βέβαια δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττει. Ἀπὸ χιλιετηρίδες οἱ Λαοὶ τῆς Συριακῆς Παραλίας εἶχανε συνηθίσει νὰ ἐκφράζονται σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα. Μέχρι τὸ 670 μ. Χ. ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἡ ἑλληνική κοινὴ, ποῦ περιορίζει, χωρὶς νὰ ἐξαλείφει, τὴν Συριακὴ. Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνα εἶναι ἡ γαλλικὴ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ὁ Λιβάνιος λογοτέχνης ἔχει στὰ χέρια του ἕνα ἄρτιο, ξεκαθαρισμένο γλωσσικὸ ὄργανο ποῦ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπιδοθεῖ ἀπερίσπαστος στὴν καλλιέργεια τῶν νοημάτων καὶ τῶν εἰκόνων του, χωρὶς νάναί ἀνάγκη νὰ ὀργανώσει ταυτόχρονα καὶ τὸ ὕλικό του. Τὴν εὐχέρεια αὐτὴ ὁ Λιβάνιος ἴσως δὲν θὰ τὴν εἶχε ἂν ἔγραφε ἀραβικά. Ἡ ἔλλειψη μιᾶς τέτοιας εὐχέρειας εἶναι ἀφάνταστα αἰσθητὴ στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ κάθε λογοτέχνης πρέπει νὰ γίνει ταυτόχρονα καὶ ὀριστὴ ἐνὸς γλωσσικοῦ ὄργανου ἀκόμα ἀδιαμόρφωτου.

Γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τὸ νὰ μὴ γράψουμε στὴ γλῶσσα μας, θὰ μᾶς φαινότανε ἀνάλογο μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία μας, ἀνοησία ἢ ἱεροσουλία. Γιὰ τοὺς Λιβάνιους, εἶναι: κάθε ἔξαιρητικὰ φυσικὸ, γιατί ἡ διγλωσσία αὐτὴ, κληρονομημένη ἀπὸ τὴν πρακτικὴ διακοσίαν ἐτῶν καὶ καλλιεργούμενη ἀπὸ ἄριστα γαλλικά πνευματικά καὶ ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα, εἶναι μέσα στὴ φύση τους. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Λιβάνου, κι' ὄχι μονάχα οἱ λογοτέχνες, μὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀποδοῦντες καλλιεργημένοι, μιλοῦν καὶ γράφουν γαλλικά γιατί ἔχουν συνηθίσει νὰ σκέφτονται γαλλικά, κι' ὄχι ἀπὸ πιθηκισμό ἢ ξενομανία. Καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἀποκτοῦν μιὰ παγκοσμιοῦτητα καὶ μιὰ πρώτης τάξεως εὐκαιρία προβολῆς, ποῦ ἀλλοιῶς, σ' ἕναν μικρὸ λαὸ δὲν θὰ ἦταν ποτέ ἐφικτὴ.

Δὲν εἶναι λίγα λοιπὸν τὰ δῶρα ποῦ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα προσφέρει στοὺς λογοτέχνες τοῦ Λιβάνου: Ἐνα ὄργανο τέλειο καὶ μιὰ δυνατότητα προβολῆς παντοῦ ὅπου διαβάζεται τὸ γαλλικὸ βιβλίο. Ἀλλὰ τὸ νὰ θεωρήσουμε, μὲ βάση αὐτὴ τὴν ταυτότητα γλώσσας, τὸν Λίβανο γιὰ πνευματικὴ ἐπαρχία τῆς Γαλλίας, βᾶταν ἄδικο γιὰ τοὺς Λιβανίους λογοτέχνες.

Φορεῖς ἐνὸς πολὺ ἰδιότυπου ἀραβισμοῦ, τοῦ χριστιανικοῦ ἀραβισμοῦ, λαὸς προικισμένος μὲ μιὰ φυσικὴ ὀξύνοια ἀπαράμιλλη, ζώντας ἀνάμεσα σὲ μιὰ φύση μεγαλόπρεπη καὶ ποτισμένοι ἀπὸ μιὰ ἠρώικη παράδοση γιὰ τὴν διαφύλαξη τῆς ἐλευθερίας τους καὶ τῆς θρησκευτικῆς τους πίστεως μ' ἕναν ἄγριο, ἀλλὰ ἀπολύτως δικαιολογημένο φανατισμό, βᾶταν ἄδικο νὰ τὰ πετάξουν ὅλα αὐτὰ στὴ γαλανὴ τους Μεσόγειο γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὰ σαλπίσματα μιᾶς μόδας, ποῦ μάλιστα, ὥσπου νὰ τοὺς καταφθάσει ὡς ἐδῶ, θάξαι κι' ὅλας ξεπεραστεῖ. Ἡ λογοτεχνία τοῦ Λιβάνου ἀναπνέει ἀπὸ τὴ Γαλλία, ἀλλὰ εἶναι ριζωμένη στὸ Λίβανο. Τὸ χρέος τῶν Λιβανίων λογοτεχνῶν εἶναι νὰ γνωρίσουν στὸν κόσμον, μέσα ἀπὸ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ τὸν γαλλικὸ ἐκπολιτιστικὸ μηχανισμό, τὸν Λίβανό τους μὲ τὶς ἰδιοτυπίες του, τὶς ὁμορφιές του καὶ τὰ προβλήματά του.

Ὁ πρῶτος ποῦ ἔθεσε τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς στὴν λογοτεχνία τοῦ Λιβάνου ἦταν ὁ Ἐθνικὸς Ποιητὴς τοῦ Λιβάνου Ζεμπράν Χαλλὴλ Ζεμπράν. Ἡ βασικὴ αὐτὴ σκέψη τοῦ θεαμένου πιά συγγραφῆως ἐξακολουθεῖ ν' ἀποτελεῖ τὴν κατευθυντήρια γραμμὴ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ Λιβάνου. Καθένας δίνει βέβαια, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, καὶ ἕνα ἄλλο νόημα στὴν προσπάθειά του. Ὁ συγκερασμὸς εἶναι πάντα μιὰ ὑπόθεση λεπτὴ καὶ προσωρινὴ ταυτοχρόνως. Ἀλλὰ ἡ γενικὴ εἰκόνα τοῦ Λιβάνου εἶναι καθρεφτισμένη στὸ ἐθνόσημό του: ἕνα θεόρατο δέντρο, ριζωμένο στερεὰ, ἀναπνέει τὸν ἀέρα ποῦ φυσάει στὰ κορφοβούνια ὄλου τοῦ κόσμου: ὁ Κέδρος.

Ὁ ποιητὴς George Chehade μὲ τὴν νέα τεχνотροπία του ἔφερε τὴν ὑπερβατικὴ ποίηση στὸ Λίβανο. Χωρὶς νὰ πάψει νάναί ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δημοφιλεῖς ποιητὲς στὴ Γαλλία, ὅπου καὶ ἕνα θεατρικὸ του ἔργο, ἡ «Βραδυὰ τῶν Παροιμιῶν» εἶχε ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνικὴ ἐπιτυχία, ζεῖ καὶ γράφει στὸ Λίβανο γιὰ τὸ Λίβανο. Τὰ ποιήματά του ἔχουνε ἐκείνη τὴν περιεργὴ γοητεία τοῦ ἀραβικοῦ ἐρωτικοῦ λόγου, μιὰ γοητεία αἰσθησιακὴ καὶ ἀσύλληπτη ταυτόχρονα, συνδυασμένη μὲ τὴν μελαγχολία τοῦ ἑλληνορθόδοξου γιὰ τὸ χαμένο βασίλειο τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν ἀπεγνωσμένη ἀγάπη τοῦ ἀνυπόταχτου βουνήσιου γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ του.

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

GEORGE CHEHADE

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

I

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, πίσω ἀπὸ τὰ ρόδα δὲν ὑπάρχουν πιθήκοι,
ὑπάρχει μονάχα ἕνα παιδί μὲ βασανισμένα μάτια.

II

Μητέρα, νὰ τὰ ὅπλα τοῦ τάφου μου,
εἶναι πολὺ γιὰ τὸ πάθος μου οἱ θόστρυχοὶ τῆς διαφανεῖς,
ξαναγυρίστε, ξαναγυρίστε χελιδόνια μου,
γλυκὸ ἤχο τραγοῦδι ἀπρόσωπο,
τὰ πόδια τῆς σκεφτικὰ σὰν ἀλυσίδα σκλάβων
καὶ καμμιά φωνὴ ταράνδου δὲν ἐξασθενίζει τὸ καλοκαίρι,
κι' ἐγώ, χωρὶς ραβδί καὶ στράτα
πορεύομαι ἀπὸ τὴν πίσω μεριά τοῦ παραδείσου,
κι' ὅμως τὸ ρόδο μιλάει μέσ' στὸ σπίτι
καὶ ὁ ἰδρῶτας ἰστέφει τοὺς κροτάφους μου
— Ἀγία Παρθένε τοῦ Πάθους μου.

III

Στὰ εἴκοσι χρόνια του κι' εἶναι σεισμὸς
νὰ δεῖς τὰ μάτια του σὲ πηγὴ γυναίκα,
τὸ δωμάτιο εἶχε τὴ θάλασσα διακόσμηση
σὰν δυὸ πτηνὰ ἀμφιπετῆ καὶ συντριβόμενα,
ἡ νύχτα μπερδεύει τὴν ἡλικία μας,
ὁ μελωδία τῆς νησιώτικης πέτρας.

IV

Ἀνήκουστέ μου ἔρωτα, πιὸ ἀναίσθητε κι' ἀπὸ πέτρα
κι' αὐτὴ ἡ χλωμάδα ποῦ μοῦ τὴ λέτε «ἐλαφρά»,
τόσο πολὺ λαθεύετε λοιπὸν γιὰ τὸ ἀτομὸ μου
ὥστε μοῦ ξανάρχστε
ὥρα ποῦ ὁ ἥλιος κι' ἐμεῖς οἱ δυὸ κάνουμε τὸ ρόδο τὸ ἐκατόφυλλο,
κανένας σας δὲ θὰ μπορέσει νὰ τὸ βρεῖ
μῆτε ὁ λαθροκυνηγὸς μῆτε ἡ εὐκίνητη ἀμαζόνα
ποῦ κατοικεῖ στὰ σύννεφα
μῆτε τὸ τραγοῦδι ποῦ ψυχώνει τίς χαμένες μας κατοικίες,
κι' ἦσουνα ἐσύ, ἡ γυναίκα αὐτὴ
καὶ τὰ μαλλιά σου μούσκευαν
ἀπὸ αὐγὴ τούτῃ τὴν πεδιάδα μὲ τὴ σελήνη ἔμένα.

V

Ἄς εἶμαι τοῦλάχιστον ἐγὼ ἐκεῖ καὶ ὄλα θὰ τελειώσουνε,
 ἀκόμα κι' ἂν λάθεισα,
 ὁ πόνος στὰ πόδια μου εἶναι ἓνα μακρὺ ποτάμι
 προφυλάγοντας τὸ ἄοπλο στέρνο μου
 μάτια ἀγριωπά, μάτια τῶν οὐρανῶν
 καὶ τὸ ἀθάνατο νερὸ στὴν τάβλα ἀπάνω.
 Γιὰ τὸ προνόμιο τοῦ θανάτου
 τὸ νερὸ τῆς πηγῆς, τὴ διάταξη τῶν φυλλωμάτων
 γιὰ τὰ δάχτυλα ποῦ παγώσαν γιὰ ν' ἀγιάσουν
 τὸ ξέρω: ἡ αὐγὴ ἦτανε ἡ πρώτη ἀνθρώπινη γυναῖκα
 Ἄνύπαρκτη, ἐσύ, ποῦ πᾶς
 πρὸς τὴ μελανὴ παρεῖα τῶν καταιγίδων,
 ὅταν ἀκούω τὰ χορικά σας τῶν ἀγγέλων;

VI

Τὸ ἄνθος τοῦτο τοῦ καιροῦ, κίτρινο σὰν τὰ δάκρυα μας
 τέλος ποῦ γράφεις πράγματα παντοτεινὰ στὴ σκόνῃ
 μιᾶς νέας γυναῖκας, σπίτια διασχίζοντας, κύματα χαδιάρικα,
 μάτια ποῦ δὲν εἶσατε στὸ δρόμο, ὥρα ποῦ κουραστήκαν τὰ κλαριά
 ν' ἀνακατεύουνε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πουλιά
 ἂν τὰ φεγγάρια εἶναι ἐφήμερα σὰν τ' ἀπάλα τους φύλλα
 γιὰ σέβαν ὁ χαιρετισμὸς, σήμαντρο μέχρι τζοβαῖρι
 ἐλαιῶνες ποῦ εἶχανε κάποτε τὸ βασιλιά τους
 — ἐγὼ ὅμως θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν ὑπουονή μου
 Κλαῖς ὅπως τὸ μικροκάραθο
 πούτρεχε στὸ πρόσωπο τῆς μάνας.

VII

Ὑπάρχουν κῆποι ποῦ ξέχασαν
 χωρὶς πιά πατρίδα
 μοναξιά μὲ τὸ νερὸ,
 περισσότερῃ γαλάζια ἄστεγα
 φτερουγίζουν,
 ἀλλὰ ἡ σελήνη εἶναι κρύσταλλο τῆς εὐτυχίας
 καὶ τὸ παιδί θυμᾶται κάπως ἀχνὰ μιὰν ἀκαταστασία διαυγῆ.

VIII

Σ' αὐτοὺς ποῦ ἐκπατρίζονται γιὰ νὰ λησμονήσουνε τὸ πατρικὸ τους
 καὶ τὸ σκιερὸ τοῖχο ποῦ μεγάλωσε μαζί τους
 ἔρχομαι νὰ τοὺς πῶ γιὰ τὴν πεδιάδα μὲ τὸ σκουριασμένον νερὸ
 καὶ τὸ δύσκολο τραγοῦδι τῆς πέτρας.
 Ξέρω πὼς δὲν ξέρουν, κι' οὔτε μπορεῖ νὰ ξέρουν,
 ἔξω ἀπὸ τὸ σίδερο καὶ τὴν ἀπατηλὴ εἰκόνα
 τοῦ ἰάσμου τῶν μορφῶν,
 κι' ἡ νύχτα εὐτυχισμένη μεταφέρει τοὺς κόσμους της,
 τὴν ἡλικία μέσα στὴν ἀνάπαυση σὰν μιὰ σπορά,
 κι' ὅμως γι' αὐτοὺς κανένα τραγοῦδι
 μονάχα ἢ καψαλιστὴ δροσιά τῆς θάλασσας,
 μονάχα ἢ αἰώνια θλίψη τῶν πηγῶν.

Α Γ Ρ Ο Τ Ι Κ Ο

Στὸ ξεκόκκισμα τοῦ μπαμπακιοῦ
 οἱ γυναῖκες πελαγοδρομοῦσαν κοπαδιαστὰ
 στὰ μακρινὰ τέλματα μιᾶς ἐγκαρτέρησης.
 Μαῦρες μαντῆλες
 σφιχτόδεναν
 πρόσωπα ἐγκαταλελειμμένα
 ἔντρομα χέρια
 τόξευαν ἤχους παράταιρους
 μὲς τὸ νυχτέρι.
 Ἔνα φῶς οὐδέτερο,
 ἀπὸ τῆ λάμπα τοῦ πετρελαίου,
 μετεωριζόταν ἀκτινωτὰ
 προεκτείνοντας τερατώδεις σκιές
 σὲ γυμνοὺς τοίχους.
 —Ἔνα κάτασπρο ἄρσενικό περιστέρι
 ξεψυχοῦσε μὲ σπασμοὺς
 μόλις τὸ ἀπόγευμα.
 Τώρα, τρεῖς γυαλιστερὲς μῦγες
 τριγύρισαν τ' ὠραῖο κεφάλι
 ἐνὸς νεκροῦ περιστεριοῦ.
 Δυὸ τουφέκια
 ἀκουμπισμένα στὸ θάθος,
 ἐπρόφεραν ἐκ παραλλήλου τὴν τελευταία λέξη
 —μόλις τὸ ἀπόγευμα.
 Ὁ γέρος,
 ἀπόλυτα γαλήνιος μετὰ τὸ δείπνο,
 κάθετα κι' ἀφουγκράζεται
 τὰ μυστικά τοῦ κόσμου
 μέσα στὸ μῆνυμα τῶν γρύλλων.
 Στὴν ἀλλαξοκαιριὰ
 τὸ τοπίο ζωντάνευε
 ἀπὸ τὸν ἀλλόφρονα δρόμο
 τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ ἀνέμου.
 Βουίζουν λαχανιασμένα στοιχειὰ
 μὲ τοὺς ἄσπρους καβαλλάρηδες
 μέσα στὰ χωράφια.
 Τὰ δέντρα κλίνουν
 ἀπελπιστικά
 στὸν καταγιισμό νεροῦ καὶ ἀνέμου.
 Ἄντρες σίγουροι καὶ βαρετοὶ
 προσπερνοῦσαν χαιρετώντας
 μὲ τὰ μαῦρα πρόσωπα
 καλὰ βολεμένα
 καὶ χωρὶς κανένα ρώτημα.
 Μιὰ μνήμη
 σταματᾷ πρὸς τὴν κόκκινη κυψέλη
 πάνω ἀπὸ ἓνα λευκὸ κρανίο,
 μὲ στρῶμα χώματος ἐνδιάμεσα.
 Μιὰ μνήμη
 μοσκοβολᾷ ζεστὸ σιταρένιο ψωμί
 —τῆς Μαρίνας.
 Φύγαν ὅλα τὰ περιστέρια καὶ τὰ μελίτσια.

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

DAVID ROKEAH

Ἡ σύγχρονη Ἑβραϊκή κι' ἡ νέα Ἑλληνική λογοτεχνία ἔχουν πολλὰ σημεῖα ἐπαφῆς. Πρῶτα-πρῶτα κι' οἱ δυὸ λογοτεχνίες ἔχουν τὴν εὐχέρεια νὰ κινούνται μὲ ἄνεση στὰ εὐρύτατα πλαίσια τῆς ἐθνικῆς τους παράδοσης καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν ἀνεξάντλητα στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ τους πολιτισμοῦ. Ὑστερα, εἶναι οἱ κοινές ἐθνικὲς περιπέτειες, οἱ ἀνεξάντλητοι ἀγῶνες, οἱ κοινές δοκιμασίες, ποὺ ἐνέπνευσαν κοινὰ ἰδεώδη κι' ἔδωσαν στοὺς δυὸ λαοὺς κοινὰ μέτρα ἐκτίμησεως τῶν ἀξιών τῆς ἐποχῆς μας.

Τὰ δυὸ κύρια γνωρίσματα, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴ σύγχρονη Ἑλληνική καὶ τὴν Ἑβραϊκή λογοτεχνία εἶναι: ἡ ἀνεξάντλητη πίστη στὶς μεγάλες ἠθικὲς ἀξίες τῆς ζωῆς κι' ἡ βαθειὰ δημιουργικὴ νοσταλγία γιὰ τὸ παρελθόν, μιὰ νοσταλγία ποὺ ἀποτελεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκτίμηση καὶ ἀξιολόγηση ἑνὸς λαμπροῦ παρελθόντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀφορμὴ γιὰ καινούργια ζεπετάγματα πρὸς νέες κατακτήσεις.

Αὐτὰ τὰ δυὸ βασικὰ γνωρίσματα συναντοῦμε καὶ στὴν ποίηση ἑνὸς Ἑβραίου ποιητῆ, τοῦ David Rokeah, τοῦ ὁποῖου δυὸ τραγούδια μεταφράζουμε (ἀπὸ Ἀγγλικὴ ἀπόδοση τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀρχετύπου) παρακάτω.

Ὁ David Rokeah εἶναι τὸ ἀνησυχό τέκνο τῆς πολυπάθους χώρας τοῦ Ἰσραήλ. Γεμάτος ἀνησυχία καὶ πόνο, νοσταλγία καὶ βαθὺ αἶσθημα πρὸς τὴν βιβλικὴ γῆ τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἀνήσαν πανάρχαιοι πολιτισμοὶ κι' ἔδωσαν τὸν καρπὸ τους τὰ πῖο ἀνήσυχτα πνεύματα.

Γεννήθηκε τὸ 1914 καὶ ζεῖ στὸ Τελαβίβ, ὅπου ἀσκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἠλεκτρολόγου—μηχανικοῦ.

Ἡ ποίηση τοῦ Ροκεὰχ ἔχει ἕνα βαθύτατο, καθολικὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα. Ἐνα αἶσθημα ποὺ πηγάζει ὄχι ἀπὸ ὀρισμαμένη θεότητα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη κοινῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιών, ποὺ νὰ διέπουν τὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ροκεὰχ ἔχει δημοσιεύσει μέχρι σήμερα τρεῖς ποιητικὲς συλλογές: 1) Bagesher Hayerd (Ἡ γέφυρα τοῦ πετρωμένου) 2) Yamin Ashenim (Ζοφερὲς μέρες) 3) Moadey Erga (Ἐποχὲς ἐπιθυμιῶν).

Εἶναι ὁ τακτικὸς φιλολογικὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος τοῦ Τελαβίβ Haarez (Ἡ χώρα).

N. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

DAVID ROKEAH

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θεέ μου,
ζύμωσέ με μὲ τὴ σταθερότητα τῶν βράχων
ποὺ ἀντικρῦζουνε κατὰματα τὸν ἥλιο
χωρὶς νὰ θαμπώνονται.

David Rokeah

Φύτεψε μέσα μου τὴν ἡρεμία τους,
ὅταν παγεροὶ ἄνεμοι τοὺς μαστιγώνουν,
ἐνῶ αὐτοὶ μένουν ριζωμένοι στὸ χῶμα τους
ἀτάραχοι καὶ δυνατοί.

Δόσε μου τὴ σταθερὴ τους τραχύτητα,
ὅταν ἀκίνητοι φύλακες τῶν ἀκτῶν μαζεύουν τ' ἄλλεπάλληλα
πλήγματα τῶν κυμάτων.

Γιατὶ ὑπάρχουν πολλές μικρὲς πράξεις,
μὲ τιποτένια—θάλεγγες—ἀξία, πού ὁ γοητευτικός τους ψίθυρος
κάμνει τὸ θόρυβο ἔξοχων κατορθωμάτων νὰ σιγήσει.

Ἄς σταθεῖ στὸ χάσμα τῆς ζωῆς
ὁ λιθοθραύστης σκώληκας σαμίρ 1)
νὰ προστατέψει τὴ φύση μου.

Κι' ὄπλισέ με μὲ τὴν ἀσπίδα τῆς δύναμης
ἐνάντια στοὺς ἐνοχλητικούς ἀνέμους,
πού στριφογυρίζουν τὴ δίνη τῆς ἀνοησίας
καὶ τὴν ἀναποδιά τῆς συνήθειας,
ἐνάντια στὴν ἄφτερη καθημερινότητα,
πού καταστρέφει κάθε εὐκαιρία θείας ἐνατένισης.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

Τέλεψε ἡ συγκομιδὴ.
Ἔμειναν τὰ χωράφια ἄδεια
κι' ἔρημες οἱ σιταποθῆκες μου,
χωρὶς ἓνα δεμάτι στάχυα.

Μέσ τὶς παρατημένες αὐλακιές
κλαῖνε τὸ βράδυ οἱ γρύλλοι.

Ποτὲ δὲν ἄπλωσα τὸ χέρι γιὰ σπορὰ
ὅταν τὰ χῶματα διψοῦσαν θλάστηση.

Ἦτανε τότε στὰ χωράφια ἡ ὥρα κρίσιμη
καὶ κάθε ἄνθρωπος στὸν κάμπο
σὰν στρατιώτης στέκονταν σὲ ἔπαλξη.

Ὅμως στὶς αὐλακιές μου σπάρθηκαν μόνο σφαίρες
καὶ φύτρωσαν μονάχα ἀγκάθια.

Ἀπάνω τους μὲς τὴ βροχὴ
τὰ βράδυα τοῦ Φθινόπωρου
θρηνεῖ ἡ ἐγκατάλειψη.

Μεταφρ. ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

1) Σαμίρ εἶναι, κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν παράδοση, σκώληκας πού χρησιμοποίησε ὁ βασιλεὺς Σολομώντας γιὰ νὰ σπάζει τὶς πέτρες πού χρειάστηκε γιὰ τὴν ἀνάγερση τοῦ Ναοῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1910 και σπούδασε στο εκεί κρατικό Ύδείο, από το οποίο αποφοίτησε νεώτατος.

Αφού πρώτα κατάγινε με τη σύνθεση και διεύθυνση χωρωδίας και ορχήστρας στη γενέτειρά του, έφυγε στο Παρίσι, για να τελειοποιήσει τις σπουδές του στο πιάνο κοντά στους μεγάλους δασκάλους Υβ Νάτ και Άλφρεντ Κορτώ. Γύρισε άργότερα στην Ελλάδα και έγκαταστάθηκε στας Αθήνας, όπου και προσελήφθηκε τακτικός καθηγητής στο Έλληνικό Ύδείο.

Ο Γ. Γεωργιάδης απέδειξε άριστος παιδαγωγός και παρουσίασε αξιόλογους διπλωματούχους μαθητές. Περισσότερο όμως διακρίθηκε σαν συνθέτης παρά σαν δάσκαλος. Έγραψε έργα συμφωνικά και έργα οργανικής και φωνητικής μουσικής, καθώς και έργα χωρωδικά: 1) Συμφωνικά ποιήματα: «Εικόνες άπ' την Έλληνική φύση», ή «Άβυσσος», «Μακεδονική Σουίτα» για μεγάλη συμφωνική ορχήστρα. 2) Ο «Μετανοών άμαρτωλός», θρησκευτικό έργο υπό μορφήν ορατορίου για μικτή χωρωδία και ορχήστρα με σολίστες και άφηγητήν. 3) Συμφωνικά τραγούδια με ορχήστρα: «Έλλάδα» για ύψιφωνο ή τενόρο, ποίημα Κ. Παλαμά, «Ήθελα νάμουν Τσέλιγκας» για σόλο βαρύτονο, ό «Τρύγος» (πρώτο θραβείο έλληνικού τραγουδιού) κ.ά. 4) Πολλά τραγούδια (λίντερ) για μία φωνή και πιάνο, από το «Πάνω στο βουνό» που τραγουδήθηκε έπαινελημμένα και στην Εύρώπη και στην Άμερική από όνομαστους Έλληνας και ξένους καλλιτέχνας σαν αντιπροσωπευτικό έλληνικό τραγούδι, ό «Τυφλός τραγουδιστής», το «Γλυκοσυναπάντημα», «Τά Λουλούδια», «Κελάδημα δειλινού» κ.ά. 5) Μουσική δωμάτιου: Κουαρτέτο έγχόρδων σε λά έλας. Τρίο για πιάνο βιολί και βιολοντσέλλο, Σονάτα για βιολί και πιάνο. 6) Χωρωδικά τραγούδια: «Ή κόρη του Μπάριμπα Δημητρού», «Οί Λυτρωτές» χιλιτραγουδιόμένο, «Στοχασμοί», το «Τραγούδι τών θεριστών», «Νανούρισμα», «Τικ-τάκ» κ.ά. 7) Σκηνική μουσική: Στο δημοτικό τραγούδι «Λιουένηνη», στο θεατρικό έργο του Δημητρακοπούλου «Κριτήριο» κλπ. 8) Έργα για σόλο πιάνο: Κονσερτίνο για πιάνο και ορχήστρα, τρεις σπουδές κονσερτου, μικρή σουίτα για πιάνο, «Άκουαρέλλες», δώδεκα πρελούτζια, 1 σονάτινα κ.ά.

Πολλές κριτικές έχουν γραφτεί ως τώρα για τη δημιουργική εργασία του Γ. Γεωργιάδη. Άπ' αυτές παραθέτω ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα της Σοφίας Σπανούδη, πάνω στο ορατόριο του: «Ο Μετανοών άμαρτωλός»: «Ένα έλληνικό έργο άπολύτως έκκλησιαστικής μουσικής δεν είχαμε γνωρίσει ως τώρα. Την έλλειψη αυτή έρχεται να πληρώσει ό Έλλην συνθέτης της νεωτέρας γενεάς Γ. Γεωργιάδης με το ορατόριο «Ο μετανοών άμαρτωλός», του οποίου απόσπασματα άκούσαμε σε μία έκπομπή του ραδιοφωνικού σταθμού. Για το έργο αυτό έπιβάλλεται να γίνει ξεχωριστός λόγος, όχι μόνο για το σταθμό που σημειώνει στην Έλληνική θρησκευτική μουσική, αλλά και για την άγνότητα της μουσικής του έμπνεύσεως και τόν άπόλυτα γνήσιο κι' άνόθευτο χαρακτήρα της συμφωνικής και της πολυφωνικής γραφής του. Τά τρία απόσπασματα που άκούσαμε από τη μικτή Ίόνιο χωρωδία και χωρίς τη σύμπραξη συμφωνικής ορχήστρας, με μόνη υπόκρουση πιάνου, στάθηκαν άρκετά να μάς δώσουν την ιδέα της άπόλυτης πνευματικότητας του έργου, το όποιον άνασφραγώνεται έλεύθερον από κάθε βάρος και κάθε μάταιο φόρτο, μ' έναν αυθόρμητο λυρισμό, με την τέλεια ύποταγή του συνθέτου στην ιερή συνοχή και την εϋλάβεια του θέματος, μέσα στην έκφραση μιάς υπέρτατης ψυχικής γαλήνης. Μέσα στην πλειάδα τών συνθετών της νεωτέρας γενεάς, ό Γεωργιάδης διακρίνεται για την άπόλυτη μουσική πίστη που τόν διανέει. Οί Έλληνες σολίστ του τραγουδιού έχουν έρμηνεύσει ως τώρα ένα πλήθος τραγούδια του, στα όποια φανερόνεται μιά άδίαστη μελωδική φλέβα κι' ένας μουσικός έμπρεσσιονισμός υπέροχα συγκερασμένος με την έμφυτη και βαθεία αισθαντικότητα του συνθέτου».

Πολύ ενδιαφέρουσες είναι οι σκέψεις του Γεωργιάδη πάνω στην έλληνική μουσική. Πιστεύει ότι το μέλλον της έλληνικής μουσικής θα είναι εύρυστο, γιατί το θεμέλιωμα και το ξεκίνημα της έγινε άπάνω σε γερές βάσεις. «Οί πιό πολλοί από μάς τους συνθέτας, λέει, άντλούμε άρχικά, ιδέες και στοιχεία άπ' την άστείρευτη πηγή τών δημοτικών μας τραγουδιών με τους ιδιότυπους και χαρακτηριστικούς ρυθμούς του, κι' έπειτα πάλι άπ' τη βυζαντινή μας μουσική παράδοση. Οί δυο αυτές πηγές έχουν άμεση κι' αίσθητη τονική συγγένεια, γιατί ή μουσική τους βασίζεται

στις αρχαίες ελληνικές κλίμακες, δηλαδή τούς δώριο, ὑποδώριο, λύδιο, ὑπελύδιο κ.ά. μουσικούς τρόπους. Κλείνουν δὲ οἱ μελωδίες τους ἀγνόητα, εἰλικρίνεια, αὐθορμητισμὸ κι' ἐνθουσιασμό, γνωρίσματα τῆς φυλῆς μας καὶ τῆς ἱστορίας μας. Προσωπικὸ μου μέλημα καὶ προσπάθεια εἶναι νὰ στηρίξω τὸ μικρὸ μου μουσικὸ ἔργο πᾶνω στὸ πνεῦμα τῶν δυὸ ἀναφερθέντων πηγῶν· ὅλες μου δὲ οἱ σκέψεις τείνουν στὴ δημιουργία μιᾶς ξεχωριστῆς μουσικῆς συνθέσεως, μὲ δικό της ἐντελῶς ὕφος καὶ χρῶμα (φολκλόρ) ἑλληνικό. Ἀκολουθώντας τὶς ἀρχές αὐτές, ὅπως καὶ πολλοὶ διαλεχτοὶ συνάδελφοι, ἐλπίζω πὼς κάποτε θὰ φθάσουμε στὴν ἐκλεκτὴ θέση νὰ ποῦμε πὼς ἔχουμε ἐθνικὴ μουσικὴ σχολή. Κι' ἂν ἀκόμα δὲν πετύχουμε τὸ ὠραῖο αὐτὸ ἰδανικὸ μας, ἀρκεῖ ὅτι θὰ θεωρηθῶμε ἀπ' τοὺς μεταγενέστερους σὰν πρῶτεργάτες τούτης τῆς ἰδέας, πού ὅλων μας ἡ ψυχὴ πλημμυρίζει ἀπὸ πίστη καὶ ἀγάπη γι' αὐτήν. Οἱ πολὺ νεώτεροι ἀπὸ μᾶς ὀφείλουν νὰ βαδίσουν σταθερὰ στὰ πλαίσια αὐτά που ἐξέθεσα, διαβαίνοντας μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ πεποίθηση τὸ δύσκολο μουσικὸ μονοπάτι πού χαράσσουμε, μὲ τὴν βεβαιότητα πὼς ὅλοι μιὰ μέρα θὰ μιλήσουν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ τοὺς συνθέτες της».

ΛΟΥΛΑ ΙΕΡΩΝΥΜΙΔΟΥ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Μέσα στὸ βαθύ μεσονύχτι
 ἄκουσα τὸ λυγμὸ σου νὰ μὲ καλεῖ.
 Αὔριο, μὲ τὸν ἥλιο,
 θὰ πορευθῶ σὰ ξένα.
 Ἦρρα ἓνα παιδάκι
 στὴν ἀγκαλιά μου κρατῶ καὶ τὸ νανουρίζω.
 Γὰ τσακάλια φοβάται, τοὺς λύκους
 καὶ κουλουριάζεται ἀπάνω μου
 σὰ μάταιη ἐπίκληση.
 Παραμύθια τοῦ λέω παράξενα
 κι' αὐτὸ πιστεύει πὼς,
 ὁ ὕπνος σὰ θά τὸ πάρει,
 θὰ ξανοίξω σὰ γῆινα πλάτη
 σὲ μιὰ ἀλιεῖα Ἡρώων.
 Προσδοκία αἰῶνων.
 Μέσα στὸ βαθύ μεσονύχτι
 ἡ ψυχὴ μου μάτωσε
 ἀπάνω στοὺς σταλακτίτες τῶν λυγμῶν σου.
 Πρῶτὶ πρῶτὶ, μὲ τὸν ἥλιο,
 γυλιὸ στὸν ὦμο
 θὰ πορευθῶ σὰ ξένα.
 Ἐπόψε, Μονομάχος
 στήθος μὲ στήθος
 θὰ χτυπηθῶ μὲ τὸ ζόφο τῆς Νύχτας.
 Δισκοβόλος τοῦ Μύρωνα
 τὸν δίσκο τοῦ ἡλίου πέρα θὰ ρίξω
 γιὰ νὰ φωτίσει τὸ διάστημα,
 πού κείται ἀνάμεσό μου κι' ἀνάμεσό σου.
 Μὲ πόδια γυμνά θὰ πορευθῶ σὰ ξένα
 γιὰ νὰ συλλάβω τὴν ἀφθαρτὴ
 πού φθείρει με Ὑλῆ.
 Θὰ πορευθῶ διὰ μέσου ἀνύδρων ἐρήμων
 γιὰ νὰ φτάσω σὰ ξένα,
 "Ἀνθρωπε"
 Σέρνω ἀπὸ τὴ σάρκα μου.
 Θὰ πορευθῶ σὲ ξένα
 ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Θανάτου.

ΤΑΣΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

“Τότερα από τόσα χρόνια μετά την κατασείαση της τρομερῆς θεομηνίας τοῦ τελευταίου πολέμου, ὅλοι ἐλάσαμε πῶς ἡ ταλαιπωρημένη ἀνθρωπότητα θάβρισε τὸ δρόμο της. Θὰ περιμάζεψε ὅσα κροῦστα τῆς ἀπομείνανε, θὰ κλέπαζε ὅπως—ὅπως τὸ πληγασμένον κορμὶ της καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ ξανασηρωθεῖ. Ὅχι γιὰ νὰ σταθεῖ ὀλόσθη, μετὰ τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἰκμάδα, πού ἔστω, τὴ διαφέντενε ὡς πρῶν ἀπὸ τὸ ξέσπασμα τοῦ πολέμου. Μά, τοῦλάχιστο, ὅς ἦταν καὶ μετὰ δεκαετίαι, ν’ ἀναστήλωνε τὸ σάπιον κορμὶ της, ὡς ὅπου νὰ ἐπλουθοῦν οἱ μεγάλες πληγές καὶ νὰ φορηθῶν τὰ μεγάλα σαράκια τῆς ματαοδοξίας, τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας πού σὰ δέλελες τῆς ἀπομύζουσανε τὸ αἷμα.

Καὶ εἶπαμε πῶς, τέλος πάντων, τώρα πού εἶδαμε τὴ βρωμιὰ τοῦ βούρζου καὶ ἀισθανθήκαμε τὸν τρούκο τῆς ἀπολείας, θὰ καθόμαστε καί, ὡς ἦταν καὶ μετὰ κατακάθια τῆς φρόνησής μας, θὰ ἐρευνούσαμε. Καὶ θὰ λέγαμε: «Τὸ κροῦσθι μας βούλιαξε. Καὶ βούλιαξε γιατί ἔκανε νερά. Κι’ ἔκανε νερά γιατί σάπισε».

Τότε θὰ βρίζαμε — ἐτοῖ νομίσαμε— ὅτι γιὰ νὰ φτάσουμε στὴν καθολικὴ ἐγκεφαλικὴ συσκότιση πού φτάσαμε καὶ ν’ ἀφεθοῦμε ἔξω ἀπὸ ἐνός καταστροφικοῦ ἀμαγεθῶνα τῆς τραγικῆς στιγμῆς τοῦ ὁποίου γνωρίσαμε καὶ ζήσαμε, γὰτι τὸ ἀρροσημένο κι’ ἐλαττωματικὸν θὰ ὑπῆρχε στὴ βάση. Στὰ θεμέλια. Ἐκεῖ ἐπάω πού προσπαθήσαμε νὰ στήσουμε τὸ παρδαλὸν οἰκοδόμημα ἐνός κούφιου μὰ ἔξηντα λουστραρισμένου «πολιτισμοῦ». Καὶ θὰ βλέπαμε τότε τὴ σπιλίτα μέσα στὴν ὁποία σάν ἀνθρωπότητα εἶμαστε βούτηγμένοι πρῶν ἀπὸ τὸ μακελειό. Τὴν ἀνήθικη εὐτυχία τῆς ἀμαρτίας. Τὴ φορικτὴ κορφότητα τῆς ζωῆς μας. Μιᾶς ζωῆς πού τὴν κατανήσαμε ἕνα ἀταίσιον ἀργαλειὸ τῆς ἀλολασίας καὶ τῆς διασφορᾶς τῆς μηχανῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Θὰ ἐτίλλαμε τότε τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς μας. Θὰ ἐστρέφαμε τὸ βλέμμα στὸ ἄπειρον, καὶ θὰ ζητούσαμε ἄφρασιν ἀμαρτιῶν... Τίποτε ὅμως δὲν κάναμε ἀπ’ αὐτὰ.

Ποῦ πᾶμε λοιπόν; Ποῦ ἐρχόμαστε; Ποιὸν προσανατολισμὸν ἔχουμε; Ποιὰ ἰδιανικὰ μᾶς κυβερνᾶνε;

Ποιὸς θ’ ἀπαντήσῃ σ’ αὐτὰ τὰ τραγικὰ

καὶ ἐρωτήματα. Ποιὸς. Τὸ σκοτάδι μᾶς περιζῶνει πυκνότερον καὶ σκοφερότερον ἀπὸ πρῶτα. Ὁ ἀλλοπροσαλλισμὸς καὶ ἡ ἀσυνέπεια μᾶς βασανίζουν τραταρικά. Ἡ ἐλεεινότης τοῦ καιροσχολισμοῦ μᾶς μαδὰ τὰ φτερά τῶν εὐγενῶν κεντηθῆσεων. Τὰ βιβλικὰ ἀργύρια διέπουν τὴν χροσοποιημένην ὑπόστασίν μας.

Κι’ ἐμεῖς ὅλοι οἱ ταλαίπωροι, οἱ ἀφελῶς ἀφελεῖς, σάν ξαφνιασμένα μαθητάρουδια, προσπαθοῦμε ν’ ἀποτινάξουμεν ἀπὸ τοὺς ὤμους μας τὸ φορτίον τοῦ τρομεροῦ «κατηγορῶν» τῶν γεγονότων καὶ νὰ τὸ εἴξουμεν βιαστικά, κι’ ἀνυπολόγιστα σ’ ἄλλους ὄμους, ξένους: «Αὐτὸς τῶκανε, δάσκαλε». «Οἱ ἰσχυροὶ τὰ κάνουν». Καὶ προσθέτομε κάποτε κι’ ἕνα «αἰσχος» πού μᾶς δίνει τὴν ψευδαίσθηση τῆς σιγουρίας γιὰ τὸ ἀναμάτητό μας.

Ἄλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ «αὐτὸς» πού καταγγέλλουμε στὸ δάσκαλο. Καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ «ἰσχυροὶ» πού τὰ κάνουν αὐτὰ.

Ἄς μὴ ναρκισσεύομαστε μετὰ τὴν ἀνόητην ἰδέαν ὅτι φταῖνε ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐνῶ ἐμεῖς σάν ἄτομα εἶμαστε οἱ ἀθῶες περιοστερές, τὰ τραγικὰ θύματα. Γιατὶ φταῖνε ὅλοι γενικά. Χωρὶς καμμιάν ἐξαίρεση. Γιὰ νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὴν εὐθείαν οἱ ἀσχημονοῦντες, εἶναι γιὰτι τοὺς δίνουν οἱ ἄλλοι τὴν ἐπιδοκιμασία τους μετὰ τὴν σιωπηρὴ ἀνοχή τους. Ὅταν σ’ ἕνα μέρος βγεῖ ἕνας κάποιος κι’ ἀρχίσει νὰ πετοσοῦβει κι’ οἱ ἄλλοι τὸν παρακολοθοῦν ἀδιαμαρτύρητα, πᾶει νὰ πει ὅτι ἐγκρίνουν σιωπηρὰ τὴν πράξιν του. Κι’ ἡ ἀνοχή εἶναι περισσότερον καταδικαστέα ἀπὸ τὴν πράξιν.

Βαρύτερος ὅμως εὐθῆνης πρέπει νὰ καταλογιστοῦν στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ἐργάφη κάποτε, ὅτι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀποτελοῦν τὸ μέτρο τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας. Τὸ τραγελαφικὸν εἶναι ὅτι ὅλοι εἶμαστε σύμφωνοι ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ τὴν ὕλη.

Ἀφήνομε ὅμως τὴν ὕλη νὰ μᾶς διαφεντεύει καὶ νὰ μᾶς πετᾷ κατὰμουτρα καὶ ρήσεις καὶ ἀξιώματα καὶ χροσοπιστὲς ἀποδειξέις πού πληρώθησαν μετὰ ταμοὺς αἰμάτων.

Καὶ λοιπόν ποιὰ εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ ἀντίδραση τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ὅλου τοῦ κόσμου—ἐκτός ἀπὸ λίγες λαμπρῆς ἐξαιρέσεις — σ’ αὐτὴ τὴν ἀπαρά-

δεκτη κατάσταση; Πού βρίσκεται τὸ ἀδιαπέραστο φράγμα ποῦ ὄφειλαν καὶ ὀφείλουν νὰ στήσουν, σάν σύνολο, μπροστά στοῦ σίφουνα τῆς νέας καταστροφῆς ποῦ ἐπέρχεται ἀπειλητικότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη προηγουμένη φορὰ;

Λυπηρὴ ἢ διαπίστωση, μὰ δυστυχῶς ἀληθινή: Ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους λίγοι εἶναι ποῦ ἔχουν συνείδηση τοῦ ἕψηλοῦ προορισμοῦ των. Ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους, αὐτοὶ ποῦ ἡ ἐπιτυχία τοὺς ἀνέβασε στὸ θρόνο τῆς δόξας — εἴτε καιρῶσι κ' ἀπὸ ἀξία εἴτε τυχαία κ' ἀπὸ κίρῶσι — οὕτε καταδέχονται νὰ νὰ ρίξουν μιὰ ματιὰ στὸ ὅτι συντελεῖται γύρω ἀπὸ τὸ ὑποπόδιο τοῦ λαμπροῦ θρόνου τους, ἀπὸ φόβο μήπως σκύβοντας χάσουν τὴν ἰσορροπία, κατακυβήσουν καὶ βρεθοῦν κ' αὐτοὶ μέσα στὸν κυκεῶνα τῶν ἀντικρουομένων συμπληγῶν ἰδεῶν.

Ἄλλοι πάλι ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὸν ἐγωκεντρισμὸ ποῦ τοὺς ὠθεῖ σὲ ἀπεγνωσμένους ἀγῶνες γιὰ προσωπικὴν ἐπικράτηση καὶ ὑποκειμενικὴ κατακτήσεις, δὲ βροσκουν τὸν καιρὸ ν' ἀσχοληθοῦν μὲ ζητήματα γενικωτέρων ἠθικῶν ἀρχῶν.

Εἶναι κ' οἱ ἄλλοι: Αὐτοὶ ποῦ ἀποκαλοῦνται «πνευματικοὶ ἄνθρωποι». Αὐτοὶ πάλι παραδέχονται μέσα σ' ἕνα λαβύρινθο ἀκαταστασίας σκέψεων καὶ ἀμόρφων ἰδεῶν. Ἀπορροφοῦν σὰ σφουγγάρι κάθε νεωτεριστικὴν ἰδέαν ποῦ κρῖνουν πὼς θὰ τοὺς ἀποκομίσει προσωπικὰ ὄφελος καὶ προσαρμόζονται μὲ γαλήνη συνειδήσεως πρὸς τίς καταστάσεις τῆς ὥρας. Αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ πρὸ ἐπικίνδυνοί.

Ἔτσι ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ προβλέψῃ κανεὶς τὸ μοιραῖο τέρας: Ἐνόσῳ ἢ ἀνθρωπότης παρακολούθει ἀδιαμαρτύρητα τὴν καταπάτηση τῶν στοιχειωδεστέρων ἠθικῶν ἀρχῶν. Καὶ ἐφόσον οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ὅλου τοῦ κόσμου δὲν συνασπίζονται σ' ἕνα ἰσχυρὸ στρατόπεδο καὶ νὰ σταθοῦν ἀντίκ' α καὶ παλληκαρίσια νὰ πολεμήσουν τὴν ἠθικὴν ἀποχαλίνωση, νὰ πατάξουν τὴν ταρτοφυκὴν ἀσυνείνητα τῶν ψευδολόγων καὶ τὴν ἐμεταλλευτικὴν ἀγνωστεία τῶν ἀποκαλομένων ἰσχυρῶν, ἡ παγκόσμιος καταστροφή ποῦ θὰ ἐνσπείρῃ ἕνας νέος τρομακτικὸς πόλεμος, δὲν θ' ἀργήσει νὰ ἐπέλθῃ. Τὸ μεταπολεμικὸ κοινωνικοπολιτικὸ οἰκοδόμημα δὲν εἶναι βιώσιμο.

Ὅσο, λοιπόν, ἐνωρίτερα συνέλθουν οἱ

πνευματικοὶ κρινοὶ ἀνθρώποι καὶ ἀναλάβουν κατὰ μέτωπον ἀγῶνα, τόσο τὸ καλύτερο γιὰ ὅλους. Ἄς μὴν αὐταπατώμεθα περισσότερο.

ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΣ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Σὲ παλαιότερα χρόνια, οἱ ποιητὲς ποῦ εἶχαν ἔστω λίγο καὶ τὸ προσὸν τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου ἀνῆκαν στὰ πρὸ ἀγαθὰ μέλη τοῦ περιβάλλοντός τους. Ἦταν περιζήτητοι σὲ σωματεῖα καὶ συναστροφές. Γυναῖκες καὶ ἄντρες κάθε τάξης τοὺς τριγουνοῦσαν ὥπως οἱ μέλισσες τὸ μέλι κ' οἱ στίχοι τους γίνονταν πλατεῖα γνωστοί. Ἐδῶ στὴν Κύπρῳ, ὁ Γιάννης Πεοιδίος κ' ὁ Δημήτρης Λιπέτης ἄφησαν ἐποχὴ μὲ τὴν ποίησίν τους καὶ τὴν ἀγάπη ποῦδεχνε γι' αὐτοὺς τὸ κοινὸ.

Σήμερα ὅμως, οἱ ποιητὲς δὲν ἐλκύουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσοχὴ τοῦ περιβάλλοντός τους, ὅσο κ' ἂν ἔχουν καὶ τὸ προσὸν τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Μερικοὶ μάλιστα, προξενοῦν αἰσθήματα ἀντίθετα ἐντελῶς. Ἐλάχιστοι φιλότεχοι ἢ μέλη τοῦ κοινῶ παίρνουν σοβαρὰ ὑπόψη τὴν προσπάθειά τους. Στὶς συναστροφές δὲν δίνεται σ' αὐτοὺς ἡ σημασία ποῦ δινόταν σὲ ποιητὲς τοῦ παρελθόντος. Οἱ στίχοι τους σχεδὸν κανένα δὲν συγκινοῦν, μένουν ἀγνωστοί. Ἡ γνήσια, δημιουργικὴ ἐπίδραση, ἡ καλλιτεχνικὴ πνοὴ κ' ὁ ἐνθουσιασμὸς ποῦ ὑπόβαλλαν οἱ ποιητὲς τῆς παλιῆς γενιᾶς στὸ περιβάλλον τους, δὲν ὑπάρχουν, σχεδὸν καθόλου πιά.

Τὸ δυσάρεστο αὐτὸ γεγονός ὀφείλεται, κατὰ τὴν κρίση μου, α) στὴν ἀπομάκρυνση τῶν ποιητῶν ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ψυχολογία μὲ τὴν ἐγκατάλειψη ἐκ μέρους αὐτῶν τῆς γνωστῆς παραδοσιακῆς ποιητικῆς μεθόδου, β) στὶς ἀκρότητες ποῦ ὑποπίπτουν μερικοὶ ποιητὲς στὴ νέα μορφή τῆς ποίησης ποῦ καλλιεργοῦν καὶ γ) στὸν ρεαλισμὸ τῆς ἐποχῆς μας.

Τὸ κοινὸ στέκει μὲ ἐπαύλαξ ἀπέναντι στὴ «νέα ποίηση». Εἶναι ἀκόμη ἀσυνήθιστο μ' αὐτήν. Γιὰ νὰ ἐξικειωθεῖ μὲ τοὺς τρόπους τῆς πρέπει πρῶτα νὰ τὴ γνωρίσει. Καὶ γιὰ νὰ τὴ γνωρίσει πρέπει νὰ μιλήσει στὴ ψυχὴ του μὲ ἐκφραστικότητα καὶ τεχνικὴ ποῦ αὐτὸ ἀντιλαμβάνεται καὶ νοιώθει. Καὶ πὼς θὰ τὴν ἀντιληφθεῖ τόσο εἰκόλα, ἀφοῦ, ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, πολλὰ ἀπ' τὰ «μοντέρνα» ποιήματα περιέχουν, πραγματικά, προχειρότητες, ἀκρότητες καὶ παραλογι-

σμούς· κι' απ' την άλλη μεριά αυτό, αντίθετα με τους νέους ποιητές, έχει ακόμα βαθειά ριζωμένη μέσα του τις προαυαταλήψεις της ποιητικής παράδοσης; Και πώς θα καλέσουνε σε μια τελετή ένα σημερινό ποιητή για ν' απαγγείλει ένα ποίημά του της νέας «τεχνοτροπίας» αφού αυτός και το κοινό χωρίζονται από μια τόσο μεγάλη απόσταση;

Θάταν όμως άδικο έπίσης αν εισηγήμαστε στους νέους ποιητές να «βάλουν νερό στο κρασί τους» για νάβλουν έτσι, πιο κοντά στο κοινό. Το δόγμα «ή τέχνη για τόν λαό» περικλείει τρομερούς ανδύνους και για την τέχνη και για τόν λαό. Στην περίπτωση της νέας ποίησης θά τολμούσαμε να πούμε «ο λαός για την τέχνη». Ζητάμε δηλαδή περισσότερο έμπραχτο ενδιαφέρον και περισσότερο καλόβουλο πνεύμα από μέρους των φιλότεχνων και του κοινού άπέναντι στη νέα ποίηση π' άρχισε ήδη να δίνει τα δικά της διαμάντια.

Μια καινούργια ποίηση ανατέλλει, κι' ή αύριανή γενιά θά τη νοιώσει π'ό πολύ, θά την άσπασθει, γιατί ό σημερινός, ανώμαλος δρόμος της θά έχει πιά ξεκαθαρισθεί και θά έχει άπλωθεί με την ίδια δύναμη και τη λαμπρότητα που κυριαρχούσε στην ποίηση της παράδοσης. Και τό καθήκον κάθε σημερινού προοδευτικού ανθρώπου είναι να ένθαρρύνει, με τόν δικό του τρόπο, κάθε καλό ποιητή, να κάνει την προσπάθειά του λιγότερο κουραστική...

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΒΙΘΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κώστα Ουράνης: «Δικοί μας και ξένοι», Μελέτες, Τόμος Α', Σελ. 208, Βιβλιοπωλείον της Έστίας, Ίωάννου Δ. Κολλάρου και Σίας, Α.Ε. 1954.

Άποόσκοπτα, με μεθοδικότητα, συνεχίζεται απ' τόν Έκδοτικό Οίκο Ι. Δ. Κολλάρου, με τη φροντίδα της κ. Ουράνης, ή έκδοση των «Απάντων» του Κώστα Ουράνης. Έχουμε τώρα μπροστά μας τόν τέταρτο τόμο, με τόν τίτλο: «Δικοί μας και ξένοι», πρώτο στη σειρά, από τους τρεις που θά περιλάβουν μελέτες γύρω από δικούς μας και ξένους συγγραφείς, που έγραψε κατά καιρούς ό άληγομένητος πεζογράφος. Και είναι τό βιβλίο αυτό μια πρώτη γνώση, μια πρώτη πνευματική απόλαυση, που μας αποκαλύπτει τό όξν κοιτικό πνεύμα του Ουράνη, μ' όλο τό βάθος του λυρικού ταξιδιώτη και την έντονη αίσθηση από

πρόσωπα και κείμενα, καρπός απ' την περιδιάβαση του στον ξένο ποιητικό χώρο, τόσο όμως συγγενικό με την ευαίσθησία του και τούς κραδασμούς της ψυχής του.

Σέ τέσσερα μέρη διαοείται ό τόμος αυτός. Στο πρώτο ξαναβρίσκουμε την παλιά μελέτη για τό Μπωντλαίρ, που ό Ουράνης είχε γράψει νέος. Δεν είμαι σε θέση να ξέρω αν την ξανάπλάσε, έτσι που μās δίνεται τώρα στην οριστική της μορφή. Ένα είναι το γεγονός: πως ό Ουράνης βρήκε στον γάλλο ποιητή μια ψυχή άδελφή, σχεδόν τόν ίδιο τόν εαυτό του, κι' όπως εκείνος υπέφερε απ' την άνία, απ' τό περίφημο *sprison*, έτσι κι' ό Ουράνης ζούσε στην ίδια καταθλιπτική άτμόσφαιρα, αφού άλλωστε και τά πρώτα του ποιήματα τά τιλοφορήσε με τη μελαγχολική αυτή λέξη, καρπός όδύνης ψυχικής, καλλιεργημένης με ήδονή, όπως και στον γάλλο όμότεχνό του. «Η άνία — τονίζει χαρακτηριστικά — είναι μικρότερη από την όδύνη. Η όδύνη είναι στοιχείο ζωής' ή άνία είναι ένα άρνητικό κατ' έξοχην στοιχείο. Μοιάζει με τά ζωτικά έκείνα άνηθ που τό άρώμα τους είναι δηλητήριο. Καιρόζακο πνεύμα είναι αυτό που χτυπάει τά παράθυρά μας μαζί με τη βροχή' είναι αυτό που μπαίνει άγάλια άγάλια στην κάμαρά μας όταν είμαστε μόνοι και παίρνει άθόρυβα μια καρέζλα άντικρύ μας και μās μιλάει με τη μόνотонη κι' έννευριστική φωνή του για όλες μας τις άθλιότητες, και που μās θυμίζει ό,τι ζητάμε να ξεχάσουμε' είναι αυτό που, όταν βάνουμε στό νού μας να κάνουμε κάτι, μās μνησίζει άποθαορυντικά: Για ποίο λόγο!... Η άνία είναι χειρότερη κι' από τόν κόσο. Ό κόρος μοοεί και δίνει τόν κτηνώδη ύπνο, τόν χορτασμό τόν ήλιθιο. Η άνία όμως έχει χαρακτηριστικό της την Άγνησυχία. Ό κόρος είναι αγαθός γίγας. Η άνία μια μέγαλα».

Ποιητής της άνίας και της όδύνης είναι ό Μπωντλαίρ' όμοίός του κι' ό Ουράνης. Οι δύο ιδιοσυγκρασίες ταυτίζονται, μόνο που ό Ουράνης δεν άναζήτησε τη διέγερση της φαντασίας του και την πρόσκαιρη εύτυχία στους «τεχνητούς παραδείσους», στό άλκοόλ, στό όπιο. Την άναζήτησε στη φυγή, στό ταξίδι. Κι' είναι ή μελέτη του Ουράνη για τόν Μπωντλαίρ. Όπως ό γάλλος ποιητής λυτρώνεται, αν λυτρωνεται προσοφινά, μέσα σε κόσμους όνειρεμένους και σε καινούργιες ήδονές, για να διώξει μακριά του

τήν 'Ανία με τὸ σαραστικό μορφασμό της, ἀναζητώντας τὴν εὐτυχία στὸν ἔρωτα, τὸ ἴδιο κ' ὁ Οὐράνης λιτρώνεται κ' αὐτὸς προσωρινά με τὴ φυγὴ καὶ τὴν ἐρωτικὴ περιπέτεια. Μόνο πὸν ὁ Οὐράνης δὲ σκλαβώνεται ἀπὸ τίποτα, ἀπὸ κανένα ἔρωτα, ὅπως ὁ Μπωντλαίρ ἀπὸ τὴ Μαύρη Ἀφροδίτη του, τὴν περιφρημῶσε ἰοάννα Ντυβάλ, πὸν τὴ λάτρευσε με ἀκατανίκητο πάθος.

Ἡ μελέτη αὐτὴ γιὰ τὸ γάλλο ποιητὴ καὶ «Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ», πὸν ἀπλώνεται σὲ 46 σελίδες, εἶν' ἀπολαυτικὴ γιὰ νὰ νοιώσουμε καλύτερα τὸν ἴδιο τὸν Οὐράνη διὰ μέσον τοῦ Μπωντλαίρ. Τὴν Ἄνία, τὴν Ἡδονὴ τοῦ Πόνου, τὴν Ἀνυπαξία τῆς εὐτυχίας, τὴν ἔκκληση πρὸς τὸ θάνατο τραγοῦδησε ὁ Μπωντλαίρ τὸ ἴδιο κ' ὁ Οὐράνης στὴν ποιήσῃ του. Τὰ συναισθήματα ὅμως αὐτὰ τὸν συνοδεύουν κ' ὅταν ἀκόμα μιλάει γι' ἄλλους, ὅπως συμβαίνει στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἀναλύοντας τὴν αἰσθητικὴ καὶ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς μπωντλαϊρικῆς ποιήσεως. Τὴν εὐτυχία, τὴ λύτρωση ἀναζητήσαν καὶ οἱ δύο· δὲν τὴν βρῆκαν ἴσως στὴν τέχνη, στὸ ταξίδι, στὸν ἔρωτα· ἀλλὰ τὸσο ἐρήμερα· Κι' ἔφυγαν κ' οἱ δύο τοὺς περριμένοι.

Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ τόμου «Δικοί μας καὶ ξένοι» ἐξιστορεῖ «Τὸ ταξίδι τοῦ Σατωμπριάν στὴν Ἑλλάδα». Εἶναι μιὰ περιγραφή ὅλο ζωντάνια καὶ θέλητρο, αὐτὸ τὸ θέλητρο τοῦ Οὐράνη πὸν αἰχμαλωτίζει τὸν ἀναγνώστη. Τὸ 1806 ἤρθε ὁ Σατωμπριάν στὴν Ἑλλάδα κ' ἔμεινε εἰκοσι δύο μέρες. Σκοπὸς τοῦ ἐπίτουρου γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ταξιδιού ἦταν νὰ «δρῶσει εἰκόνας, ἐντυπώσεις, γιὰ ἕνα βιβλίον πὸν ἔτοιμασε καὶ νὰ γνωρίσει τίς κοιτίδες τῶν παλιῶν πολιτισμῶν καὶ νὰ προσκινήσει τοὺς Ἅγιους Τόπους. Καρπὸς αὐτῶν τίς μαζουνές, κουραστικῆς, ἐπιχίνδονες, καὶ με πρωτόγονα μέσα περιλάμβανεις τοῦ Σατωμπριάν στὴν Ἄνατολὴ καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἶναι τὸ περίφημο «Ὀδοιπορικὸ ἀπὸ τὸ Παρίσι στὴν Ἱερουσαλὴμ», πὸν, ἀνάμεσα σὲς ἄλλες ἐντυπώσεις τοῦ συγγραφέα, περιλαμβάνει ὅ,τι πὸν οὐσιαστικὸ γράφημα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γιὰ τὴν τουρκοκρατημένη Ἑλλάδα, με τὴν ἀπέραντη ἐρήμωση τῆς ἐλληνικῆς γῆς καὶ τὴ βαθύτατη ἀθλιότητα τοῦ λαοῦ τῆς. Αὐτὸ εἶναι ἄλλωστε ἡ συνολικὴ εἰκόνα πὸν ἀπεκόμισε ὁ Σατωμπριάν ἀπ' τὴν ἐπίσκεψή του, τὴν τότε σύντομη, σὲς χώρα μας, ἐντύπωση μείρας ἀπ' τὴν πρώτη κόλας ἐπαφῆ του ὅταν ἀποβιβάστηκε σὲς Μεθώνη.

Τολμηρὸ ἀλήθεια ἐγχείρημα τὸ ταξίδι αὐτὸ τοῦ Σατωμπριάν σὲ μιὰν ἐποχὴ πὸν ὁ ταξιδιώτης τῆς «εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ φρουρὰ γιὰ τὴν ἀσφάλειά του, ἀπὸ ἕνα φριμάνι γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει στέγη στοὺς σταθμοὺς του καὶ ἀπὸ ἄλογα γιὰ τὴν ὀδοπορία, — ὅλα αὐτὰ πράγματα πὸν τὰ ἐφοδίαζαν μόνο οἱ κατὰ τόπους διοικητές».

Φαίνεται νὰ γοητεύθηκε πάρα πολὺ ὁ Οὐράνης ἀπ' τὴν ἀνάγωση τοῦ «Ὀδοιπορικῶν» τοῦ Σατωμπριάν, γιὰτι παραθέτει σὲ ὠραία μετάφραση πολλῆς περιζωπῆς του, πὸν δείχνουν με πὸση ποιητικὴ εὐαισθησία καὶ κατανόηση ἐπεσοφτικῆ ὁ φιλέλληνας συγγραφέας τὴν Ἑλλάδα καὶ πὸσο μίλησαν σὲς ρομαντικὴ του ψυχῆ οἱ ἀρχαϊότητες τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὀμορφιά τῆς Ἀττικῆς, τὸ ἀκατανίκητὸ θέλητρο τῆς Κέκρωας καὶ γενικώτερα ἡ ἀμφοτῆ, ἡ ἀσύγκριτη ἐλληνικὴ φύση. Αὐρικῆς, ποιητικῆς, ψυχικῆς εἶναι οἱ περιγραφῆς τοῦ Σατωμπριάν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα· ἕνας ὕμνος πὸν ἀναβλάζει ἀθρόματα ἀπ' τὴν αἰσθαντικὴ καρδιά του· παραβλέπει, λησμονεῖ τὴ γύρω του ἀθλιότητα πρσοπὰ στὸ θάμπος τῶν μαγευτικῶν δειλινῶν, τοῦ ἡλιου πὸν ἀνατέλλει πάνω ἀπὸ τὸν Ἰμριτό, τοῦ κάλλους τοῦ Παρθενῶνα! Εἶναι ἀληθινὰ ἕνα εὐλαβικὸ πρσοκίνημα τὸ ταξίδι αὐτὸ τοῦ Σατωμπριάν πὸν γεύτηκε μ' ὄλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς του τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Οὐράνης, συνεπαρμένος ἀπ' τὴ γοητεία πὸν ἐξάσκησε πάνω του τὸ «Ὀδοιπορικὸ» τοῦ Σατωμπριάν τονίζει πὸς, ἂν καὶ γράφτηκαν μετὰ πολλῆς ὠραιῆς καὶ θαυστοχαστῆς σελίδες γιὰ τὴν Ἑλλάδα, κανένας δὲν ξεπέρασε τὸ γάλλο ρομαντικὸ, γιὰτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποιητικῆς περιγραφῆς τὸ ἐξήντηλε. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὸς οἱ σελίδες τοῦ Σατωμπριάν ἔχουν ὄλα τὰ λαμπρὰ χρώματα τοῦ ἐλληνικοῦ φωτός καὶ εἶναι στυλινῆς σὰ μετὰλλο. Κι' ἄλλοι ὅμως ἔντυσαν τίς ἐντυπώσεις τους ἀπ' τὴν Ἑλλάδα με ποιήση, με λυρικοῦς τόνους ἔξοχους καὶ παλλόμενους ἀπὸ ζωῆ, ὅπως ὁ Μπαροές, ὁ Μορζάς, ὁ Σουαοές, ὁ Ζὰκ Ντὲ Λακρετέλ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κώστας Οὐράνης στὰ «Ταξίδια στὴν Ἑλλάδα».

Τὸ τρίτο μέρος ἀναφέρεται στὸ «Πρῶτο ταξίδι τοῦ Λόρδου Μπάυρον στὴν Ἑλλάδα». Ὁ Μπάυρον πρσοτήλε στὰ 1809 κ' ἔμεινε ἐνάμισον χρόνον σὲς χώρα μας. Δὲν ἐνθουσιαστικῆ ἀπ' τίς ἀρχαϊότητες κ' ἀπ' τὸ κάλλος τοῦ Παρ-

θενώνα, όπως ο Σατωμπριάν. «Ούτε αρχαιολόγος είμαι — έγραψε — ούτε θαυμαστής αρχαιολογικών συλλογών.» Συγκινήθηκε περισσότερο απ' την ομορφιά της ελληνικής φύσεως παρά απ' την Ακρόπολη. Αυτός, ο Μπάβρον, που έμελλε να θυσιαστεί αγότιστα για την Ελλάδα, δεν ένοιωσε στην αρχή καμιάν αγάπη για τους Έλληνες, και τους επικρίνει για τη στοιχειώδη ύστατη τους στη σκλαβιά τους, ενώ έξιμνει τους Τούρκους για τις αρετές τους. «Ολ' αυτά βρισκονται στόν "Γοσίλντ Χάρολντ". Κι' από τις τόσο αναλυτικές, έξοχωνιστικές αυτές σελίδες του Ουράνη για το Μπάβρον, μας αποκαλύπτεται ο άγγλος ποιητής μ' όλες τις αντινομίες του, τον εγωιστικό χαρακτήρα του, την αταξέσκειά του, το δανδισμό του και την Ξενοιασιά του. Με τη μελέτη αυτή, ο Έλληνας συγγραφέας μας δίνει έν' απ' τα πιο ζωντανά πορτραίτα του ανθρώπου Μπάβρον.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος απ' το «Δικοί μας και Ξένοι» αποτελείται από σύντομα μελετήματα για δέκα Πορτογάλους ποιητές και κλείνει με τον Πρόλογο που έγραψε ο Ουράνης στη μετάφραση που φιλοτέχνησε των «Ερωτικών επιστολών μίας Πορτογαλλίδας μοναχής».

Διαβάζοντας τις σελίδες αυτές που μας αποκαλύπτουν μία ποίηση άγνωστη, αλλά τόσο έλκυστική για το λυρισμό της τόν πηγαίο, για τη δύναμη της εμπνεύσεως, για τις ώριμες και φανταχτερές εικόνες, με μία λέξη για τη δυναμικότητά της, χαϊρόμαστε τις εξαιρετικές κριτικές ικανότητες του Ουράνη και γενόμαστε την Πορτογαλική ποίηση απ' τα κείμενα τα τόσο άφθονα, που συνοδεύουν τα μελετήματα αυτά και που τόσο άριστοτεχνικά τ' απέδωσε στη γλώσσά μας ο Έλληνας ποιητής.

Άρκετά χρόνια έζησε ο Γενικός Πρόεδρος ο Ουράνης στην Πορτογαλία και είχε την ευκαιρία να γνωρίσει πολλούς απ' τους ποιητές της, να μάθει τη γλώσσα τους και ν' ανακαλύψει όλη την ομορφιά μας λογοτεχνίας που, δίχως τον Ουράνη, θα 'μενε για μας "terra incognita." Απ' τις μορφές που μελετάει, αναμφισβήτητα ή μεγαλύτερα, ή πιο ενδιαφέρουσα είναι ο Ζουάνο Ντέ Μπάβρος, γι' αυτό και το μελέτημα που του αφιερώνει είναι το εκτενέστερο, 36 σελίδες, που οι πρώτες γραφτήκαν το 1922 και οι τελευταίες το 1951 όταν επέσφηνε ο πορτογάλλος ποιητής την

Ελλάδα και γνωρίστηκε με τον Σιζελιανό. Ένας αληθινά μεγάλος λυρικός ο Ντέ Μπάβρος, που αγάπησε ειλικρινά τη χώρα μας και της αφιέρωσε ένα θαυμάσιο βιβλίο.

Μία ποίηση — ή πορτογαλική — που δεν είναι κατώτερη από καμιάν άλλη, που την απολαμβάνουμε, γρήη στον Ουράνη, με όλες τις αισθήσεις μας. Διαβάστε το «Δικοί μας και Ξένοι» — δε θα χάσετε την ώρα σας, θα γοητευθείτε, όπως γοητεύθηκα κι' εγώ, από το μάγο αυτό της λογοτεχνίας μας, από τον αλησμόνητο και τόσο πρόωρα χαμένο Κώστα Ουράνη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Θεμ. 'Αθανασιάδη — Νέσα : «Ψυχάρης, ο ένοπλος προφήτης του Δημοτικισμού». Σελ. 24. Έκδόσεις «Άλφα» Ι. Μ. Σκαζίκη, 1955.

Το μικρό αυτό φιλλάδιο ποιητών βάνει έν' άρθρο με τον τίτλο: «Ψυχάρης, ενίκησες», δημοσιευμένο στο αναμνηστικό τεύχος της «Νέας Έστίας» για τα εκατόχρονα του Ψυχάρη, και μία όμιλία με τον τίτλο «Ζήτω ο Ψυχάρης», που δόθηκε στις 17 Μαΐου 1954, στο θέατρο Μουσούνη. Και στο φιλλάδιο αυτό, όπως και στα τρία προηγούμενα για το Σολωμό, τον Παλαμά και το Μαλακάση, ο κ. 'Αθανασιάδης μας μιλεί με το ίδιο πάθος για την αγάπη που τρέφει στον Ψυχάρη και βρίσκει κι' εδώ, όπως και στις σελίδες που έγραψε για τους ποιητές που αναφέραμε, χαρακτηρισμούς επιγραμματικούς για να καθορίσει τον άγωνα του Δασκάλου και τις θετικές υπηρεσίες που πρόσφερε για την επικράτηση του Δημοτικισμού.

Άσφαλώς σήμερα πολλές ιδέες του Ψυχάρη ξεπεράστηκαν, κυρίως για ό,τι άφορα το γλωσσικό ζήτημα, ο άγώνας καταστάλαξε και δικαιοέθηκε πέρα για πέρα, όμως πολλά Ψυχάρικα κείμενα παραμένουν πάντα ζωντανά κι' ενδιαφέροντα. Το περίφημο «Ταξίδι» είν' ένα βιβλίο ιστορικό, έθνικό θα έλεγα, και ή ανάγνωσή του πολλά μπορεί να προσφέρει σ' εκείνον που θα σιάνει με αγάπη στις σελίδες του. 'Ο Ψυχάρης ήπηρεσε ένας μαχητής κι' ένας πρωτοπόρος σε μίαν εποχή, που ο λογιωτατισμός και ή καθαρεύουσα σφριζόνταν άκόμα σε γερά θεμέλια. Το επαναστατικό κίνημα του Δασκάλου ήρθε στην ώρα του για να σαρώσει όλες τις σκουριασμένες ιδέες, όλες τις προλήψεις που βασίλειαν τότε

καὶ μετὴν ἀναγεννητικὴ πνοὴ τοῦ ἔδωσε νέα φτερά στὴ λογοτεχνία καὶ ἀνάδειξε τοὺς πρωτοπόρους ποὺ μετὰ τὰ ἔργα τους ἔθεσαν τὶς βάσεις γιὰ τὸ καινούργιο ξεκίνημα.

Ὁ Ψυχάρης, ἂν καὶ ζοῦσε πάντα στὸ Παρίσι, ἦταν πάντα ὁ Ἕλληνας ὁ πατριδολάτρης ποὺ ἔφερε τὴν ψυχὴ του μετὰ τὸ ἰδανικὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Καὶ πολὺ δοθᾶ παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀθανασιάδης «ὅτι ἔβαλε μιὰ καινούργια δύναμη — τὸ Δημοτικισμὸ — στὴν ὑπηρεσία μᾶς αἰωνίας δυνάμης, τοῦ «Ἐθνους». Καὶ εἶν' ἀλήθεια συγκινητικὸ ὅτι προφήτεψε ὅλες τὶς νίκες τοῦ ἑλληνικοῦ μέλλοντος. «Αἰώνια χώρα θὰ μείνεις — γράφει — καὶ μὴ σὲ μέλει! Μπορεῖ νὰ σὲ καταπατήσουν οἱ βάρβαροι, μπορεῖ τὰ σκυλιὰ στὸν Παρθενῶνα νὰ χωθοῦνε. Ἦσυχὴ νὰ εἶσαι! Θὰ καταστραφοῦνε τὰ σκυλιὰ καὶ θὰ χαθοῦνε οἱ βάρβαροι».

Τέτοια λόγια μονάχα ἕνας μεγάλος ὁραματιστὴς μπορούσε νὰ τὰ ἐμπνευστεῖ καὶ νὰ τὰ διατυπώσῃ μετὰ τὴν περικτικὴ καὶ τὴν συντομία. Λὲς καὶ ὁ Ψυχάρης εἶχε προβλέψει, χρόνια καὶ χρόνια πρὶν, τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Βαυβάρων, τῶν Οὐννων στὴν Ἑλλάδα.

Μ' ὅλες τὶς ἀτέλειές του, τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες του, τὰ λάθη του, ὁ Ψυχάρης παραμένει γιὰ τὴν Ἑλλάδα μιὰ ἡγετικὴ μορφή, ἕνα ἀγνὸς ἄνδρας, ποὺ πρόσφερε στὴν πατρίδα του ὑπηρεσίες ἐθνικῆς. Καὶ μελέτες, σὰν αὐτὲς τοῦ κ. Ἀθανασιάδη, ἐπιγραμματικῆς στὴ συντομία τους, στοχαστικῆς στὴν ὕψος τους, μᾶς ἀποκαλύπτουν τὶς ἐξαιρετικῆς κριτικῆς ἱκανότητες τοῦ συγγραφέα, ποὺ τὲς τόνοισα ἰδιαιτέρως ὅταν ἔγραψα γιὰ τὶς τρεῖς προηγουμένους ὁμιλί-
ες του.

Ὁ κ. Ἀθανασιάδης μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ ξαναθυμηθοῦμε τὸν Ψυχάρη. Μόνον ποὺ τὰ βιβλία του ἢ νέα γενεὰ τὰ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελε νὰ τὰ διαβάσει δὲν θὰ τὸ μπορούσε, γιατί εἶν' ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἐξαντλημένα καὶ δυσεύρετα. Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο νὰ βρεθεῖ ἕνας ἄξιος ἐκδοτικὸς οἶκος νὰ τολμήσει, ἔστω καὶ μετὰ τὴν ἡμῶν, ν' ἀνατυπώσῃ τὸ περίφημο «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη, σὲ μιὰ φροντισμένη ἔκδοση, μ' ἕνα στοχαστικὸ πρόλογο. Ἡ προσφορά

του δὲν θὰ ἦταν μόνον ὠφέλιμη, ἀλλὰ καὶ ὑπηρεσία ἐθνικῆ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Μαρίας Λήδας Κ. Κροντηρᾶ:
365 Παραμῦθια καὶ Ἱστορίες. — Μιὰ ἱστορία γιὰ κάθε μέρα τοῦ χρόνου. Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ν. Ἀλιωτῆς καὶ Τσιφ», (Ἀθήνα, 1954), σ. 382.

Μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἡ δ. Κροντηρᾶ ἔφερε μιὰ καινοτομία στὸ νεοελληνικὸ παιδικὸ βιβλίο, ποὺ μπορεῖ νὰ βρεῖ πολλοὺς, ἀγνωστο ὅμως ἂν θὰ εἶναι καὶ ἐξ ἴσου ἐπιτυχεῖς, μιμητῆς. Προέκειται γιὰ ἕνα πρωτότυπο γιὰ τὴν Ἑλλάδα βιβλίο γιὰ παιδιά, μετὰ 365 ἱστορίες καὶ παραμῦθια, ἕνα γιὰ τὴν κάθε μέρα τοῦ χρόνου. Κάθε παραμῦθι κοστᾶει μιὰ σελίδα (μερικὰ δὺο σελίδες) μετὰ εἰδικὴ ἔγχρωμη εἰκονογράφηση ἀπὸ τοὺς ζωγράφους Κώστα Κακουτάκη, Κώστα Μαλάμο καὶ Παῦλο Βαλασάκη. Ἔτσι τὸ παιδί μπορεῖ νὰ διαβάσῃ κάθε βράδι πρὶν πάει στὸ κρεβάτι—ἢ, ἂν εἶναι πολὺ μικρὸ, νὰ τοῦ διαβάσῃ ἡ μητέρα του—μιὰ ἱστορία εὐχάριστη καὶ διδακτικὴ, καὶ ἔτσι σ' ἕνα χρόνο νὰ γνωρίσῃ ὅλες τὶς 365 αὐτὲς ὡραίες ἱστορίες. Ἀρχετὲς εἶναι γνωστῆς ἱστορίας ποὺ τὶς ἀνάπλασε δημοουργικὰ ἡ δ. Κροντηρᾶ, ἄλλες εἶναι παραλλαγῆς γνωστών, καὶ πολλῆς ὀλίγης καινούργιες, ὅλες ὅμως εἶναι ἀπλὰ καὶ εὐχάριστα γραμμένες.

Τέτοια παιδικὰ βιβλία σὲ μορφή ἡμερολογίου ὑπάρχουν καὶ στὶς ἕξενες γλώσσες, ὅμως αὐτὰ συνήθως ἔχουν θρησκευτικὸ χαρακτῆρα διη. περιέχουν γιὰ τὴν κάθε μέρα τοῦ χρόνου μιὰ θρησκευτικὴ ἱστορία, ἀπὸ τὴν Παλαιὰ ἢ τὴν Καιρὴ Διαθήκη. Τὴ μονοτονία αὐτὴ τὴν ἀπέφυγε ἡ δ. Κροντηρᾶ ἐναλλάσσοντας πολὺ ἐπιτυχεμένα στὸ βιβλίο τῆς ἱστορίας θρησκευτικῆς καὶ παραμῦθια, ἱστορίες ζωῶν καὶ διηγήσεις ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, δίδοντας ἔτσι μιὰ γενικὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς ὅπως πέφτει στὴν ἀντίληψη, στὴ φαντασία καὶ στὸ αἶσθημα τοῦ παιδιοῦ. Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι μετὰ τὴν ποικίλη καὶ ἐξαιρετικὰ φροντισμένη καὶ διαλεχτὴ ὕλη τους τὰ «365 Παραμῦθια» ὑπερέχουν ἀπὸ τὰ ἀνάλογα ἀλλὰ μονόπλευρα ἕνα βιβλίο, καὶ ἀποτελοῦν λαμπρὸ βοήθημα γιὰ τὸν παιδαγωγό, δάσκαλο ἢ γονεῖα.

Ἰδιαιτέρα θὰ εἶναι μιὰ καλοποῦ ἰδε-
κτη βοήθεια τὸ βιβλίο αὐτὸ γιὰ τὶς μη-
τέρες, τὶς νεαρὲς προπάντων, ποὺ δὲν
ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη πείρα ἢ φαντα-
σία νὰ βροῦσκουν ἢ νὰ πλάθουν ἕως ἱστο-
ρίες γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά τους ὅταν αὐτὰ

* Βλ. «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια», Ἰωαννίνων, Μάιος 1955, Σελ. 513.

θέλουν ν' ἀκούσουν ἓνα καινούργιο παρामीθι πρὶν κοιμηθῶν. Στὴν παραζέληση τοῦ παιδιοῦ «πές μου ἓνα παρामीθι, μητέρα», κάθε μητέρα θά ἔχει εὐκολὴ τὴν ἀπάντησή τῶρα μὲ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ βιβλίον—ἡμερολόγιον.

Τὸ μόνο «ἐλάττωμα» τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, γιὰ τοὺς μεγάλους—ὄμως, ὑπομιάζομαι, καὶ γιὰ τοὺς μικροὺς ἀναγνώστες ἢ ἀκροατῆς— εἶναι πὼς, μὰ κ' ἀρχίσουν νὰ διαβάζουν τὴν ἱστορία μιάς ἡμέρας, δὲν τοὺς κάνει καρδιά νὰ μὴ διαβάσουν καὶ τὴν ἐπόμενη καὶ τὴ μεθεπόμενη ἱστορία, κ' ὅλες μέχρη τέλους. Ἡ εὐχάριστη διήγησις κ' ἡ πλούσια εἰκονογράφηση ἐξασκοῖν μαγικῶς ἔλξη πάνω στὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν ἀκροατῆ· νὰ περᾶσει τὸ βιβλίον μονορούφι, ἂν εἶναι δυνατὸν.

Τὸ βιβλίον, σὲ μεγάλο σχῆμα, εἶναι τυπωμένο μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια, σ' ἐξαιρετικὸ χαρτί, καὶ μὲ πολὺ καλὴ, διασκεδαστικὴ καὶ βοηθητικὴ τοῦ κειμένου εἰκονογράφηση. Μόνο σὲ λίγες, πολὺ λίγες εἰκόνες, σελίδες ἢ εἰκόνα ἀπλώνεται κυριαρχικῶς πάνω στὸ κείμενο μὲ θαθεῖα σκορῶνα χρώματα σὲ σημεῖο πού νὰ δυσκολοῦσιν τὴν ἀνάγνωσιν.

Τὰ «365 Παρामीθια» τῆς δ. Κροντηρᾶ ἀποτελοῦν θετικὴ συμβολὴ εἰς τὸ νεοελληνικὸ παιδικὸ ἀνάγνωσμα, ἓνα μεγάλον σταθμὸν πρὸς τὴν Ἑλληνόπουλα θὰ τὸν θερμοῦσιν μ' εὐγνωμοσύνη γιὰ χροῖα πολλὰ.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

Γεωργίου Θ. Ζώρα: Γεωργίος Τραπεζούντιος καὶ αἱ πρὸς Ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ. (Ἡ «Περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως» ἀνεκδότος πραγματεία). Ἐκδόσις Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι (1954) 80ν σελ. 167 μετὰ 4 πινακῶν.

Ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Γεωργίος Ζώρας, ὅστις ἐξέδωσε προσφάτως πολλὰ κείμενα καὶ παραλλαγὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν λογοτεχνίαν καὶ διεφώτισε πολλὰς πλευρὰς τῆς ἱστορίας αὐτῆς διὰ σαφῶν σχολίων καὶ μελετῶν, πραγματεύεται εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ προκειμένου βιβλίου του περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Γεωργίου Τραπεζούντιου καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ πρὸς ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν. Ὁ Τραπεζούντιος ὑπέρβην ἐπιβλητικῶς μορφήν τῶν γραμμάτων τοῦ 15ου αἰῶνος συντελέσας

διὰ τῆς πληθωρικῆς δράσεώς του εἰς τὴν εὐρύτεραν διάδοσιν τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς τὴν Δύσιν. Ἐξησεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὰς κυριωτέρας ἰταλικὰς πόλεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὴν Ἐνετίαν, τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Ρώμην, διέτέλεσε δὲ διδασκαλίαν καὶ τοῦ ἔπειτα καταλαβόντες τὸν παπικὸν θρόνον πάπα Παύλου τοῦ Β'.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας καὶ συγγραμτικῆς δράσεώς του ὁ Τραπεζούντιος, ζήσας τὰς πλέον ἀγωνιόδεις ἡμέρας τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, ἔλαβε θέσιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα καὶ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς προσηγνώσεως κατακτητοῦ καὶ ὑποδοῦλων καὶ ἑλλατῆς σγῆδια ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς τῶν δύο λαῶν συμβίσεως. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς παραμονὰς τῆς πτώσεως τῆς Κοινῆς πόλεως ἐδιχάσθησαν εἰς δύο ἀντίπαλα κόμματα, εἰς ἐνωτικὸν καὶ ἀθνενοτικόν, καὶ περιέμενον οἱ μὲν πρῶτοι τὴν σωτηρίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὸν Πάπαν καὶ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δύσεως, οἱ δὲ δευτέροι τὴν πῶσιν τῆς Πόλεως καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς Τούρκους ὡς τὴν μόνην σωτηρίαν τῆς ὀρθοδοξίας ἀπὸ τὸν καθολικισμόν. Μετὰ τὴν πῶσιν τῆς Πόλεως εἰς τοὺς Τούρκους οἱ μὲν ἐνωτικοὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἀναμένουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους ἀπὸ τῆν Δύσιν καὶ ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας των εἰς τὸν Πάπαν, οἱ δὲ ἀθνενοτικοὶ ἦσαν ὑπὲρ τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ κατακτητοῦ. Μερικοὶ μάλιστα ρωμαϊτικοὶ ἰδεολόγοι ἐπρόχώρησαν τόσοσιν πολὺ εἰς αἰσιοδοξίαν ὥστε ἤλπισαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἐχθριστατισμὸν τοῦ Μωάμεθ. Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους ἀνήκει καὶ ὁ Γεωργίος Τραπεζούντιος. Αἱ γνώμαι καὶ οἱ ἀπόψεις του ἐκτίθενται εἰς τὴν πραγματείαν του «Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως», τὴν ὁποίαν ἐξέδωσεν ὁ κ. Ζώρας εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον του. Εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν ὁ Τραπεζούντιος ἐπισημαίνει εἰς τὸν Μωάμεθ συνδιαλλαγῆν τῶν δύο θρησκειῶν, αἱ ὁποῖαι κατ' αὐτὸν εἶναι συγγενεῖς καὶ σύμφωνοι κατὰ τὰ δόγματα, μὲ ἀποπειροσκόπον ὅπως ἰδρῶθῃ τρέπον τινα δυαδικὸν κράτος καὶ ἐπιμένονος συνεργασία ἐπ' ἴσοις ὅροις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Πάντα τὰ ζητήματα ταῦτα ὁ καθηγητῆς Ζώρας πραγματεύεται διεξοδικῶς εἰς μίαν μακρὴν καὶ ἐπιπερισσομένην εἰσαγωγὴν ἐξ 85 σελίδων καὶ παραθέτει ἀκολούθως τὸ κείμενον μετὰ

κριτικῶν ὑπομημάτων καὶ πολλῶν πραγματικῶν παρατηρήσεων καὶ σχολίων.

Ἡ πραγματεία τοῦ Τροατιζούντιου, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸς ἑπιμελείας καὶ βαθείας ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἔκρινε καὶ ἐσχολίασεν ὁ κ. Ζώρας, ἀποτελεῖ σημαντικὸν ἱστορικὸν ἔγγραφο διὰ τὰς πεποιθήσεις οἱ ὅποια ἐδημοσογήθησαν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἄλυσαν ἔτη, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀπλησιάζοντο καὶ κρούσασμένοι ἀπὸ τὴν συμφορὰν, ἢ ὁποῖα ἐπλάκωσεν, παρέβαιον εἰς τὰς πολιτικὰς τῶν κατευθύνσεις, ἱκετεύοντες ἄλλοτε μὲν τὸν κατακτητὴν ἄλλοτε δὲ τὸν Πάριον.

Εἰς τὴν σειράν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐξεδόθησαν ἤδη προηγουμένως καὶ ἄλλαι μελέται τοῦ καθηγητοῦ Ζώρα, ὅπως τὰ «Ἄγνωστα κείμενα καὶ νέα παραλλαγὰ δημοτικῶν ἀομάτων» καὶ «Ἡ Ξενιτεία ἐν τῇ ἑλληνικῇ γῆρει», αἱ ὅποια ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον ἢ μὲν πρῶτη μελέτη ἐκ τῆς «ἑλληνικῆς Δημοσιολογίας» ἢ δὲ δευτέρα ἐκ τοῦ «Βιβλιοφίλου». Εὐτυχῶς ὁ κ. Ζώρας ἔχει συγκεντρώσει τὰς μελέτας αὐτάς, προαγοῦσας ἄληθως τὴν ἐπιστήμην τῆς φιλολογίας, εἰς τὴν σειράν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Σπουδαστηρίου καὶ θὰ ἦτο εὖχης ἔργον εἴαν καὶ ἄλλαι σοβαρὰ μελέται σκοροποιημένα καὶ δυσέυροτοι εἰς διάφορα περιοδικὰ συγκεντρώνοντο εἰς τὴν σειράν αὐτήν, τῶσον διὰ τὴν εὐκολον χρῆσιν ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, ὅσον καὶ τῶν μελετητῶν τῆς λογοτεχνίας μας.

Κ. Π. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΟΥ

Γ. Μέγας: Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Κριτικὴ ἔκδοσις ἀναθεωρηθεῖσα. Ἀθήνα (1954) 80ν σ. 256, μετὰ 4 εἰκόνων.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ πολλοῦ ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ ἐξέδωσε τὸ πρῶτον αὐτὴν τὸ 1942. Ἡ ἔκδοσις ἐκείνη, εὐχάριστον γεγονός διὰ τὰ νεοελληνικά γράμματα, δὲν ἤρρηξε νὰ ἐξαντληθῇ καὶ ἤδη ὁ αὐτὸς καθηγητὴς προβαίνει εἰς δευτέραν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ κρητικῶν δράματος ἀναθεωρημένην καὶ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ κατὰ τὸ κείμενον.

Εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν, γενομένη καθ' ὃν χρόνον εἰμαίνοτο ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τὸν ἐκδότην νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὸν τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῆς Θυσίας τὴν γενο-

μένην ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Βάρτολι τὸ 1713, ἔκδοσιν πολῦτιμον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου, διότι τὸ μόνον ἀντίτυπον τῆς ἐκδόσεως ταύτης τὸ σωζόμενον εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον εἶχε μαζὶ μὲ ἄλλα πολῦτιμα ἔγγραφα διαφυλαχθεῖ εἰς τὰς ἐπὶ τοῦτο κρύπτας τῆς ἀγγλικῆς προτετιούσης. Μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1945 κατέστη δυνατόν ν' ἀποστείλω ἐξ Ὁξφόρδης εἰς τὸν κ. Μέγαν τὰς φωτοτυπίας τοῦ χειρογράφου, τὰς ὁποίας ἐδανείσθη παρὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Μαυρογορδάτου, καὶ ἀπὸ τότε ἤρρηξεν ἡ ἀναθεώρησις τοῦ κειμένου τῆς δευτέρας ταύτης ἐκδόσεως. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ κειμένου καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἔχρηξεν ἀναθεωρήσεως διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐδημοσιεύθησαν πλείστα μελέται σοφῶν ἐρευνητῶν τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας, ὅπως τῶν Γεωργίου Ζώρα, Ἐμμανουὴλ Κοιαρᾶ, Λίνου Πολίτη, Ἰ. Μ. Μανούσακα, Στυλιανοῦ Ἀλεξίου καὶ ἄλλων καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἔπρεπε εἰς μερικὰ σημεῖα νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰ νέα στοιχεία, τὰ ὅποια ἤθον εἰς φῶς καὶ πρὸς νεώτερας ἀπόψεις.

Ὁ ἐκδότης ἐνημερωμένος πλήρως εἰς τὴν σχετικὴν διβλιογραφίαν κατώρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ μίαν εἰσαγωγὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀρίστην, καταπολιζούσαν τὸν ἀναγνώστην ἄλλὰ καὶ τὸν μελετητὴν ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων τῶν σχετικῶν μὲ τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο δράμα. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δύο προβλήματα ἐγεννήθησαν: 1) ποῖος ἦτο ὁ ποιητὴς τοῦ δράματος καὶ 2) εἴαν τὸ ἔργον τοῦ ἦτο πρωτότυπον ἢ διασκευὴ ξένου δράματος. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον ὁ ἐκδότης καταλήγει εἰς τὴν ἀπομν, μετὰ παράθεσιν τῶν γνωμῶν τῶν περὶ τοῦ θέματος ἀσχοληθέντων, ὅτι ἡ Θυσία εἶναι ἔργον νεανικὸν τοῦ περιφήμου ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου Βιτζέντζου Κορνάρου, ἀπομν τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε πρῶτος ὁ πατὴρ τῆς κρητικολογίας Στέφανος Ξανθουδίδης. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ δεύτερον, τὸ ὁποῖον διασκευὴ εἶναι ἡ Θυσία, δὲν ὑπῆρξε πλέον ἀμφισβήτησις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποῦ ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης Ἰωάννης Μαυρογορδάτος ἐπέτυχε (τὸ 1928) τὴν ἀνακάλυψιν ἀγνώστου ἔργου τοῦ Ἰταλοῦ Luigi Groto ἐπιγραφόμενον *Lo Isach* καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τούτου ὡς τοῦ προτύπου τοῦ κρητικῶν δράματος.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ζητημάτων τούτων ὁ ἐμβριθὴς ἐκδότης διαφωτίζει πολλὰς

ἄλλας πτυχὰς τοῦ δράματος, ὅπως τῶν ἐκδόσεων καὶ τῶν χειρογράφων, τῆς γλώσσης, τῆς στιχογραφίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς συνθέσεώς του, τῶν «μυστηρίων» τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, δίδει πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ κειμένου τῆς ἰδικῆς του ἐκδόσεως, προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν τῆς Θεοῦ καὶ τῆς σκηνικῆς διαρθρώσεως, τῆς ψυχολογικῆς διαγραφῆς τῶν χαρακτήρων καὶ ἀναπτύσσει τὰ ἑλληνικά λαϊκά στοιχεία τῆς Θεοῦ καὶ τὴν ἐπίδρασιν καὶ διάδοσιν τῆν ὁποῖαν εἶχε παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ.

Τὸ κείμενον εἶναι μετὰ πάσης κριτικῆς ἐπιμελείας καθηρησιμένον, παρ' ὅλον ὅτι, λόγῳ τῶν διαφόρων γραφῶν τῶν χειρογράφων καὶ τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων, καθὼς καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς τότε κρητικῆς διαλέκτου ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδιαζούσης ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ χρήσεως τῆς γλώσσης, ἡ ἀποκατάστασις τοῦ πρωτοτύπου δυσχεραίνεται σοβαρῶς. Ὁ ἐκδότης ἐκτός τῆς μακροῦς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς κριτικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ κειμένου παραθέτει ἀπὸ σελίδος 214—234 «σημειώσεις» διευκολυνούσας πολὺ τὴν κατανόησιν τοῦ διαλεκτικοῦ κειμένου καὶ ἐπεξηγούσας τὸν λόγον τῆς προτιμώσεως αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς γραφῆς, ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος 235—252 πληρῶς «γλωσσάριον».

Ἄλλ' ἢ ἄξια τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον τόσον καλῶς ἐσχολίασεν ὁ ἐκδότης, δὲν εἶναι ἀπλῶς γλωσσικὴ ἀλλ' αἰσθητικὴ καὶ ἔγκαιρα κυρίως εἰς τὴν ψυχολογικὴν διαγραφὴν τῶν προσώπων καὶ ἰδίως τοῦ Ἄβραάμ, τοῦ ὁποῖου αἰσθανόμεθα τὴν τραγικὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν σπαραγμὸν τῆς ψυχῆς. Οἱ καλύτεροι κριτικοί, ἰδιοί μας καὶ ξένοι, ἀφιέρωσαν ἐνθουσιώδη σχόλια διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, ὃ δὲ ἀείμνηστος Φῶτος Πολίτης τὸ ἀνετίβασεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἑθνικοῦ μας Θεάτρου.

Ἐκτός τῆς θαυμασίας ταύτης κριτικῆς ἐκδόσεως ὁ καθηγητὴς Μέγας ἐξεπλήνισε καὶ μικρὰν ἔκδοσιν περιλαμβάνουσαν βραχειὰν εἰσαγωγὴν, τὸ κείμενον τῆς Θεοῦ καὶ γλωσσάριον, κατάλληλον ὡς ἀνάγνωσμα διὰ τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τῶν Γυμνασίων καὶ τῶν ἄλλων Σχολῶν Μέσης Παιδείας, δι' ὃ καὶ συνιστῶμεν ἐνθέρμως ταύτην εἰς τοὺς μαθητάς.

Κ. Π. ΧΑΤΖΗ-ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἐπισκόπησι τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν γεγονότων ἀπὸ τὸ Μάρτη ὡς τὸν Ἰούλιο τοῦ 1955.

Β'.

Συνεχίζουμε, ὅπως ὑποσχεθήκαμε στοὺς ἀναγνώστες αὐτῆς τῆς στήλης, τὴν ἐπισκόπησι τῶν γεγονότων τοῦ τετραμήνου αὐτοῦ διαστήματος. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἡ Ἀθήνα φιλοξενεῖ τέσσαρες γαλλῆνες συγγραφεῖς, τὸν Gabriel Audisio, τὸν André Dhôtel, τὸν Jean Grenier καὶ τὸν Albert Camus, ποὺ ἔδωσαν, μ' ἐξαεριστὴν ἐπιτυχία, ἐνδιαφέροντες ὁμιλίαι στὸν «Πανμοσό» καὶ στὸ «Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο».

Ὁ μυθιστοριογράφος καὶ δοκιμογράφος Γκαμπριέλ Ὠντιζὸ γεννήθηκε στὴ Μασσαλία, στίς 27 Ἰουλίου 1900, καὶ πέρασε τὰ νεανικά του χρόνια στὸ Ἀλγέρι, ὅπου ὁ πατέρας του ἦταν ἐκεῖ διευθυντὴς τῆς Ὀπερας. Ἀπὸ τότε ἐρωτεύθηκε, ὅπως τονίζει ὁ ἴδιος, τὸ μεσογειακὸ πνεῦμα. Ἀργότερα, οἱ σπουδὲς του τὸν ὄδηγοῦν νὰ μελετήσει, μαζί μὲ τὴ φιλολογία καὶ τὴ νομικὴ ἐπιστήμη, τὸ μουσουλμανικὸ πολιτισμὸ, τὴν ἱστορία του καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ του. Ἐθελοντῆς στὸν Ἀ' Παγκόσμιο π.λε.μο, στρατεύθηκε καὶ στὸ Δεύτερο καὶ στὴν Κατοχὴ ἔδρασε πατριωτικά. Γιὰ τὴ δράση του αὐτὴ τὸν συνέλαβε ἡ Γκεστάπο τὸ 1943 καὶ τὸν φυλάκισε στίς ἀπαίσιες φυλακὲς τῆς Φρέν, ὅπου ἐμπνεύστηκε, ἀποστηθίζοντάς τα νοερώς δέκα πέντε ποιήματα, ποὺ κυκλοφόρησαν μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση, σὲ ἰδιαίτερον τόμο, μαζί μ' ἄλλα κείμενα, ἐμπνευσμένα ἀπ' τὴν Κατοχὴ.

Ὁ Ὠντιζὸ ἔγραψε, ὡς σήμερα, κάπου 40 τόμους, δοκίμια, μυθιστορήματα, ποιήματα, θεατρικὰ ἔργα, ἱστορικὰς μελέτες. Τὸ 1922 τιμήθηκε μὲ τὸ Βραβεῖον τῆς Παιδείας Κατολὸν Μαντές, τὸ 1926 μὲ τὸ Μέγα Λογοτεχνικὸν Βραβεῖον τοῦ Ἀλγερίου, τὸ 1946 μὲ τὸ Βραβεῖον Νέε τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ τὸ 1952 μὲ τὸ Μέγα Βραβεῖον τῆς Ἐταιρείας τῶν Συγγραφέων γιὰ τὸ σύνολο τοῦ ἔργου του. Λυρικός τραγουδιστὴς ἐνὸς μεσογειακοῦ οὐμανισμοῦ, ὁ συγγραφέας ποτίστηκε ἀπ' τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδας, ποὺ τὴν ἐπεσκέφθη γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1938 καὶ πῆγε στὴν Ἀττικὴ, στοὺς Δελφοὺς, στίς Κυκλάδες, στὴν Κρήτη καὶ στὴ Σαντορίνη. Τὸ ἑλλη-

νικό θαύμα και το μεσογειακό πνεύμα του ἐνέπνευσαν τὰ ἔργα: «Νιότη τῆς Μεσογείας», «Τὸ Ἅλας τῆς Θάλασσας», «Ὀδυσσεὺς ἢ ἡ εὐφραία», «Ὁ ἱερός ὑποκρίτης ἢ οἱ μεταμορφώσεις τοῦ Διός».

Ὁ Γραμποῦλ Ὀντιζιὸ δὲν ἀγαπᾷ μὲν τὴν νεολαία, ἀλλὰ καὶ τὴ σύγχρονη Ἑλλάδα. Ὁ «Περισσεριώνας τοῦ Πηθέα» (1953), ἐν ἅπ' τὰ τελευταῖα του μυθιστορήματα ἔχει ὡς τόπο δράσεως τὸν Πειραιᾶ, τίς Κνυλάδες κ' ἓνα ἑλληνοπροθηγαυανὸ φανταστικὸ νησί. Φιλέλληνας ἔν ἅπ' τοὺς ἐκλεκτούς, ὁ Ὀντιζιὸ ἐκφράζει σὸ μῆνυμά του πὸν θά περιληφθεῖ στὴ «Χρυσὴ Βίβλο τῶν τιμητικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τὴν Ἑλλάδα»—προσεχῆς ἐξδοσῆ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν—τὰ εἰλικρινῆ του αἰσθήματα τῆς ἀγάτης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὴν ἀπέραντη σὲ ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ μεγαλεῖο πατρίδα μας. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα τονίζει: «Τὸ ὑπέροστο ἀγαθὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι γιὰ μένα ἡ Ἐλευθερία, πὸν δὲν μπορῶ νὰ τὴ δῶ παρ' ἀνάμεσα ἅπ' τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδας. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πολέμησε γιὰ τὴν Ἐλευθερία μέχρι θανάτου. Ἡ Ἐλευθερία τοῦ κόσμου θά πέθανε ἂν ἡ Ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων δὲ θριάμβευε κατὰ τῶν τελευταίων ἐχθρῶν τῆς».

Ὁ Ἀντρέ Ντοτέλ εἶναι παλαιὸς γνώριμος τῶν Ἀθηνῶν, γιὰτ' ἅπ' τὸ 1924 ὡς τὸ 1930 ὑπέρξε καθηγητὴς στὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτὺτο. Μία ἀποκάλυψη καὶ μιά γοητεία ἦταν γι' αὐτὸν ἡ διαμονὴ του στὴν Ἑλλάδα, ὅπως λέει ὁ ἴδιος σὲ κάποια σελίδα του: «Δίδασκα γραμματικῆ καὶ λογοτεχνία. Ἐμαθα τὰ ἑλληνικά (τόρα τὰ ξεσηνήθισα). Διάβασα τοὺς ποιητές, ἔκανα μαζοὺς περιπάτους στὰ περὶχωρα τῶν Ἀθηνῶν, μίλησα μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς τῆς χώρας. Ἀπ' αὐτῆσ ἐτοῖα μιά γνώση ἐνὸς τρόπου σκέψεως πὸν μοῦ ἀποκάλυπτε καινούργιες ἀποχρώσεις στὴς ἀνθρώπινες σχέσεις... Στὴν Ἑλλάδα ἄρχισα νὰ γράφω τὸ πρῶτο μου μυθιστορῆμα «Κατασκηνώσεις». Ἀφιέρωσα ἰδιαιτέρα στὴν Ἑλλάδα μιά νουβέλλα: «Εἰδύλλιο στὴ Σάμο» (πὸν δημοσεύτηκε στὴν «Ἐπιθεώρηση τῶν Παρισίων») κ' εἶναι σύντομο μυθιστορῆμα: «Ὁ ἀπόκληρος αὐτὸς τόπος» ὅπου ὑπάρχουν πρῶσοπα ἅπ' ὅλες τίς τάξεις κ' ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ πὸν ἔνα μονάχα πρόσωπο εἶν' ἀπόκληρος. Ἦθελα νὰ ἐμφράσω ἀνάκατη τὴ ζωὴ καὶ τὴ νοχέλεια. τὴν ἐπιμονή, τὴ φιλοξενία, τὴ γενναϊόφρονη περηφάνεια, τὴν ἀδελφικὴ καὶ βασισμένη αὐτὴ ἀλήθεια, πὸν ἦτον γιὰ μέ-

να ἀναμνήσεις καταπληκτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀπ' τὰ τοιαῖα κράτησα στὴ μνήμη μου τὰ τοιαῖα τῆς Θάλασσας καὶ τῶν κοιλάδων πὸν κάποιοις περιοχῆς μᾶς θύμιαν τὴν Καμπανία. Στὴν Ἑλλάδα, ἔμαθα πὸς ἡ φιλία μπορεῖ νὰ συνδέσει μεταξὺ τοὺς τοὺς ξένους».

Τόνοι στοργῆς θεομοί γιὰ τὴν πατρίδα μας ἐνὸς φιλέλληνα συγγραφέα, πὸν ἡ ποιητικὴ φαντασία, ἡ λεπτὴ ψυχολογία, ὁ αἰσλος κίσμος, ἡ γοητεία τοῦ ὕφους, ἡ αἰσθησι τοῦ δραματικοῦ, τὸν τοποθετοῦν στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς σύγχρονης γαλλικῆς λογοτεχνίας.

Ὁ Ζᾶν Γρορνὲ εἶναι φιλόσοφος καὶ δοκιμογράφος. Γεννήθηκε στὸ Παριεὶ τὸ 1898 καὶ ὑπέρξε, κατὰ καιρούς, καθηγητὴς Πανεπιστημίου στὴ Νεάπολη, στὸ Ἀλγέριο, στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὸ Κάιρο, ὅπου ἐνωθῆκε μὲ τὸ μεσογειακὸ πολιτισμὸ, καὶ τὸν ἔμνησε στα βιβλία του: «Τὰ Νησιὰ» καὶ «Μεσογειακῆς ἐμπνεύσεις». Πιστὸς φίλος τῆς Ἑλλάδας πὸν τὴν ἐπεσκέφτηκε πολλές φορῆς (1925, 1927, 1937, 1955), ἐξέμνησε τὸν ἑλληνικὸ οὐμανισμὸ κ' ὁ θεομὸς αὐτὸς ταξιδιωτικῆς ἔργαε στὸν ἀγαπητὸ μου Ροζὲ Μιλλιέξ, Ἀποδιευθυντὴ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν, αὐτὰ τὰ λόγια τὸ 1947:

«Σὰς εἰχαριστῶ γιὰτ' ομορφῆκατε κάποιο πὸν εἶναι φιλέλληνας ἀπὸ ἔντεκα χρόνων παιδί, ἀπὸ τότε πὸν γνώρισε τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Δὲν ὑπάρχει μιά ἀρχαία ἱστορία καὶ μιά σύγχρονη ἱστορία τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ μιά καὶ μόνη στιγμὴ ἀπεριόριστα περατεταμένη ἐνὸς λαοῦ πὸν δὲν παύει νὰ χρησιμεύει ὡς παράδειγμα στοὺς ἀνθρώπους».

Σημαντικώτατο γεγονός ἦταν ἡ μηνιαία καὶ πλέον διαμονή, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα, τοῦ διάσημου μυθιστοριογράφου, δοκιμογράφου καὶ θεατρικοῦ συγγραφέα Ἀλμπέρ Καμὺ. Ἄν καὶ εἶναι μόλις 42 χρόνων, ὁ φημισμένος πεζογράφος τοῦ «Καλοκαιριοῦ», τῶν «Γάμων», τῆς «Πανούκλας» καὶ τόσων ἄλλων βιβλίων, ἀνίχει στίς μενάλες προσωπικότητες τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας καὶ τὰ ἔργα του, μετὰ ἀπὸ βαθεῖα σέψη καὶ πρωτότυπες ἀπόψεις γύρω ἅπ' τὰ φλέγοντα προβλήματα τῶν καιρῶν μας, προζαλοῦν πάντα γόνιμη συζήτηση.

Ὁ Καμὺ εἶναι κ' αὐτὸς θεομὸς φιλέλληνας, ὅπως δείχνει τὸ ἀνέκδοτο κείμενό του, πὸν θά συμπεριληφθεῖ στὴ «Χρυσὴ Βίβλο», τὴν τιμητικὴ γιὰ τὴν πατρίδα μας, πὸν ἐτοιμάζει ὁ Ροζὲ Μιλλιέξ:

«Είναι ή Ἑλλάδα, — τονίζει ἀνάμεσα σ' ἄλλα — ἔπειτ' ἀπ' τὴν Ἰσπανία, πού μᾶς ἔμαθε, μέσα στὴν ἀγανάχτηση καὶ τὴν πίστη, πὼς μορεὶ νάχομε δίκην καὶ νά ἡττηθοῦμε. Ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ Ἑλλάδα πρὸς τὴν ἀτὴν γνώρισε στὸν κόσμο πὼς οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐλευθερίας ἦταν δυνατό νά εἶναι καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ θάρρους καὶ πὼς καμμιά ἡττα δὲν εἶναι αἰώνια. Ὁ μικρὸς αὐτὸς λαὸς ἀναδείχτηκε ἴσος πρὸς τὸ ἔνδοξο παρελθόν του».

**

Μεγά καλλιτεχνικό γεγονός ἐπήρξε γιὰ τὴν Ἀθήνα οἱ ἐφτά παραστάσεις πὸς ἔδωσε στὸ θέατρο Κοτοπούλη (Ρέξ), τὸ Ἐθνικὸ Λαϊκὸ Θέατρο, μὲ τὸν περίφημο ἰδρυτὴ, διεθνεστὴ σκηνοθέτη καὶ ἡθοποιὸ Jean Vilar καὶ τὸ φημισμένον πρωταγωνιστὴ Gérard Philippe. Ἑπαιξάν συνολικά τρία ἔργα: τὸν «Σιντ» τοῦ Κορνέιγ, τὸν «Δὸν Ζουάν» τοῦ Μολιέρου καὶ τὸν «Ρουί-Μιλά» τοῦ Βίκτωρ Οὐγκώ. Ἐπισηνεῖς ἀληθινὰ ἀλησιμόνητες, ἐπιτεύξεις καλλιτεχνικὲς ἀξεπέραστες, ὅπου ὁ θεατὴς θαύμασε τὴ λιτότητα τῶν μέσων, τὴν ἀπουσία τῶν σκηνογραφικῶν καὶ τῶν βαρειῶν ἐπίπλων, πὸς εἶχαν ἀντικατασταθεῖ μὲ τὴν ἐμφανέστατη χρησιμοποίηση τῶν προβολέων καὶ μὲ «οἰντῶ», καθὼς καὶ μὲ τ' ἀπαρτίματα ἐξαρτήματα. Ἐκεῖνο ὅμως πὸς ἔκανε σ' ὅλους ἐντύπωση ἦταν ἡ τέχνη τῶν ἡθοποιῶν, τὸ θαυμαστὸ σύνολο, δίχως καμμιά παραφονία, ἡ πνευματικὴ τὰ τοῦ Ζάν Βιλὰ, ὁ ἀνθρώπινος τόνος καὶ ἡ βαθεῖα κατανόηση τῶν δόλων του, ἡ ὀμηρικὴ νεότης, ἡ χάρις καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ Ζεράρ Φιλίπ καὶ ἡ ἑσπερότητα, τὸ μοῖρο καὶ τὸ ἐφάνταστο παῖξιμο τοῦ Σοριάνο. Βραδυνὲς καλλιτεχνικὲς ὅπου διαπιστώθηκε σὲ τι ψηλὴ βαθμίδα μορεὶ ν' ἀνεθεῖ τὸ θέατρο, ὅταν ἰσάχομε οἱ ἀληθινοὶ δημοῦγοι, οἱ ἐμπνευμένοι σκηνοθέτες, πὸς εἶναι ἱκανοὶ νά ἀναγεῖνον τὰ κλασσικὰ κείμενα, ὅπως τὸ κατορθῶνε ὁ πολὺς Ζάν Βιλὰ καὶ οἱ ἀξιοὶ συνεργάτες του.

**

Τὸν Ἀπρίλη, ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐξέλεξε τρία νέα μέλη τῆς: τὸν Albert Buisson, πὸς ἡ ἐκλογή του προκάλεσε πολλὰ διαμαρτυρίες, γιὰτι πρόκειται γιὰ μεγαλοδομῆχανο μ' ἐλαφρότατες λογοτεχνικὲς ἀποσκευές, ἀσημαντὲς σχεδόν, τὸ φημισμένο Jean Cocteau καὶ τὸ διὰσημο συγγραφεὴ Daniel - Rops. Γιὰ τὸν Ντανιέλ - Ρόψ, μᾶ ἀπ' τῆς πολὺ

μεγάλες προσωπικότητες τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας μὲ παγκόσμιον κύρος, θ' ἀφιερῶσομε ἀργότερα ἐδικὴ μελέτη, γοιμμένη γιὰ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα». Ὡστόσο, πρέπει νά τονίσω ἀπὸ σημεῖρα πὼς ὁ συγγραφεὴς τοῦ «Ἰησοῦ στὴν ἐποχὴ του» εἶναι σταθερὸς φιλέλληνας, πὸς ἐπεσέξερτηξε πολλὰς φορὲς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐμπνεύστηκε ἀπ' αὐτὴ. Ἡ ἐκλογή του ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ προσωπικὰ μᾶς συγκίνησε ἰδιαίτερα, γιὰτι ὁ Ντανιέλ - Ρόψ μᾶς τιμᾶει μὲ τὴ φιλία του.

Ὅσο γιὰ τὸν Ζάν Κοκτώ, αὐτὸς εἶναι «τὸ τρομερὸ παιδί» τῶν γαλλικῶν γοιμμάτων, ὅπως τὸν ἀποκαλοῦνε οἱ φίλοι του καὶ οἱ θαυμαστὲς του. Εἶναι ὁ Ἀρλεζίνος μὲ τὰ φανταχτερὰ γούματα, τὸ μοντέρο πνεῦμα, τῆς ἀταξίας του, τῆς φάρσας του, ὁ ἐκθαμβωτικὸς, ἀπαράμιλλος causeur, ὁ ἀνόλις καὶ ὁ πρωτεϊκὸς, μᾶ ἀπ' τῆς πασιγνώστες vedettes τῆς παρισηνῆς ζωῆς. Ποιητὴς κλασσικὸς καὶ σοφιστικὸς μαζί, μυθιστοριογράφος, δραματικὸς συγγραφεὴς, σεναριογράφος, λιμπρετίστας, σχεδιαστὴς ζωγράφος, ἀγκάλιασε ὅλα τὰ εἶδη καὶ πέτυχε σὲ ὅλα, μὲ μᾶ καταπληκτικὴ ἐνέργεια, μὲ πνευματικὴ ἐλευθερία, μὲ μᾶ περιφρόνηση ἐναντίον τῆς πελατημένιας, τοῦ κλονφορμισμού, πὸς προκαλεῖ ἐντύπωση. Εἶν' ἀπ' τῆς ἐλάχιστες προσωπικότητες πὸς γοητεύουν καὶ ἐξαρνιάζουν, πὸς ἀχμαλωτίζουν καὶ ἀποθῶν, πὸς ἀγαποῦνται καὶ μισοῦνται, μορφή μὲ, χίλια δὺδ πρόσωπα, γεματὴ ἀντιφάσεις, ἀντιθέσεις, παραδοξολογίες, ἐκπλήξεις. Ἐνας ἀληθινὸς Μάγος, μ' ὅλα τὰ 66 γούνα του, νέος στὴν καρδιά καὶ τὴν ψυχὴ, γιὰτι σκέφτεται σὰ νέος καὶ ἐνεργεῖ σὰ νέος.

Μερικὲς χρονολογίες στὴ ζωὴ τοῦ Ζάν Κοκτώ ἀποτελοῦνε σημαντικὰ ὁρῶσημα. Σχεδιαστὴς ὁ ἴδιος, δίνει νέα πνοὴ στὸ μπαλέτο καὶ ἡ «Παράτω» του εἶν' ἕνα καλλιτεχνικὸ γεγονός (1918). «Τὰ Τρομερὰ παιδιὰ» (1929) καὶ «Ἡ Ἀνθρώπινη φωνὴ» (1930) εἶναι ἡ κατὰχρηση τοῦ θεάτρο ἀπ' τὸν Κοκτώ. «Τὸ Ἄλιμα ἐνὸς Ποιητῆ» (1932) ἀνανεώνει τὸν κινηματογράφο, ἀνανέωση πὸς θά συνεχιστεῖ μὲ τὸ σεναριο τῆς «Αἰώνιας Ἐπιστροφῆς» καὶ τῆς «Ὠραίας καὶ τοῦ Κτήνου». Τὸ 1946 παίξεται ὁ «Δικεφάλος Ἄετός» καὶ τὸ 1952 ὁ «Βάχρος» πὸς προκαλεῖ ἀπειρὲς ἀντιδράσεις. Μὲ λίγα λόγια, ἕνα ταλέντο πρωτεϊκὸ, μὲ ἰδιοφυία σπάνια πὸς ἀνανεῶνεται διαρκῶς. Ἐνα καινούργιο αἶμα μπῆκε στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἕνας ἐμπνευστὴς σπουδαῖος,

πού δεν θά πάφει νά καταπλήττει. Λίγες μέρες πούν, τόν είχεν ἐκλέξει μέλος της καί ἡ Βασιλική Βελγική Ἀκαδημία. Τυχρὸς ἄνθρωπος στ' ἀλήθεια!

Ἡ Πριγκήπισσα Μπιμπέσκο, ρομαντικῆς καταγωγῆς, ἐγκατεστημένη χρόνια στὸ Παρίσι, ἂν δὲν ἔχει βέβαια τὴ φήμη ἑνὸς μεγάλου συγγραφέα, εἶναι ὡστόσο μιὰ ἀξιόπροσχητη πεζογράφος, πού ἔδωκε μερικὰ ἐνδιαφέροντα μυθιστορήματα, ὅπως τὸ «Κατερίν-Παρί», «Εἰκόνας τοῦ Ἐπινάλη», «Ὁ Πράσινος Παπαγάλος» κ.ἄ. Ἔργα μὲ ἀτμόσφαιρα ἐξωτικῆ καὶ κοσμοπολιτικῆ μαζί, ἀπ' ὅπου δὲν ἀπουσιάζουν οὔτε ἡ ἀνάλαφρη συγκίνηση, οὔτε ἡ γαλατικὴ ἀβρότητα, οὔτε τὸ σπινθηροβόλο πνεῦμα. Ἀριστοκρατικὴ στὴν ἐμφάνιση καὶ πολὺν ὥραία γυναῖκα ἡ πριγκήπισσα Μπιμπέσκο, θαμιάστρια τοῦ Μαρσέλ Προύστ, ἔγραψε ἕνα ἐνδιαφέρον βιβλίον: «Στὸ χορὸ μὲ τὸν Μαρσέλ Προύστ», ὅπου σκιαγραφεῖ χαριτωμένα τὸν ἀλησμόνητο καὶ ἰδιορρυθμο αὐτὸ συγγραφέα. Γιὰ νὰ τιμῆσει τὴν προσφορά της στὴ λογοτεχνία, ἡ Βασιλικὴ Βελγικὴ Ἀκαδημία ἐξέλεξε τακτικὸ μέλος της τὴν πριγκήπισσα Μπιμπέσκο.

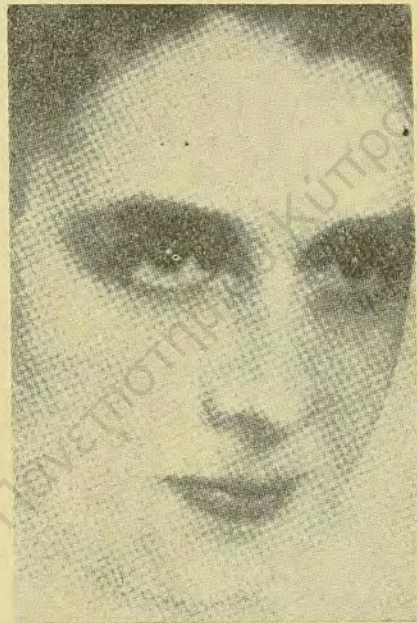
**

Μὲ κάποια καθυστέρηση ἀναγράφουμε τὸ θάνατο τοῦ διάσημου ἱστορικοῦ τῆς τέχνης, τοῦ Emile Mâle (1862-1954). Ἐπει' ἀπὸ μιὰ ραγδαία σταδιοδρομία, ἀφιερώθηκε στὴ μελέτῃ τῆς θρησκευτικῆς τέχνης, τῆς μεσαιωνικῆς κριτικῆς ἐποχῆς, κ' ἀνάλυσε στὰ βιβλία του μὲ πνευματικὴ διαύγεια κ' ἀξιόλογο καλλιτεχνικὸ αἰσθητήριον τὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα καὶ τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς τῆς Γαλλίας. Τὰ σημαντικώτερα ἔργα του εἶναι: «Ἡ θρησκευτικὴ τέχνη τῆς Γαλλίας στὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνα» (1908), «Ἡ θρησκευτικὴ τέχνη τοῦ 12ου αἰῶνα στὴ Γαλλία» (1923), «Τέχνη καὶ Καλλιτέχνες τοῦ Μεσαίωνα» (1927), «Ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ τέχνη τοῦ Μεσαίωνα», βιβλίον πού δυσσαφῆσθησε τοὺς γερμανοὺς γιὰ τὶς τολημῆρες του ἀπόψεις. «Ρώμη καὶ οἱ παλιὲς ἐκκλησίαις της», ἕνα ἀπ' τὰ ἀναλυτικώτερα ἔργα του, ἀπ' ὅπου ἀναδίδεται ὅλο τὸ ἄρωμα τῶν περασμένων ἐποχῶν.

Σὰν ἱστορικός τῆς τέχνης, ὁ Ἐμίλ Μάλ ἦταν μιὰ αἰθεντία. Τὸ 1906 διορίστηκε καθηγητῆς στὴ Σορβόννη, στὴν ἔδρα τῆς Χριστιανικῆς τέχνης, τὸ 1918 ἔγινε Μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν κ' ἀργότερα Διευθυντῆς τῆς

Γαλλικῆς Σχολῆς τῆς Ρώμης. Τέλος, τὸ 1927, ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὸν δέχτηκε στὸς κόλπους της.

Ἐρευνητῆς ὑπομονητικῶς, μὲ κατα-

Ἡ Πριγκήπισσα Μπιμπέσκο

πληκτικῆ μνήμη, ἔγραψε τὰ βιβλία του, κρατώντας ἐλάχιστες σημειώσεις, μὲ ὀξύτητα πνεύματος καὶ διαύγεια ὕφους. Στὸν ἰδιωτικὸ του βίον ἦταν ἕνας εἰπατοῖδης, ἕνας στοικός, πού γνώρισε πολλὰ πλήγματα τῆς μοίρας. Εἶχε ὅλη τὴ γαλήνη ἑνὸς κλασικοῦ πνεύματος, ὅλη τὴ ζέση ἑνὸς Χριστιανοῦ κ' ὅλη τὴν εὐφυμάθεια ἑνὸς μεγάλου καλλιτεχνικοῦ ἱστορικοῦ.

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ André Chateaux, σὲ βαθύτατο γήρας, ἔφυγε μιὰ ἐξαιρετικὴ μορφή τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῆς κριτικῆς. Γεννήθηκε τὸ 1874 καὶ ἔπει' ἀπὸ λαμπρὸς σπουδῆς, κατέλαβε γρήγορα μιὰν ἐπίλεκτη θέση στὴ δημοσιογραφία. Ἀργότερα ἔγινε ἀρχισυντάκτης τῆς παλιᾶς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» ὅπου ἔμεινε τοιάντα ὀλόκληρα χρόνια κ' ἔπειτα Διευθυντῆς τῆς λογοκομίου κύρους «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων». Ἐργασθε κριτικῶς πολιτικὰ ἄρθρα, δοκίμια καὶ κριτικὰς μελέτες, πού ξεχωρίζουν γιὰ τὴν ὀξύτητα τῶν

παρατηρήσεων και τό λαγαρό ύψος. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, τιμώντας τὸν μόχθον, τὴ δραστηριότητά του καὶ τὴν προσήλωσή του στὴς παραδόσεις καὶ τὸ ἰδιανικὰ τῆς μεγάλης πατρίδας του, τὸν εἶχεν ἐξελέξει μέλος τῆς ἀπ' τοῦ 1930.

Ἀναγγέλλθηκαν οἱ θάνατον τῆς Λουζίας—Πιὼλ—Μαργκερίτ, μυθιστοριογράφου μ' ἀρετὸν ταλέντο, τοῦ εὐθυμογράφου Κλεμάν Βυτέλ, τοῦ Βαρδόνου Σελλιέ, τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἱστορικοῦ καὶ κριτικοῦ, τοῦ φιλοσόφου Ρενέ Λέ Σεν (René Le Senne), ποῦ ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ μεταφυσικά προβλήματα, τοῦ Αἰδέου Πατρὸς Πιέρ Σανσόν, (1885—1955)—μορφή ξεχωριστὴ τοῦ καθολικοῦ κόσμου, ρήτωρ σπουδαῖος, ἀληθινὸς χεῖμαρος εὐλωτίας, ποῦ τὰ κηρύγματά του στὴν Παναγία τῶν Παρισίων συγκέντρωναν πλήθη πιστῶν, ἠθολόγος ἀπ' τοὺς αὐστηρότερος, μὲ τεράστια μόρφωση, ποῦ γνωρίζει νὰ κατακεραυνώνει τὴν παρέκκλιση τοῦ ποιμνίου του ἀπ' τὸ δρόμο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ συγχαίνει μέχρι διακρίων τοὺς ἀκροατῆς του. Ὅταν παραιτήθηκε ἀπ' τὴ θέση τοῦ ἱεροκήρυκος, συνέχισε τὸ ἀποστολικὸ του ἔργο στὴ Γαλλία καὶ τὸ ἔξωτερικό, ἀναπτύσσοντας σὲ περιήμερες ὁμιλίες γιὰ τὸ βάθος τῶν ἐνοιῶν καὶ τὸ δουριμένο ὕψος τῶν προσφιλῶν του θεμάτων: τὴν ἀνθρώπινη ἀνησυχία, τὴ θέση τοῦ ἀτόμου στὴ σύγχρονη κοινωνία, τὴς μεγάλες μορφῆς τῆς Βίβλου, τὸν προσανατολισμὸ τῆς σημερινῆς νεολαίας, τὴν ἠθικὴ ὑπόσταση τῆς γυναίκας, κ. ἄ. Ἡ Ἑλβετία καὶ τὸ Βέλγιον τὸν καλοῦν νὰ διδάξει τακτικά. Κάθε χρόνο δίνει διαλέξεις στὴν Université des Annales καὶ κάθε του διάλεξη τὴν ἐπαναλαμβάνει τρεῖς φορὲς μὲτὸς σ' ἓν ἀκροατήριον ποῦ συνοστίζεται γιὰ νὰ τὸν ἀκοῦει καὶ νὰ τὸν χειροζοῦσῃ. Ὁ Πιέρ Σανσόν διοργανώνει ἀπ' τὸ 1922 καὶ πέρα ἀληθινὴ σταδιοδρομία γιὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς φριματώσεως, ἰδρύνοντας σανατόρια καὶ πρεσαντόρια. Ἀπ' τὰ κυριώτερα ἔργα του σὲ τόμους ἀναφέρουμε: «Ἡ Ἀνθρώπινη ἀνησυχία καὶ ὁ Χριστιανισμός» (1926), «Ὁ Χριστιανισμός, μεταφυσικὴ τῆς ἐλεημοσύνης» (1927), «Ὁ Πόνος καὶ μετῆς» (1933), «Μαρία—Μαγδαληνὴ» (1934), «Ὀδὴν, κηρίαρχος τοῦ κόσμου» (1937). Δύο δίσκοι γραμμοφώνου, θὰ διατηροῦν τὴ φωνὴ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κληρικοῦ γιὰ τοὺς μεταγενέστερους.

Μιά ἀπ' τὴς συμπαθέστερες πεζογρα-

φους, προικισμένη μὲ πραγματικὸ τάλεντο, ἡ Λουίζα Ντέ Βιλμορέν, τριήθηκε τελευταία μὲ τὸ Μέγα Βραβεῖον τοῦ Πριγκιπάτου τοῦ Μονακοῦ (1.000.000 γαλλ. φράγ.) γιὰ τὸ σύνολο τοῦ ἔργου τῆς. Βαθεῖα ψυχολόγος, μὲ ὕψος κλασσικὸ, διαγέστατο, μ' ἀνάλαφρο χιῶνισμο καὶ πολλὴ εὐαίσθησία ἡ Βιλμορέν ἔδωσε ἀξιολογώτατες σελίδες, κυρίως στὰ μυθιστορημάτα τῆς: «Κυρία Ντέ...», «Τουλιέττα», «Οἱ ὠραῖοι ἔρωτες», κ. ἄ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ Λογοτεχνία

Ὁ Σύνδεσμος Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἀπεφάσισε νὰ θεμελιώσει τὴς πρώτες του κτηριακῆς ἐγκαταστάσεις στὴ νησιῶτα Λογοτεχνία τῶν Σεπτεμῆριον. Μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία θὰ ὀργανωθεῖ ἀπ' τὸν Σύνδεσμον καὶ μιὰ κρουαζιέρα ποῦ θὰ διαρκῆσει τέσσερις—πέντε μέρες καὶ θὰ κάνει τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου, μὲ ἐπισκέψεις σὲ τουριστικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ τόπους. Σύμφωνα μὲ τὰ προσχέδια, στὸ νησί Μακροκύθηρα, πρώτα καὶ κύρια θ' ἀνοίχῃ εἰς φαρδύ παραλιακὸς ὄρομος, καθὼς καὶ μιὰ γ.φ.ρα μῆκους 107 μέτρων ποῦ θὰ ἐνώσει Μακροκύθηρα καὶ Κύθηρα. Τὸ νησί θὰ δενδροφυτευθεῖ, θὰ γίνουσι πάρκα, πλατείες, θὰ ἀνεγερθοῦν 300 καταλύματα, αἰθούσα διαλέξεων, ὑπαίθριον θέατρο, μιὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Παύλου κ. ἄ. Ἐπίσης θὰ παραχωρηθεῖ τόπος, σὲ πολλὰ δ' καὶ μας καὶ ἕνα πνευματικὸν ἰδρυματὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν περιπτέρων. Ἐπικρατεῖ σκέψῃ στὴν κορυφὴ τοῦ νηιοῦ νὰ στηθεῖ σὲ μεγάλο μέγεθος ἓνα γλυπτο ἔργο ποῦ θ' ἔχει παρουσιάζει τὴν ἀναδυομένη Ἀφροδίτη. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο προσεφεται δωρεάν νὰ φιλοτεχνήσῃ ὁ διακεκρμένος Ἑλληνας γλύπτης ἐγκατεστημένος σὲ Παρίσι, κ. Ἐμμανουὴλ Καβάκος.

Ὁ ἀθηναϊκὸς τύπος ἀνέγραψε μὲ τὰ κολακευτικώτερα σχόλια τὸ πέραςμα τοῦ κ. Νίκου Κρανιδιώτη ἀπὸ τοῦ ὄρου, ὑπογραμμίζοντας τὴ λαμπρὴ δράση του σὸν πνευματικὸν τομεῖα.

Τὸ σωματεῖο ὁ «Φυσιολάτρης», συντροφὰ μὲ τὸ «Πρακτορεῖο Πνευματικῆς Συνεργασίας», καθέρισε καλοκαρινὸς φιλολογικὸς περιπάτους στὰ διάφορα γύρωφ' ἀκρογιάλια, μὲ ἀπαγγελίας καὶ συνεστίαση λογιῶν, ποῦ σημειῶνουν μεγάλη ἐπιτυχία. Οἱ ἐξορμήσεις αὐτῆς, σφειλόμενες κυρίως στὴς ἐμπνεύσεις τοῦ κ. Μαρῖου Βαϊάνου, τείνουσι νὰ δημιουργήσουν μιὰ ὠραία παράδοση μὲ διπλὴν ὀφλιμότητα. Γνωρίζεις καὶ ἐπαφῆς τῶν ὀνοουμένων μας μὲ τὸν λοιπὸν κόσμον ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, εὐκαιρία νὰ ἀκούωνται ἀπὸ ἐκλεκτοὺς καλλιτέχνες τὸ θεάτρον μας, ποιήματα καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ πεζογραφήματα γνωστῶν καὶ λησσημένων ἑλλήνων συγγραφέων, πάντοτε μὲς στὸ ἐξαισιοπλαίσιο τῆς ἄττικῆς φύσης.

Ὁ «Χρὸς Ἐνασταυρώνεται», τὸ περιφημὸν βιβλίον τοῦ Καζαντζάκη θὰ γυρισθεῖ ταῖνια ἀπ' τὸν γνωστὸ σκηνοθέτη κ.

Ζυλ Ντασσέν. Ο κ. Ντασσέν θά τραβήξει το σενάριο φυσικά στην Ελλάδα, φέρνοντας όμως ειδικά συνεργεία ξένων κινηματογραφιστών μαζί του. Ο Καζαντζάκης παρεχώρησε ήδη τα δικαιώματα του διόλου του, και ο γάλλος σκηνοθέτης λέγεται ότι πρότεινε στην κ. Μελίνα Μερκούρη το ρόλο της Μαγδαληνής.

Κατά πληροφορίες, ο Δήμος του Ηρακλείου Κρήτης, μετονόμασε την οδό Σελίνου σε οδό Νικολάου Καζαντζάκη, και έντοιας αναμνηστική πλάκα στο σπίτι που γεννήθηκε ο κρητικός συγγραφέας, με την επιγραφή: «Εδώ γεννήθηκε το 1887 ο Ν. Καζαντζάκης». Κατά τη διάρκεια της τελετής που έγινε και μετά τα αποκαλυπτήρια της πλάκας, ο δήμαρχος Ηρακλείου είπε ταυτά τα λόγια:

«Αγαπητοί φίλοι, σ' αυτήν εδώ τη πόλη, σ' αυτό το δρόμο, σ' αυτό το σπίτι, γεννήθηκε ο Νίκος Καζαντζάκης, ο οποίος με τη φαινή του διάνοια, πέρασε τὰ ὄρα τῆς Κρήτης, και τῆς Ἑλλάδας, και εισηγήθη πρωτοπόρος τὸν κύκλο τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος. Ο ἤμος Ἡρακλείου είναι περήφανος διότι ο Καζαντζάκης είναι τέκνον του και εὐχεται ὅπως ἡ φυσιογνωμία του ἀποτελεῖ παράδειγμα γιὰ τὲς ἐπερχόμενες γενεές. Ἡ μικρὴ αὐτὴ πλάκα είναι εὐτελής, ὅμως περιέχει πολὺν πλοῦτον διότι ἀναγράφει τὸ ὄνομα Ἰωάννη Καζαντζάκης, τὸ ὅποιο ἀποτελεῖ τιμὴ γιὰ τὴν Κρήτη και τὴν Ἑλλάδα».

— Ἐξεδόθηκε τὸ νέο μυθιστόρημα τῆς Αἰλικῆς Νίκου «Κυρία Ντορεμί», που εἶχε τὸση ἐπιτυχία στὸ ἐξωτερικὸ ὥστε ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Γενουῆς», ἀνάμεσα σὲ ἄλλα φιλικά νὰ γράφει ὅτι: «Ἡ κ. Ντορεμί είναι ἓνα μικρὸ ἀριστοῦργημα στὸ εἶδος του. Ἡ συγγραφέας μὲ χιούμορ σατυροῖει ἀδόμια και τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της. Είναι ἓνα θιέλο γεμάτο κέφι, πὺ ὅμως πίσω του κρύβεται ἓνας συγκρατημένος λυγμός».

— Σὲ πολυτελεστάτη ἐκδὸση ἐκυκλοφόρησε τὸ νέο διέλο τῆς κ. Ἀθηνᾶς Τρασοῦλη «Κύπρος». Ὑπὸ τὴν διπλὴ τῆς ἰδιότητος, συγγραφέας και ζωγράφου, ἡ κ. Τρασοῦλη δλοκλήρωσε στὸ ἔργο της μὲ θαυμασιὰ ἔργασια μὲ χαρακτηριστικὰ οχέδια, ἐγχρώματες εἰκόνες και ἱστορικὸ και λαογραφικὸ ὄλικό, ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολογικότερους χρόνους ὡς σήμερα.

— Ἐληξαν οἱ ἔργασίες τοῦ Διεθνοῦς Συνδέσμου τῶν Πυθαγορειῶν πὺ ἔγιναν ἐφέτος στὴν Ἑλλάδα και συνεκτρώσαν τὸ παγκόσμιο ἐνδιαφέρον. Οἱ συνεδριάσεις ἀρχισαν τὴ Δευτέρα 15 Ἀυγούστου μὲ πανηγύρη και συγκέντρωση εἰς τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ὅπου παρευρέθησαν ἀκαδημαϊκοί, καθηγητὰ Παν/μίου και πᾶνω ἀπὸ 30 πυθαγορεῖοι ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ σύνεδροι ἐπεσκέφθησαν τὴν ἀρχαία ἀγορὰ, ἔγινε σημαντικὴ τελετὴ στὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος, και στὴν Ἀκρόπολη, και μπροστὰ στὸν Παρθενῶνα, ἀπαγγέλλθησαν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ χρυσά ἔπη τοῦ Πυθαγόρα. Κατὰ τὴ διαμονὴ τους στὴν Ἑλλάδα οἱ πυθαγορεῖοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἐπίδαυρο, Μυκίνας, Δελφούς, Σάμο, Δῆλο, κ.ά.

Τὸ Θέατρο.

Θεαμενευτικὴ ἦταν ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἐθνικοῦ μαζ. Θεάτρου τόσο στὸ θεατρικὸ φεστιβάλ τῆς Μπιενάλες, ὅσο και στὸ Β' φεστιβάλ δραματικῆς τέχνης τοῦ Παρισίου. Στὴν Ἰταλία, ἐνθουσιῶδεις κρίσεις γράφθηκαν γιὰ τὴν «Ἐκάθη» και τὸν «Οἰδί-

ποδα Τύραννο» ἀπὸ τοὺς κριτικούς τῶν ἔφημεριδων «Κορριέρε Ντέλλα Σέρα», «Μεσσατζέρο», «Τέμπο» και «Στάμπ».

Ἐξ ἄλλου, οἱ παρισινὲς ἔφημεριδὲς κατὰ τίς παραστάσεις τοῦ ἔθνικοῦ θεάτρου μας, ἐβάλαν διθυραμβοὺς διὰ τὴν ἔρμηνειαν τῶν ἐλλήνων ἠθοποιῶν και γενικά τὴν ἀρτία παρουσίαν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς, ὁ Ἀντρέ Ρανσάν γράφει στὴν «Ἐσπέρ»: «Μετὰ τὴν θαυμασιὰ παράσταση τοῦ «Οἰδίποδος» μπορεῖ κανεὶς νὰ πιστεῖει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπραγματοποίησαν ἐπὶ τέλους τὸ ὕαμα: «Ἡ ἀρχαία τραγωδία ἀνέζησε μπρος στὰ μάτια μας!» Ἡ «Κομπι» ἐτόνισε ὅτι, τὸ ἐπιπέδο τῆς ἔρμηνείας τῶν ἐλλήνων ἠθοποιῶν ὑπῆρξε ἀφαστό!

Φαίνεται ὅτι τὰ χειροκροτήματα ξεσοῦσαν στὴ μῆση τῶν παραστάσεων μὲ ζωηρὲς ἐπισημειῖες πὺ δλοκπᾶν ἀκόμα και τὴν συνοχὴ τῶν ἔργων. Μετὰ τὴν πρωτοφανῆ ἐπιτυχία τοῦ ἔθνικοῦ μας θεάτρου, ὁ κ. Ἀνρὸ Μαν ἄν εἰς τὸν παρισινὸν «Κόσμο» ἀναφέρει ὅτι οἱ παραστάσεις ἀρχαίων ἐλληνικῶν τραγωδιῶν θά περιλήφθουν τοῦ χρόνου ὀπωδῆστε στὸ πρόγραμμα τοῦ «Θεάτρου τῶν Ἐθνῶν», ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κ. Ζυλλιέρο.

— Πραγματικὴ ἐξόδρωση μοροῦδε νὰ πὺμε ἔγινε, τὸ ἐφετινὸ καλοκαίρι πρὸς τοὺς ὑπαίθριους χώρους, — εἰτε ἀρχαία θεάτρα, εἰτε ἄλλη μὲ δένδρα και πρασιᾶδες, — γιὰ θεατρικὲς παραστάσεις.

Ἐτεῖ μετὰ τὸ φεστιβάλ Ἐπιδαύρου, ὁ ὄμιλος Ἀρχαίας Τραγωδίας τοῦ κ. Κώστα Λειβαδέα ἔδωσε στὸ ἀσούλ τῆς Κολώννας στὴν Αἴγινα, τὸν «Φιλοκτήτη» τοῦ Σοφοκλέους. Ὁ ἴδιος ὄμιλος ἐπανέλαβε τὸν «Φιλοκτήτη» στὸν ὄρμιο τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος στὴ Μύκονο, στὸ ἀρχαῖο θέατρο Ἄργους, καθώς και σὲ ἄλλες πόλεις και νησιά.

— Ο γαλλικὸς θίασος Ἀρχαίου Δράματος τῆς Σορβόννης πὺ καλέστηκε ἀπὸ τὸ Καλλιτεχνικὸ Γραφεῖο Ἀθηνῶν, ἦρθε και ἐπαῖξε τοὺς «Πέρσας» στὰ ἀρχαία θεάτρα Δελφῶν και Ἐπίδαυρο, και στὴ Πάτρα.

— Εἰς τὸν «Ἐθνικὸ Κῆπο» ὁ θίασος Χατζίσκου, μετὰ τὸν «Ἐρωτοκρίτο» ἀνέεασε τὸν «Ἀμλέτο» τοῦ Σαίξπηρ.

— Στὸ «Ἄλσος» τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως στὴν Ἀθήνα, ὁ Μάνος Κατράκης και τὸ συγκροτήμα του, μᾶς παρουσιάσων κάθε θράδου, μέσα σὲ πλαίσιο ἑλλην κοῦ χωριοῦ μὲ φουσανέλλες και λαϊκὰ ὄργανα, και μὲ πολλὰ λεβεντιὰ τὸ ἀθάνατο κωμειδύλλιο τοῦ Κορομηλά «Ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοποῦλας» και σκηνοθεσιὰ τοῦ Τάκη Μουζενιδῆ και συμμετοχὰ τοῦ λαϊκοῦ μπαιλέτου τῆς κ. Ντόρας Στράτου.

— Ὁ δίασημος ἀμερικανὸς ἠθοποιός, Φρέντερικ Μάρς, και ἡ καλλιτέχνισσα σύζυγος του, Ἀώρας Ἐλντρις, ἦλθαν νὰ περάσουν δυὸ ἑβδομάδες στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ πὺ ὁ κ. Φρ. Μάρς ἐπισκέπτεται τὸν τόπο μας κι' αὐτὸ γιὰτί, ὅπως λέει, ἀγάπη τὴν Ἑλλάδα σὰ δεύτερα του πατρίδα. Τοῦτὴ τὴ φορὰ μάλιστα ἐδῆλωσε ὅτι θά παραμείνει στὴ πρωτεύουσα γιὰ νὰ γνωρίσει ὅλα τὰ ἀξίολογια τῶν Ἀθηνῶν, και νὰ παρακολουθήσει παραστάσεις ἀθηναϊκῶν θιάσων και συναυλιῶν στὸ Ὠδεῖο Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ.

Ἡ Μουσική.

Ὁ ὄμιλος «Φίλων τῆς Ἀκτῆς» ὀργάνωσε μιά ὄραια Μουσική ἑραδία στί Περιστερία Σαλαμίνας μέ ἐκτελεστές μέλη τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρίας Ἐπιστημονικῶν Καλλιτεχνῶν». Ἀπεροί ἐκδρομείς καί ξένοι περιηγητές παρακολούθησαν τούτη τή συναυλία τῆς ὀρχήστρας ἐγχόρδων, ὅπου τήν διέυθυνε τὸ ἑρασιτέγιο μασέτρο καί δικηγόρου κ. Εὐαγγέλου Κοιρῆ, στή μακροχρόνια ἀκροαθία τοῦ Σαρωνικοῦ. Παίχθηκαν τὸ «Λάγκο» τοῦ Χαίντελ, μιά «Μουσική Στιγμὴ» τοῦ Σοῦμπερ, τὸ ἀντάντε ἀπ' τὴν «Παθητικὴ Συμφωνία» τοῦ Τσαϊκόφσκυ, δύο μελωδίες τοῦ Γκρῆκ κ.ά.

Μεγάλαι ἐπιτυχία σημείωσε ἡ ἐναρκτήρια θερινὴ συναυλία μέ τὴν ὀρχήστρα Ἀθηνῶν στὸ ὄδειο Ἡρώδου Ἀττικοῦ παρουσία τῶν βασιλιῶν μας. Ὡς σοσιαίτ ἐλάθε μέρος ἡ πιανίστα Μπαχάουερ, τῆ δὲ συναυλία διεύθυνε ὁ σύζυγος τῆς, ἀγγλος ἀρχιμουσικός Ἀλεκ Σέρμαν. Τὰ εἰσιτήρια εἶχαν ἐξαντληθεῖ ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα πωλήσεως καί ἡ συρροὴ κόσμου τὴν ἡμέρα τῆς συναυλίας ἦταν πρωτοφανής.

Ἐνα τελευταῖο ρεσ τὰ πιάνου ἔδωσε ἡ Τζίνα Μπαχάουερ πάλι στὸ ὄδειο Ἡρώδου, ὅπερ τοῦ Γουμανόου Χαλανδρίου ὅπου, μετὰ τῶν ἄλλων, ἔπαιξε μέ ἀπαραμίλλη δεξιότητα τὰ παραλλήλας τοῦ Μπράχμς πάνω σὲ θέμα τοῦ Παγκκινιου.

Ἐπὶ τὴν διέυθυνση τοῦ ἀρχιμουσικοῦ κ. Ἀνδ. Παρίδη δόθηκε τὸ ὄδειο Ἡρώδου Ἀττικοῦ μιά συμφωνικὴ συναυλία μέ ἔργα ἀποκλειστικὰ ἀμερικανῶν συνθετῶν.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ὁ μασέτρος κ. Θ. Βαθαγιάννης μᾶ ἔδωσε μιά ἀξιόλογη συναυλία μέ συνθέσεις Μπετόβεν στὸ ὄδειο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ πάντοτε. Παίχθηκε ἡ Λεωνώρα ἀρ. 3, ἡ Συμφωνία τῆς Γέννας καί ἡ 59η Συμφωνία.

Τῆ συναυλία τῆς Κρατικῆς ὀρχήστρας Ἀθηνῶν τῆς Δευτέρας 1 Αὐγούστου διέυθυνε ὁ νέος ἐκλεκτός ἀρχιμουσικός Δημ. Χαραφάς, πού ἀπὸ καιρὸ τώρα εἶναι ἐγκατεστημένος στὸ Παρίσι.

Ἀπὸ τίς μεγαλύτερες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις πού πραγματοποιήσονται ποτὲ ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ ὄλη ὀργάνωση τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν. Τὰ ὑπουργεῖα Προεδρίας τῆς Κυβέσεως καί Παιδείας, ὁ Τουρισμός ἡ Λυρικὴ Σκηνή, τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο, οἱ Ἑλληνες ἀρχιμουσικοί, μαζὺ μέ τὸν διακεκριμένο σκηνοθέτη τῆς «Μετροπόλιταν» πού εἶχε τὸ γενικό πρόσταγμα κ. Ντίνου Γιαννόπουλο, ὅλοι συνεργάστηκαν σὲ μιά μεγαλειόβουλη προσπάθεια γιὰ νὰ παρουσιάσουν κάτι τὸ ἀξίολογο εὐπρόσωπο σ' αὐτὸ τὸ πρῶτο Φεστιβάλ πού δίνει ἡ Ἑλληνικὴ πρωτεύουσα. Ἡ τῶξη καί τὸ καλὸ σύστημα ἀρχισαν ἀπ' τὴν προπώληση τῶν εἰσιτηρίων πολλὰς ἡμέρας πρὶν ἀπ' τὴν ἐναρξή, καί με ἀσύτηρη σειρά προτεραιότητος. Ἄλλη σπουδαία πρόνοια ἦταν ἡ τακτοποίηση τῆς λεωφόρου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου πού πορεύεται πρὸς τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, κί ἔπετα ἡ ρυθμὴ τῆς τροχαίας γιὰ τὴ κίνηση τῶν τροχοφόρων καί πεζῶν καί κατὰ τρόπο παραδειγματικό, τίς ὥρες τῶν παραστάσεων.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Φεστιβάλ περιλαμβάνει:

1) Πέντε συμφωνικὲς συναυλίαι τῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν μέ διευθυντὰς τοὺς κ.κ.

Φιλ. Οἰκονομίδη, Θ. Βαθαγιάννη, Ἀνδρ. Παρίδη, τὸν ἰταλὸ μασέτρο κ. Φρ. Καπούανα καί τὸν ρουμανοαμερικανὸ κ. Γιουλιανὸν Περλέα καί δύο ἄλλες συμφωνικὰς, μέ τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ἰόρκης, καί διευθυντὴν ὀρχήστρας τὸν μεγάλο μας Δημ. Μητροπόλο.

2) Τέσσαρα μελοδραματικὰ ἔργα, πού ἔχουν ὑπόθεσι ἀρχαίου ἑλληνικοῦ μύθου: «Ὀρφέας καί Εὐρυδική», τὸ Γκλόσκ. «Ἰδομενεὺς» τοῦ Μότσαρτ, «Οἰδίπους Τύραννος» τοῦ Ἰγκορ Στραβίνσκυ, καί τρεῖς μονόλογοι τῆς «Μηδείας» τοῦ Κρένεκ.

3) Δύο τραγωδίαι: «Οἰδίπους Τύραννος», Σοφοκλ.οὺς, καί «Ἰππόλυτος» Εὐριπίδη.

Ἡ ἐναρξὴ τοῦ Φεστιβάλ ἔγινε μέ τὴν 1ην συμφωνικὴ συναυλία, τῆς Τετάρτης 24 Αὐγούστου, ὅπου τὴν διέυθυνε τὸ κ. Βαθαγιάννη καί μέ σοσιαίτα τῆς διάσημης μεσώφων τῆς «Μετροπόλιταν» ἑλληνίδα κ. Ἐλένη Νικολαΐδη. Τούτῃ τὴν ἱστορικὴν πρῆμῃ ἐτίμησαν μέ τὴν παρουσία τους οἱ βασιλεῖς ὁ διάδοχος, οἱ πριγκίπισσες, ἡ δδούκισσα τοῦ Κέντ, ἡ πριγκίπισσα Ὀλγα τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἡ πριγκίπισσα Ἀλεξάνδρα, κόρη τῆς δδούκισσας τοῦ Κέντ, οἱ ὑπουργοὶ τὸ διπλωματικὸ σῶμα καί ὄλη ἡ ἀφρόκρεμα τῆς Ἀθήνας.

Κατάμεστο ἦταν τὸ θέατρο Ἡρώδου! Ἡ οἱ προβόλι ἐρίχαν ἔνα γλυκύτατο φῶς διάχυτο, ἐνῶ πῶς ἡ Ἀκρόπολι φωταγωγημένη, ἐπρόβαλε τὴν ἀσύγκριτη ἁρμονία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς; ἤρε! Ὅλο ἔκειτο τὸ ἀνθρώπινο πλῆθος, ἤρεμο καί θαυμάσιμο θῆ ἔλεγε κτν ἰς, ἔμοιαζε νὰ εἶχε πάει ἐκεῖ, πρῶτα καί κύρια γιὰ προσκύνημα τοῦ τοπίου καί τοῦ ἀρχαίου μνημείου.

Ἀπροι οἱ ξένοι, καί ἀτέλειπτες οἱ φωτογραφίαι πού πάρθηκαν. Στιγμὴ συγκινητικὴ ὅταν ἡ ὀρχήστρα μας σηκώθηκε ὄρθια νὰ παίξει τὸν ἑλληνικὸ ὕμνο, κί ἀντήχησε «Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλιμένη» μὲ σ' ἕνα περιβάλλον πού οἱ ὑψηλὰς ἀρχαίαι ἑλληνικὲς ἐπιτεύξει, ἐξασφάλισαν στὴν αἰὼν ὄψητα, τὴν Τιμὴ καί τὴν Δοξά.

Οἱ δύο ἄλλες πρῶτες, τὰ μελοδραμάτια «Ὀρφέας» καί «Ἰδομενεὺς» παρουσιάστηκαν μέ ἀπαραμίλλη λαμπρότητα. Ἐξαιρτοί οἱ ἐκτελεστές, ἡ ἀμερικανίδα Ρίτσα Στῆβενς, ἡ Ἄννα Τασσουπόλου, ἡ Βίλμα Γεωργίου στὸν «Ὀρφέα». Ὁ Ντ. Ἐγκολφόπουλος, ἡ Ἐλένορ Στήμπερ, ὁ ἀμερικανὸς Ντίβιντ Λόυτ, ἡ Μαρία Κερσεττῆ, ὁ Πασχάλης, ὁ Χοιδάς στὸν «Ἰδομενεὺς», ὅλοι μαζὺ, ξένοι καί ἑλληνες καλλιτέχνες ὑπερέθηκαν τὸν ἑαυτοὺς τους, καί ἀπέσπασαν γερκοκροτήματα παραταμένα, ἀτέλειωτα, ἀπὸ τοὺς θαυσίαις πού ἐτίμησαν ὅλες τίς πρῆμῆρες καί ἀπὸ τὸ κοινὸ. Ἄξια κάθε ἐπινοῦ ἡ συμμετοχὴ τῆς χορωδίας Βούρσας σὲ μελοδράματα, ὅπως καί ἰδιαίτερο γόητρο στὴν ἐναρκτήριον συναυλία, ἔδωσε τὸ τραγούδι τῆς Ἐλένης Νικολαΐδη.

Ἡ δευτέρα συμφωνικὴ, δόθηκε μέ τὴν διέυθυνση τοῦ κ. Καπούανα. Οἱ ἐπόμενες συναυλίαι, μελοδραμάτια καί τραγωδίαι, δόθηκαν ἐντὸς τοῦ Σεπτεμβρίου, καί μόνον ὁ Μητροπόλος σάν γιὰ κοσμοβιά, θὰ κλείσει τίς ἐκδηλώσεις τοῦ Φεστιβάλ μέ τίς δύο του συναυλίαι στίς ἀρχές τοῦ Ὀκτωβρίου.

ΛΟΥΛΑ ΓΕΡΩΝΥΜΙΔΗ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Ζ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

Στὸν «Δεύτερο Ποιητικὸ Διαγωνισμὸ Ζ. Εὐσταθίου», ποὺ προκηρύχθηκε τὴν 20ῃν Δεκεμβρίου 1954, καὶ ποὺ ἡ προθεσμία ὑποβολῆς ἔργων ἔληξε τὴν 31ην π. Ἰουλίου, ὑποβλήθηκαν ἐν ὄλῳ 14 ἔργα.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Διαγωνισμοῦ θὰ δημοσιευθοῦν, συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμὸν τοῦ Διαγωνισμοῦ, ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου.

Ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀρτιόστηκε ἀπὸ τοὺς κ.κ. Ν. Χιονίδη, Ν. Χατζηγιάννου Κουρῶν, καὶ Ν. Κρανιδιώτην.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΧΡ. ΚΑΡΜΙΟΥ

Ἐπὶ τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Δραματικοῦ Διαγωνισμοῦ Χρ. Καρμίου, ἀρτιόζημένης ἐκ τῶν κ.κ. Θ. Σοφοκλέους (Εἰσηγητοῦ), Φο. Π. Βράχα καὶ Ν. Κρανιδιώτη ἐβραβεύθη τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κύπρου Χουσιάνθη ὑποβληθέν ἔργον μετὶ τὴν «Τὸ Ρόζ Φουστάν». Ἡ ἔκθεσις τοῦ Εἰσηγητοῦ δημοσιεύεται σὲ ἄλλη σελίδα τοῦ παρόντος τεύχους.

Ὁ Διαγωνισμὸς προκηρύχθη τὴν 1ην Ἰουλίου 1954.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὁ Διευθυντὴς τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» κ. Ν. Κρανιδιώτης μετέβη τὸν π. Σεπτέμβριον εἰς Λονδίνον, ὅπου, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀσχολιῶν του, ἔσχεν ἐπαφὰς μετὰ πνευματικῶν ἀνδράπων τῆς Βρετανικῆς πρωτεύουσας.

— Πῆρε, στὴν Ἰταλία, τὸ βραβίον ἀπὸ ἐτῶν σπουδῶν εἰς μουσικὴν, τὸ δίπλωμα τῆς σὺν Κλαβετίνῳ (τὸ πρῶτο δίπλωμα ποὺ δίδεται) ἢ σὺνεργάτις μας δ. Μαργαρίτα Δαλμάτη.

— Τὸ ποιητικὸ θέλιον τῆς δ. Μαργαρίτας Δαλμάτη «Opera Buffa», ποὺ κυκλοφόρησε τελευταίως στὴν Ἰταλία, κριθῆκε εὐμενέστατα ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν κριτικὴν. Τὰ ποιήματα τοῦ τόμου αὐτοῦ εἶναι γραμμένα στὴν Ἰταλικήν, καὶ πῆραν τὸ πρῶτο βραβεῖον σὲ ποιητικὸ διαγωνισμὸ.

— Τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» θὰ κυκλοφοροῦσιν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν εἰς πολυσέλιδον πανηρικῶν τεύχων τὴν 1ην προσεχοῦς Ἰανουαρίου. Παρακαλοῦνται ὅσοι ἐκ τῶν Κυπρίων λογοτεχνῶν ἐπιθυμοῦν νὰ περιληφθοῦν ἔργα των εἰς τὴν Ἀνθολογίαν διηγημάτων καὶ ποιημάτων, ἢ ὁποῖα θὰ δημοσιευθῶν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἐν λόγω τεύχους, νὰ στείλουν ἐν ἑαίρωσιν πέντε ἀντιπροσωπευτικὰ ποιήματα ἢ διηγήματά των, διὰ νὰ γίνῃ ἐκ τούτων ἡ ἐκλογή.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Δ. Κανατσούλη: Μακεδονικὴ Προσωπογραφία. (Ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.) Θεσσαλονίκη, 1955.

Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς. Ἀφιέρωμα εἰς Νικόλαον Ἐξαρχοπούλου. Διευθυντῆς Γ. Φ. Ζώρας. Περίοδος Δευτέρα. Τόμος Ε'. Ἐν Ἀθήναις, 1954—1955.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Μ. Σ τ ρ ο β ι λ ι ῶ τ η ν. Ἄγ. Δομήτιον: Ὁ «Κουτσὸς Μεχμέτ» εἶναι γραμμένον μετὰ πολλὴν προσοχὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ θέμα. Δὲν ἔχει ὅμως παρὰ τὸν ἐξερασμένον χαρακτῆρα μιᾶς στενῆς ἠθογραφίας. — Μ. Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ο υ, Λευκόκοικον: Στὸ «Προσωπικότερον» ἔχετε κατὰ νὰ πῆτε ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἀκόμη ἀσχημάτστο καὶ χαῶδες. Δουλέψετε καὶ προσπαθήστε νὰ ὑποτάξετε τὰ τεχνικά σας μέσα. — Ι. Σ. Ο., Γερόλακον: Τὸ «Ματωμένο Τσεκούρι» εἶναι ἀκόμη πρωτόλειον. Προμηνῆει ἐν τούτοις καλὴν ἐξέλιξιν. — Ν. Β ω ν., Λευκοσία: Τὸ «Ἦθελα νάμουν» ἔχει αἰσθημα, ἀλλὰ καὶ πολλὴν παιδικότητα καὶ ἀσκοπήν ἀφέλεια. — Χ ρ., Π α φ ῖ τ η ν, Λευκοσία: Καλὸ τὸ «Γράμμα στὸν Ἄγνωστο Σύντροφον». Θὰ δημοσιευθῇ. — Γ. Μ ι χ α λ ὀ π ο υ λ ο υ, Ἀθήνα: Τὸ «Πένθος» ἀπρῆξι γνωστὰ νοήματα καὶ ρυθμούς, χωρὶς νὰ τὰ ἀνανεῶναι. — Ρ. Χ ρ ι σ τ ο φ ῖ δ η ν, Λεμεσό. Τὰ «Γυρευόντας τ' ἀστέριαν», «Φεύγεις», «Συνήθισα» καὶ «Παραμύθι» καλά. Θὰ δημοσιευθοῦν. Νὰ γράφετε ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψῆς τοῦ χάρτου. — Α. Ἀ β ρ α ἰ μ., Παναγιάν: Τὸ «Πάφος» καλὸ θὰ δημοσιευθῇ. Τὸ ἄλλο μέτριον. — Γ. Δ ι α μ α ν τ. Χάλκη: Τὸ «Κέντημα» καλὸ. Τὰ ἄλλα πολὺ κατώτερα. — Μ. Κ α λ., Λονδίον: Ἡ «Ἀδελφοῦλα μου Λάβλεις» ἔχει πολλὰς ἐπαναλήψεις, ποὺ τὸ ἐξασθενοῦν. — Ἀ ν τ. Κ., Ἡ λ ι ἄ κ η ν, Ἀμμόχωστον: Κάνε με τὶς διορθώσεις. Τὰ νέα ποιήματά σας καλά.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στὸ Α'. ἄρθρον γιὰ τὴ Γαλλικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ τοῦ κ. Γιάννου Πράτσκα, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος Αὐγούστου τῶν «Κ.Γ.» στὴ σελ. 368, στίχ. 15, 6', στήλη, ἀντὶ ἀκούραστος γνώσεις νὰ διαβάσται «ἀ π ἔ ρ α ν τ ε ς γ ν ὠ σ ε ι ς», στὴν ἴδια σελ. στίχ. 29, 6' στήλη, ἀντὶ Leon Vénayε νὰ διαβάσται «Léon Vénayе» (Λεὼν Βεράν), στὴν ἴδια σελ. στίχ. 49, 6', στήλη, ἀντὶ Paul Mazoy νὰ διαβάσται «Paul Mazon» (Πῶλ Μαζόν), στὴ σελ. 369, στίχ. 1, α', στήλη, ἀντὶ Daniel Moznet νὰ διαβάσται Daniel Mornet (Μορνέ), στὴν ἴδια σελ. στίχ. 50, 6', στήλη, ἀντὶ Ζάν-Σάελ Λισὼν νὰ διαβάσται Ζάν-Σάελ Πισὼν (Pichon), καὶ τέλος στὴ σελ. 370, στίχ. 15, α', στήλη, ἀντὶ μασκότες, νὰ διαβάσται «μακέτες». — Ἐπίσης στὴν Ἐπανόρθωσιν (σελ. 372) ἀντὶ Anniel νὰ διαβάσται Amiel (Ἀμιέλ).—